

6 | rodna gruda

junij 1969

revija Slovenske izseljenske matice

Slika na naslovni strani: V Logarski dolini.
Foto: Joško Dolničar

Spodaj: Ptujski živilski trg za proštjsko
cerkvi

The market of Ptuj behind the old priory
church

KOMPAS

**YUGOSLAV TRAVEL AGENCY
LJUBLJANA**

RENT A CAR V JUGOSLAVIJI

NAJEMI OSEBNIH AVTOMOBILOV
BREZ ŠOFERJA

OB OBISKU VAŠE STARE DOMOVINE
UPORABITE ZA PREVOZE OSEBNE
AVTOMOBILE

KOMPAS — RENT A CAR

Na razpolago so vam naslednja vozila:
Volkswagen 1300 — GM Opel Kadett —
AUDI 60 in Mercedes 200

Novost v letu 1969

Mercedes 200 Automatic

NAJEMI OSEBNIH AVTOMOBILOV
V ENO STRAN — ONE WAY RENTALS
— MED NASLEDNJIMI KLJUČNIMI
MESTI V JUGOSLAVIJI:

Ljubljana, Zagreb, Beograd, Dubrovnik,
Split, Opatija, Skopje

Nobenih stroškov dostave ali prevzema
osebnega avtomobila,
razen v neključnih mestih

Nobenih stroškov dostave ali prevzema
na letališčih, železniških postajah
ali v lukah

Cene v letu 1969 nespremenjene —
zahtevajte ponudbe!

Vse informacije in naročila
dostavite na naslov:

**KOMPAS
RENT A CAR — LJUBLJANA**

Miklošičeva 17

KOMPAS

rodna gruda 6

Iz vsebine

Pozdravljeni!
Milenko Šober: Ptuj, naše najstarejše mesto
Mogočno slavlje v Velenju
Mitja Ribičič novi predsednik zvezne vlade
Kmečka ohcet 1969
Boljši pogoji za naše delavce v Franciji
Janez Zrnec: Z ribiči na morje
Rudi Čačinovič: O položaju naših ljudi v Nemčiji (razgovor)
Jože Prešeren: V Nemčiji vedno več naših klubov
Milan Laznik: Jugoslovanski klub v Schwenningenu
Naši v Švici

English Section

Partie française

Página en español

Naša beseda

Hermína Jug: Slovar slovenskega knjižnega jezika

Naši po svetu

Ina Slokan: Jubileji naših organizacij
Dušan Felicijan: »Začel sem z mlečno farmo«

Vprašanja odgovori

Carinski predpisi in naši delavci v tujini

Naši pomenki

Zima Vrščaj: Bralcem Rodne grude
Zima Vrščaj: Kako je s pismenostjo v Jugoslaviji

Kulturni razgledi

Sn: V samem soncu je okopal paleto
Plečnikova zapuščina
Ameriški študentje nastopili v Ljubljani
Priznanje skladatelju Kernjaku
Razstava del likovne skupine Gruda

Filatelija

Stare freske na naših znamkah

Otroci berite

Tone Pavček: Vrtiljak
Fran Roš: Uganka
Saša Vegri: Želod
Ela Peroci: Ti si vedno zadnja

Anton Podlogar: Očetova harmonika
Anton Ingolič: Kmet in grofica (konec)
Za razvedrilo

izdaja Slovenska izseljenska matica

izhaja šestnajsto leto

urejuje uredniški odbor: Tone Gošnik, Mile Klopčič, Stane Lenardič, Ernest Petrin, Jože Prešeren, Zdenko Roter, Ina Slokan, Aca Stanovnik, Franc Šebjanič, Franc Šetinc in Zima Vrščaj

glavna urednica Zima Vrščaj

urednika Ina Slokan in Jože Prešeren

oblikovalka Judita Skalar

prevajalci Jelka Miklič (za angleščino), Viktor Jesenik (za francoščino), Marta Kuhar (za španščino)

uredništvo Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 23-102

uprava Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 21-234

naročnina letna naročnina za posamezne države znaša: Anglija 1,5,0, Lstg, Avstrija 80,00 Schl, Belgija 150,00 Bfr, Danska 21,00 Dkr, Finska 10,00 Fm, Francija 15,00 FF, Grčija 90,00 Dr, Holandija 11,00 Hfl, Italija 1.900,00 Lit, Jugoslavija 37,50 din, Nemčija 12,00 DM, Norveška 22,00 Nkr, Švedska 15,00 Skr, Švica 13,00 Sfr, ZDA, Kanada in vse ostale prekmorske države 5 US dolarjev

vplačila za dinarska vplačila: 501-8-51
za devize: Banque de Credit et Caisse d'Epargne, Ljubljana
501-620-7-32002-10-575
ali po mednarodni poštni nakaznici

izhaja dvanajst števil na leto — v poletnem času izideta dve številki skupno

rokopisi rokopisov uredništvo ne vrača

tisk tiskarna »Toneta Tomšiča«, Ljubljana

PRIJATELJI, NAROČNIKI!

RODNA GRUDA

REVIJA SLOVENSKE IZSELJENSKE MATICE,
OBISKUJE VAŠ DOM VSAK MESEC,

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR

pa vsako leto znova obogati
vašo knjižnico!

Publikaciji vam prinašata v materinem in v tujih jezikih
novice iz rojstne domovine, seznanjata vaš mladi rod z do-
gajanji pri nas in z lepotami Jugoslavije. Povezujeta vas,
dragi rojaki, z domovino in med seboj ter pišeta o življenju
in delu Slovencev po svetu.

Vas, ki ste začasno zaposleni v inozemstvu, seznanjata z do-
mačimi in tujimi predpisi, z vsem, kar vas zadeva in zanima.
V bodoče vam bosta naši publikaciji prinašali še vse tisto,
kar boste želeli sami.

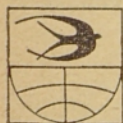
Dragi naročniki! Ste že kdaj pomislili na prijatelja, znanca,
ki je na tujem morda sam, odtrgan od rodne zemlje, po-
zablja materin jezik in bi rad vedel, kaj se dogaja doma in
med Slovenci po svetu?

Spomnite se nanj, pomagajte mu, dajte mu priložnost, da bo
tudi on vsak mesec prejel obširno pismo iz domačega kraja
v obliki naše revije, da bo tudi on imel vsako leto novo knjigo
— naš koledar — knjigo, napisano nalašč zanj!

VSAK NAROČNIK IMA VSAJ PO ENEGA PRIJATELJA
SLOVENCA, IN VSAK NAROČNIK LAHKO PRIDOBI NO-
VEGA PRIJATELJA RODNE GRUDE IN SLOVENSKEGA
IZSELJENSKEGA KOLEDARJA!

Izročite mu ta list, čitljivo naj izpolni naročilnico, odpošlje
na naš naslov in že bo tudi on imel številne prijatelje doma
in v tujini.

Odreži!

**SLOVENSKA
IZSELJENSKA
MATICA**

LJUBLJANA
Cankarjeva 1/TJ

Naročam

RODNO GRUDO za leto

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR — letnik

Ime in priimek:

Naslov:

HOTEL LEV

Ljubljana

Vošnjakova 1

telefon 310 555

telex 31-350

VABI ROJAKE NA OBISK IN SE PRIPOROČA

Moderno opremljene sobe in apartmaji

Velika izbira kulinaričnih specialitet

Nočni bar z plesno glasbo in programom

Prijeten vrt in restavracijska terasa

Parkirni prostori in garaže

GOSTOLJUBNO VAS BOMO POSTREGLI

HOTEL LEV

ZDRUŽENO ŽELEZNIŠKO TRANSPORTNO
PODJETJE LJUBLJANA

Turistično transportni biro

Poslovalnice: Ljubljana, Titova 32, Maribor,
Partizanska 50, Celje, Titov trg 3

Če želite, da bo vaše bivanje v Jugoslaviji
čimbolj prijetno, vam svetujemo, da se obr-
nete na naš biro, ki

- prodaja vozovnice za vse vlake, spalnike
in ležalnike,
- rezervira sedeže in oddelke v vlakih,
- organizira izlete s posebnimi vlaki in mo-
torniki,
- menja tujo valuto,
- opravlja vse druge turistične storitve.

pozdravljeni!

Vse vas, ki živite na tujem in letos spet obiščete domače kraje, toplo pozdravljamo z željo, da bi vam bilo med nami čim lepše! Že mesece prejemamo na Matici vaša pisma z različnih koncev sveta, v katerih nam sporočate, s kolikšno vnemo in veseljem se spet pripravljate na poletni obisk rodne Slovenije. Josephine Schlosar iz Elm Grove, Wisc., piše:

»Pomlad je tu in čas je, da si ogledamo lepo Slovenijo: zelene hribčke in čudovite planine. Zato sem se odločila, da spet pridem na obisk v domovino. Bila sem že trinajstkrat po osvoboditvi, a srečna številka je štirinajst, zato pojdem spet. Tudi moja mlajša vnukinja pride. Stara je šestnajst let. V Jugoslaviji je bila že leta 1962 in ji je bilo zelo všeč. Tudi nekaj mojih prijateljev pride. Veste, mnogi me sprašujejo, zakaj mi je tako všeč pri vas, da tako pogosto potujem v Jugoslavijo. Tem odgovorim: Pojdite z menoj, pa boste videli sami. Uživali boste, kar uživam jaz. Zame ni lepše dežele za počitnice, kakor je Jugoslavija.«

Naša ljuba prijateljica Jennie Troha iz Barbertona nam pa sporoča, da bosta prihodnje leto s soprogom v Sloveniji praznovala 50-letnico poroke. Takole pravi: »Naš veliki pisatelj Ivan Cankar je nekoč zapisal, da je domovina kakor zdravje. Tega se najbolj zavedamo mi izseljenci, ki nas je pot zanesla daleč od domovine. Zato smo pa v srcih gojili željo, da se morda v kratkem spet povrnemo za stalno. A kolo časa se je drugače zavrtelo in naše želje se niso uresničile. Končno pa smo doživeli, da nam je omogočen obisk domovine. Privlačnost dragih domačih krajev je tolikšna, da je bil moj lanski obisk že deveti po vrsti. Tudi drugod po svetu so lepi, zanimivi kraji, a najlepše vtise sem vselej ponesla iz svoje rojstne dežele, ki je ni lepše na svetu. Prihodnje leto bova z možem obhajala 50. obletnico najinega zakona. Če bo živa in zdrava, prideva praznovat v domovino.«

Dobrodošli, dragi rojaki! Na prijetno in veselo svidenje vsem vam, ki prihajate ponovno, in tistim, s katerimi se bomo povikrat srečali! Veseli bomo, če nas obiščete na Matici, da se spoznamo in pokramljamo. Z mnogimi se bomo srečali na izseljenskih prireditvah, ki jih bo letos precej. Naj jih na kratko še enkrat naštejemo: 29. junija bo srečanje dolenjskih izseljencev na Vinici pri Črnomlju; 4. julija gremo kot vsako leto na izseljenski piknik, ki bo, kakor že lani, v Škofji Loki. Prvo srečanje rojakov iz Pomurja bo 22. julija v Beltincih. Za 26. julij vabi podružnica Maticе iz Nove Gorice na družabno srečanje v Kanalu ob Soči. Podružnica iz Trbovelj pripravlja prireditev 2. avgusta, 10. avgusta pa bo druga letošnja prireditev za izseljence, katero pripravlja podružnica iz Murske Sobote.

Prav gotovo boste šli tudi na izlete. Naši turistični uradi imajo za poletne mesece pripravljen bogat program krajših in daljših avtobusnih izletov po domačih krajih in v sosedne dežele. Prav gotovo pa bosta med našimi izseljenci najbolj priljubljena in privlačna oba letošnja petdnevna izleta po domačih krajih, ki sta posebej namenjena našim ameriškim rojakom. Prvega organizira slovenska radijska oddaja iz Chicaga, drugega pa popularni »ambasador polke« iz Clevelanda Tony Petkovšek.

Ptuj naše najstarejše mesto

Napisal: Milenko Šober

Slikal: Joco Znidaršič

69—1969

Tam, kjer se popotniku odpre pogled v široko ravnino, ki jo po dolgem deli Drava na dve, skoraj enaki polovici — tam kjer alpski svet prehaja v panonskega: med Slovenskimi goricami in Halozami, kjer si je Drava našla več prostora, da ni več stisnjena med alpska predgorja ali med griče Slovenskih gorc — tam stoji slikovito mesto Ptuj.

Ptuj, Poetovio, Petovia, Bethovia, Pettaw in Pettau. Ime, za katerega jezikoslovci še vedno niso našli prave razlage. Zagotovo je ilirskega izvora, ali pa so mesto tako imenovali narodi, ki jih pač imamo za Ilire in so živeli v vzhodnih Alpah. Od njih so to ime prevzeli Kelti, za njimi Rimljani in po njih Slovenci, ki so se naselili tod nekaj stoletij pozneje, od nas pa so ga prevzeli Nemci.

O Ptuj in njegovi najbližji okolici je še dandanes živa vrsta legend. To je tudi razumljivo, kajti stare in prastare naselbine so bile na obeh bregovih Drave in sedanje mesto je samo posledica nekaj tisočletne naselitve. Marsikateri hajdinski, vičavski, spuheljski, breški, zlatoliški, pobreški ali drug kmet je izoral iz svoje njive star denar, staro posodje, kipce, svetilke, keramiko in steklo, žare ali bronaste fibule. Kaj je potem čudnega, da so se med ljudstvom razširile legende o davni preteklosti, ki morda niti niso popolnoma neutemeljene. Za vsako večjo gomilo pravijo, da je v njej

pokopan na konju ta ali oni junak — v največji na Hajdini pa sam Atila. Bogastvo zgodovinskih najdb je konec prejšnjega stoletja spodbudilo nekatere meščane, da so 1893 ustanovili Muzejsko društvo in začeli sistematično zbirati najdbe, tako da imamo zdaj na Ptuj muzej, na katerega smo Slovenci in Jugoslovani lahko ponosni. Njegove zbirke so zares čudovite in zanimive, bogate in pisane — in zdaj že tako urejene, da pritegnejo vsakogar, ne samo strokovnjaka.

Morda najlepša najdba s ptujskega področja je slovanska: prstani in uhani. To je izredno delo in vrednost, tako da je shranjeno v trezorju. Te nenavadno lepe predmete spravljajo v zvezo z vdovo zadnjega slovenskega kneza Koclja, saj je znano, da je živel lep čas na Ptuj.

Še veliko pred »uradno okupacijo« Rimljanov so se na tem važnem kraju začeli naseljevati rimski trgovci, da bi trgovali z ilirsko-keltskim prebivalstvom. Rimski zgodovinar Tacit nam poroča o posvetovanju pred odločilnim vpadom legij v Italijo v prezimovališču, v mestu Poetovio leta 69 — in ta datum so si Ptujčani izbrali — ker je pač izpričan v Tacitovi Historii — kot začetek mesta, ki doživlja potemtakem letos 1900-letnico nepretrganega življenja. Zares, v tistih pradačnih časih je bilo mesto zelo živahno in urejeno — imelo je dva vodovoda, ki sta vodila vodo s Pohorja:

Spomenik narodnega heroja Lacka v Ptuj
Kmet Lacko, hrabri vodja štajerskih
rodoljubov v zadnji vojni, je bil doma
iz Nove vasi pri Ptuj. Ranjenega so
gestapovci ujeli in po strahotnem mučenju
je umrl v zaporu avgusta 1942. Njegovo ime
je postalo simbol narodnoosvobodilne borbe

The monument of the national hero, Lacko
of Ptuj. Farmer Lacko, the brave leader
of the partisans from Štajerska in the last
war, was born in Nova vas near Ptuj.
Wounded, he was taken prisoner by the
gestapo and after dreadful torture he died
in the prison in August in 1942. His name
has become a symbol of the struggle
for the national liberation in Štajerska

eden na levi, drugi na desni breg. Ptujski prebivalci so močno častili orientalskega boga Mitro, nepremagljivega boga sonca, svetlobe in dobrote. Postavili so mu štiri templje — mitreje, po katerih je Ptuj v zadnjem času zaslovel po vsem svetu, saj so vsi štirje mitreji odlično ohranjeni. Mestno življenje v rimskih časih se je hitro razvijalo in leta 103 je cesar Trajan podelil mestu samoupravo in ime Colonia Ulpia Traiana Poetovio. Tik po tem pa je Ptuj dobil eno izmed značilnosti, ki še zdaj stoji na prvem mestu — vinogradništvo. Zares, morali sta miniti skoraj dve tisočletji, da je Ptuj dobil spet most, ki je podoben rimskemu — takrat so imeli kamnitega, zdaj iz prednapetega betona — ves vmesni čas pa lesenega. Na tem važnem križišču poti, ki »so vodile vse v Rim«, je Poetovio imel tudi portorium publicum Illyrici — podržavljeno carino za obsežno ozemlje med Švico in Črnim morjem! Žal pa življenje ni teklo brez težav, kajti med nasledstvenimi boji v rimskem imperiju je Poetovio marsikaj izgubil, pa spet pridobil, dokler ga končno ni zasedel leta 452 Atila. Mesto se je vedno prištevalo k rimskemu imperiju — toda zgodovinarji ga zadnjič omenjajo samo še leta 476 v zvezi s koncem velikega cesarstva, in sicer zato, ker je bila mati Romula Augustula Ptujčanka...

Naj je bilo mesto in njegova okolica predmet sporov in spopadov med Bizantinci in Franki, ostalo je še vedno mesto tudi v šestem stoletju, da so lahko Slovenci prevzeli njegovo ime za svojo naselbino. Naj bo podrobna zgodovina tega starega mesta še tako zanimiva, žal nimamo časa, da bi si jo ogledali. Na kratko: po zlomu Kocljëve kneževine pade Ptuj pod fevd salzburških nadškofov in ostane pod njihovo nadoblastjo skoraj 700 let. V tem času so v mesto vpadali nomadski Madžari, ga celo požgali, pa so ga spet pozidali ptujski gospodje, ki so izumrli leta 1438. Iz tega časa je vrsta imenitnih zgradb — dominikanski samostan, v katerem je zdaj Pokrajinski muzej, minoritski samostan in slavna Ptujška gora, biser gotike na Slovenskem.

Pred zadnjo vojno je bila na Ptuj skoraj vsaka druga hiša gostilna. Tudi dandanes jih ne manjka. V njih točijo zlahtna ha-

loška in slovenjegoriška vina v steklenicah z etiketo SLOVENSKE GORICE — PTUJ. Če nisi Ptujčan ali iz okolice, si boš morda naročil kakšno drugo sorto. Natakarkar te bo grdo pogledal in zamomljajal:

»Tote čmige ne pije noben pošten človek,« in to zato, ker je vino ustekleničeno v mariborskem podjetju. To je tradicija, ki se je vselila v pravega Ptujčana — prebivalca mesta, ki ima edino pri nas ohranjeno značilno tržno ulico. Res, v srednjem veku je tekkel prek Ptuja tranzitni tovorni promet iz Italije na Madžarsko in v obratno smer: kože in živino so tovorili iz panonskih ravnin — blago, svilo, začimbe, okrasne predmete in kovinarske izdelke pa z zahoda. Poglavitna trgovina pa je bila z domačimi vini — sosedni Mariborčani so jo skušali onemogočiti in stara »vinska vojna« med dvema mestoma na Dravi je trajala od 14. do 17. stoletja. Tik pred začetkom vinske vojne je Ptuj cvetel, da je bilo le kaj in iz tega časa je tudi mestni statut, ki ga je mogoče primerjati samo z nekoliko bogatejšim in obširnejšim dunajskim.

O turških vpadih in madžarski osvojitvi mesta priča veliko spomenikov, pa tudi o utrditvi mesta proti Turkom. Italijanski gradbeniki so opravili vsa obsežna dela, predvsem na gradu — ki je prava zakladnica slogov: od gotskih začetkov prek renesanse do reprezentančnega sloga druge polovice 17. stoletja.

Tudi bližnja preteklost je v Ptuj pustila sledove. Narodni dom iz leta 1882 vzbuja spomine na desetletja pred prvo svetovno vojno, ko so se zavedni domačini ustavljali pritisku nemškutarskih veljakov, ki so se doselili iz nemške Štajerske in nekaterih domačih nemškutarjev, ki so te vneto podpirali. Leta 1864 je Ptuj dobil čitalnico, leta 1883 pa Hranilno in posojilno društvo, ki je slovenske knete reševalo pred gmotno odvisnostjo od Nemcev. Leta 1908 so Nemci napadli udeležence Ciril-Metodove skupščine, kar je imelo odmev celo v Ljubljani. V letih stare Jugoslavije se je v Ptuj zbrala močna peta kolona. Ob nemški zasedbi med zadnjo vojno, je moralo mnogo Slovencev iz Ptuja v pregnanstvo. Nemci so hoteli uničiti vse, kar je bilo slovensko. Še vklesane slovenske primke na nagrobnikih so, kakor italijanski fašisti,

Cerkev nekdanjega dominikanskega samostana je danes muzej

The church of the former dominican monastery has been changed to a museum as well

Tudi stari ptujski grad je danes spremenjen v muzej. Grajske sobane so polne umetnin, nemih prič preteklosti

The old Castle of Ptuj has been converted to a museum. The Castle halls are full of antiques, a silent witness to the past

spreminjali v nemške. Toda živi se niso vdali. Malo jih je bilo, a bili so hrabri. Pod vodstvom hrabrega kmeta iz bližnje Nove vasi, so se uprli okupatorju. Lacka so gestapovci ranjenega ujeli, ga vlačili po ptujskih ulicah in v zaporu devet dni tako strahovito mučili, da je 18. avgusta l. 1942 umrl. Mrtev se je pa spremenil v simbol narodnoosvobodilne borbe za vso Štajersko. Po osvoboditvi so mu v Ptuj postavili spomenik.

Ptuj pa ni samo zgodovina in preteklost, je tudi sedanjost, sodobnost. Ptujška občina prav gotovo ne sodi med bogate, nasprotno, kajti kmetijstvo v Slovenskih goricah in Halozah je pasivno, Dravsko in Ptujsko polje pa sta premalo za tako gosto naseljeno deželo, kot je ta. Že res — velika industrija aluminija v Kidričevem je pomembna, prav tako nekaj manjših industrijskih podjetij in kmetijski kombinat z največjo perutninarško farmo v Jugoslaviji, a kaj, ko pa je toliko pasivnih predelov, da ptujski mestni očetje nimajo preveč brezskrbnega življenja. Kljub skrbem pa niso pesimisti — pa čeprav zelo radi postrežejo s črnimi podatki o nizkem nacionalnem dohodku in podobnih nerazveseljivih rečeh. Toda življenje le napreduje. Pretežno kmečko prebivalstvo ima pač samo eno možnost: več pridelati. Uvajanje sodobnih agrotehničnih ukrepov: strojev, umetnih gnojil in izbranih semen ter veliki obrati kot perutninarški z zmogljivostjo 2.000.000 piščancev na leto in reja prašičev — 50.000 na leto — so primeri, ki kažejo, kje so rešitve. Prav tako je z industrijo: majhni in strogo specializirani obrati kot je na primer tovarna avtomobilske opreme z ene strani in velikan Kidričevo — kažejo, da so si ptujski gospodarstveniki zastavili pravo pot, da vedo, kam morajo. Morda je delno tudi v tem vzrok, da s takšnim ponosom slavijo svoj častitljivi jubilej.

Ta prav gotovo ne bo samo občinski praznik, marveč veliko več: prireditve, ki so jih pripravili, bodo imele pomen za vso Slovenijo, še več — za Jugoslavijo. In prav je tako — »Tak mora biti,« je povzel ptujski župan Franc Rebernjak. Občinskega praznika iz 1900-letnice ne bomo delali. To je veliko bolj pomemben jubilej — proslave pa naj postanejo pomembne za Slovenijo. Zato smo se odločili za nekaj

prireditev, ki bodo iztrgale Ptuj iz podeželske sramežljivosti, kajti obletnica je pomembna. To je naše najstarejše mesto, proslavili bomo 100-letnico gimnazije, ki je nekoč slovela in katere dijaki so bili vidni slovenski kulturni in javni delavci, proslavili bomo 100-letnico Čitalnice in še marsikaj drugega.

Res je sicer, da bo prav ureditev mesta največ veljala, je pa potrebna: če je že mesto kot celota zaščiteno kot kulturno-zgodovinski spomenik, ga ne smemo pustiti, da propada. Doslej je že vse preveč. Lahko bi tarnal o denarju, da ne bi bilo ne konca ne kraja — toda pustimo za zdaj to vnevar, pravi mladi župan dvatisočletnega mesta.

Stari del mesta je zares star — od 26 trgov in ulic, ki pišejo svojo zgodovino od prvega do 15. stoletja, jih je bilo 15 znanih že v srednjem veku. V starem delu mesta je kakšnih dvesto stanovanjskih hiš, nekaj manj kot trideset je starih več kot štiristo let.

Glasbena šola je v stavbi iz leta 1376. Nekeč je to bil stari »špital« in je ena izmed najstarejših stavb v mestu. Zob časa je bil neusmiljen in zato bomo morali popraviti streho in pročelje — ne samo zaradi obletnice, ampak tudi zato, da bodo učenci te stare glasbene šole na varnem in na suhem.

Skoraj vsi poznamo ptujski grad — le nekaj domačinov pa ve za »mali grad«. Zanimivo zgradbo, ki je služila kot zahodna obramba že konec 12. stoletja. To stavbo je treba ohraniti, saj je tako značilna za Ptuj, za njegovo podobo, ker z značilnim širokim čelom in visoko streho pritegne vsakogar, ki prihaja v mesto čez dravski most.

Njihovi načrti so še večji. Ne samo obnove starin, tudi to in ono novo stvar bi si radi postavili. Njihova blaga okolica, vinorodne Haloze in Slovenske gorice, bližina dveh mej, in tisočletno križišče evropskih poti jih silijo k premišljevanju o turizmu. Pogoji zanj so dobri, zelo dobri, celo izredni. Ne, saj si ne mislijo, da bodo imeli na Ptuj Monte Carlo, tudi ne Bled ali Dubrovnik. Toda privlačno mesto, zgodovinski spomeniki, vino in vinarstvo ter prečudovita ljubka dežela ob Dravi in vinorodnem gričevju so prav gotovo prej

Davni rimski priseljenci v Ptuj so častili boga sonca Mitro. Na Hajdini in na Bregu pri Ptuju so odkopali ostanke dveh templjev, mitrejev. Na sliki: detajl iz mitreja

The Roman settlers of Ptuj worshiped the god of sun "Mitra". In Hajdina and Breg near Ptuj the remains of two temples —

Mithreus — have been discovered. In the picture: A detail from a mithraic temple

Iz starega Ptuja. Koliko stoletij se je izteklo pod temi oboki?

From the ancient Ptuj: How many centuries have passed beneath these ancient arches?

za razvoj turizma — še prav posebno zdaj, ko postaja Ptuj ponovno — kot že velikokrat v zgodovini — pomembna prehodna točka. Nove ceste, ki bodo v najkrajšem času, že letos pripeljale motorizirane množice prek Ptuja v Jugoslavijo, odpirajo turistične možnosti kot jih doslej še tukaj niso imeli. Ptuj postaja z novim mostom in cesto, ki je vezana nanj, prvo večje in tudi najbolj zanimivo mesto za turiste, ki prihajajo iz smeri Dunaj ali Madžarska, Poljska in predvsem Češkoslovaška v Jugoslavijo. In teh ni malo.

Poleg kmetijstva in sorazmerno majhne industrije je turizem njihova velika možnost. Kurentovanje je opravilo svoje — zdaj že poznajo Ptuj v svetu. Prihajajo gostje, tudi na lov in ribolov. Prihajajo in ostajajo — za zdaj še nimajo dovolj zmogljivosti, da bi jih pritegnili še več: marsikdo mora stanovati v Mariboru in prihaja na Ptuj, da bi si ogledal največjo zbirko gobelinov pri nas, rimske, ilirske, keltske in slovanske izkopanine — starine v mestu. Skoraj nihče ni pričakoval toliko, kot je dobil: na primer v Panoniji največji monolitni rimski nagrobnik iz pohorskega marmora, ki je že nekaj stoletij simbol Ptuja in mu po domače pravijo »Orfejev steber«. Ob mestnem stolpu — tej najbolj značilni renesančni zgradbi iz druge polovice 16. stoletja — je prvi slovenski muzej na prostem. Prav zares! Simon Povoden je mestni stolp, ki je od leta 1687 služil za zvonik, obdal z rimskimi izkopaninami: nagrobniki, oltarji in gradbenimi elementi. V ta čas — v leto 1830 segajo tudi začetki muzejske dejavnosti v Ptuj.

S to obletnico, pravzaprav proslavami ob 1900-letnici mesta, so Ptujčani resno zagrabili za turistično dejavnost. Povezati hočejo turizem s kulturo, zgodovino in gastronomijo.

Priložnosti, ki se jim odpira z novo cesto na Krapino, nikakor nočejo zamuditi, še več: pripraviti se hočejo že prej, preden bo prišel veliki naval. Njihova poglavitna dejavnost bo tranzit — toda tranzit v sodobnem turizmu ne pomeni — hitra vožnja mimo, ampak: ustaviti se za krajši ali daljši čas.

mogočno slavje v Velenju

Letos smo prvikrat praznovali dan ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda kot državni praznik. Osrednja proslava je bila v najmlajšem slovenskem mestu Velenju. Združena je bila s spomin-skim slavljem štajerskih in koroških partizanskih enot ob jubilejnim letu pohoda XIV. divizije na Štajersko. Na mogočnem slavlju se je zbralo nad sto tisoč ljudi iz vseh slovenskih krajev, iz drugih jugoslovanskih republik in zamejstva. Med udeleženci je bil tudi predsednik Jugoslavije Josip Broz Tito.

Slavnostni govor na zborovanju v Velenju je imel Mitja Ribičič mandatar za sestavo novega zveznega izvršnega sveta. Orisal je

zgodovinski pomen Osvobodilne fronte slovenskega naroda, ki je kot izvorna vseljudska politična organizacija nastala in se razvijala v posebnih družbenih pogojih in v izrednem, za usodo slovenskega naroda kritičnem času. »Z osvobodilno fronto,« je dejal govornik, »se je slovensko osvobodilno gibanje vključilo v boj vseh jugoslovanskih narodov in v široko fronto svobodoljubnega človeštva proti najhujšemu raku človeške družbe — proti fašizmu, uničevalcu malih narodov.«

Legendarni pohod XIV. divizije leta 1944 je govornik označil kot plat zvona za novo partizansko pomlad v vseh pokrajinah in predelih Slovenije. »V tem času,« je po-

udaril, »je bila že vsa slovenska zemlja do zadnjih koroških zaselkov in kmetij v Benečiji prekrita s partizanskimi enotami, z večjimi ali manjšimi osvobojenimi ozemlji in preprežena z narodnoosvobodilnimi odbori.

Pot do teh rezultatov osvobodilnega boja ni bila lahka, še zlasti pa je bila težka v severni in vzhodni Sloveniji, na Štajerskem in Koroškem. O nečloveškem uničevanju Slovencev na Štajerskem naj spregovore številke: 70 tisoč izseljenih, 30 tisoč odpeljanih na prisilno delo, 20 tisoč interniranih in zaprtih, tri tisoč pobitih talcev...«

Govornik je opozoril tudi na zgodovinsko dejstvo, ki ga v zgodovini ustvarjanja nove Jugoslavije premalo upoštevamo: topovi na svetovnih bojiščih so že deset dni molčali, ko so na Štajerskem in Koroškem še trajali težki partizanski boji proti fašističnim vojskam. Šele 15. maja 1945, po poslednji veliki partizanski bitki na Dravi, v kateri so na samem pragu svobode padli mnogi partizani, je naša domovina končno zadihala sproščeno, s polnimi pljuči.

Za njim je spregovoril kratke besede pozdrava, zahvale in priznanja predsednik Tito, nato je sledil kulturni program. Po končanem programu je bilo srečanje starih borcev v Partizanskem taboru. Mnogi so nato obiskali v prostorih rudarske šole razstavo »Štajerska in Koroška v revoluciji«. Razstavo si je takoj po končanem sporedu ogledal tudi predsednik Tito, ki se je zatem udeležil sestanka z župani štajerskih in koroških občin ter s predstavniki slovenske narodnostne skupnosti iz Italije in Avstrije.

največja elektrarna odprta

V soboto 26. aprila je predsednik Tito v Zlatoličju pri Mariboru odprl največjo slovensko elektrarno, ki je naša sedma hidroelektrarna na Dravi. Nova elektrarna velikančka je v sistemu dravskih elektrarn nekaj povsem novega, prav za prav je nova tudi v Jugoslaviji, saj je to naša prva elektrarna kanalskega tipa. Graditi so jo začeli oktobra 1964. Nova elektrarna v Zlatoličju bo s svojo proizvodnjo 658 milijonov kilovatnih ur na leto za 28 odstotkov povečala letno proizvodnjo električne energije v Sloveniji in za 3,5 odstotka v celotni državi. Za njeno graditev je naše gospodarstvo prispevalo okrog 430 milijonov dinarjev, vsa dela pa so opravila domača podjetja iz Slovenije in ostalih jugoslovanskih republik.

On Saturday the 26th of April President Tito opened the biggest Slovene power station at Zlatoličje near Maribor. It is the seventh Slovene hydroelectric plant on the river Drava. The giant new power house is the first power station of such type in Yugoslavia. The plant will produce 658 million kw. hours annually which is an increase of 28 percent in the total electric power production of Slovenia and of 3,5 percent of the whole of Yugoslavia. The building work cost about 430 million dinars. In the building work firms from Slovenia and other Yugoslav republics collaborated.

Solarji velikokrat obiskujejo v Rožni dolini v Ljubljani hišo, kjer je bila ustanovljena Osvobodilna fronta Slovenije. Na sliki: Kajuhov odred osnovne šole iz Jarš ob spomeniku v Rožni dolini

In Rožna dolina in Ljubljana the house in which the National Liberation Front of Slovenia was founded has been visited much by the students. In the picture: Students from the Jarše Public School at the monument in Rožna dolina

Mitja Ribičič, novi predsednik jugoslovanske zvezne vlade

Mitja Ribičič, the new leader of the federal government

V Beogradu so se 16. maja sestali poslanci vseh petih zborov nove zvezne skupščine. V sedanjosti sestavi sta dva nova zbora, in sicer zbor narodov in družbeno-politični zbor, ki sta vsebinsko povsem nova, enakopravna zbora poleg gospodarskega, socialno-zdravstvenega in kulturno-prosvetnega zbora. Prvo skupno sejo vseh zborov zvezne skupščine je vodil Milentije Popović, ki je kot dosedanjí skupščinski predsednik zaželel novim poslancem kar največ uspeha v naslednjem štiriletnem obdobju. Na skupni seji vseh zborov zvezne skupščine, ki se je nadaljevala 17. maja, so poslanci sprejeli predlog zvezne konference Socialistične zveze in ponovno izvolili za predsednika zvezne skupščine Milentija Popovića. Prav tako je zvezna skupščina sprejela predlog predsednika republike Josipa Broza Tita in izvolila za predsednika zvezne vlade Mitjo Ribičiča, ki je kot mandatar predlagal tudi listo članov nove zvezne vlade.

Novi predsednik zvezne vlade Mitja Ribičič je sin znanega mladinskega pisatelja in urednika predvojne mladinske lista Naš rod, Josipa Ribičiča. Rojen je bil v Trstu leta 1919. V Ljubljani je študiral pravo. V narodnoosvobodilni vojni je sodeloval od leta 1941. Bil je komisar Šercerjeve brigade, komisar IV. operativne cone in grupe koroških odredov. Je nosilec Partizanske spomenice in mnogih drugih odlikovanj. Po vojni je bil med drugim član slovenske vlade ter republiški in zvezni poslanec.

zlate knjige mladinske književnosti

Zveza za mladinsko književnost UNESCO je pred dvema letoma proglasila 2. april za mednarodni praznik mladinske književnosti zato, da bi vsi narodi in njihove odgovorne institucije pospeševali dobro knjigo za otroke in mladino. Slovenci smo dobili edinstveno institucijo: letno nagrajevanje najboljših in najbolj brane mladinske knjige, ki je proglašena za Zlato knjigo leta. Letos so bile plakete za zlato knjigo, ki so izdelane po zamisli prof. Zdenka Kalina, prvokrat podeljene. To odličje so dobile knjige: Pesterna Franceta Bevka, Pod svobodnim soncem Franca Sal. Finžgarja in Solzice Prežihovega Voranca.

dan železničarjev

Dne 15. aprila smo praznovali dan železničarjev. Ob tem dnevu smo se posebej spomnili 120-letnice južne železnice, 100-letnice železničarske kulturno umetniške dejavnosti in 50-letnice ZK Jugoslavije. Zaključna slovesnost je bila v Mariboru, kamor je pripeljal poseben vlak s slavnostno okrašeno 120 let staro lokomotivo 400 železničarjev iz vse Slovenije. Gostje so skupaj z mariborskimi tovariši najprej odšli v Ulico talcev, kjer so položili venec pred spomenik talcev. Nato je bil v hotelu Slavija slavnostni sprejem, na katerem je najstarejši železničar komunist Tone Šuštaršič 67 železničarjem razdelil odlikovanja, s katerimi jih je odlikoval predsednik republike. Zvečer je bila v Mariboru velika kulturna prireditev.

V Ljubljani je bila na dan železničarjev komemorativna slovesnost pred spomenikom na Zaloški cesti ob 49-letnici tragičnih dogodkov, ki so sledili veliki železničarski stavki proti takratnim razmeram in je v spopadu z žandarji na Zaloški cesti padlo 14 ljudi, 40 pa jih je bilo ranjenih.

Na slovesnosti je spregovoril predsednik slovenskih sindikatov Tone Kropušek, ki je poudaril pomen železnice za razvoj gospodarstva in še posebej za uresničevanje gospodarske reforme. Potrebna je čim popolnejša modernizacija železnic, zato si mora elektrifikacija naših prog hitreje utirati pot. Ko se spominjamo na revolucionarni boj naših železničarjev za boljše življenje in pravičnejše odnose v družbi, si želimo, da bi prihodnost združila vse tisto dragoceno, kar je rodila preteklost in najboljše, kar poraja sedanost.

Štirideset dolarjev za plemenito dejanje je poslal naš rojak, ki noče biti imenovan, iz Toronta v Kanadi uredništvu Ljubljanskega dnevnika s pripisom, naj polovico te vsote izroče pogumni rešiteljici triletne Janje, katero je lani v Kamniku potegnila iz deročega potoka, ostalo polovico pa naj prejme rešena deklica. Uredništvo je njegovo željo izpolnilo. Toda oče male Gobčeve Janje se je za plemenito darilo zahvalil in dejal, da naj vseh štirideset dolarjev prejme pogumna rešiteljica njegove hčerkice, Lenarčičeva, uslužbenka tovarne Svit v Kamniku, kateri sam ne bo mogel nikoli

Mitja Ribičič novi predsednik zvezne vlade

9. maja se je v Ljubljani sestala nova slovenska republiška skupščina. Za njenega predsednika je bil ponovno izvoljen Sergej Kraigher, za predsednika slovenske vlade pa Stane Kavčič.

preplačati njenega pogumnega dejanja, ko je rešila življenje njegovi punčki.

Ameriške kune so prispele v Mengeš v aprilu. Podjetje »Seme-sadika« je v Mengšu odprlo farmo za gojitev ameriških kun, katerih kožuški dajo dragoceno krzno, ki ga poznamo pod imenom nerc. V pošiljki za novo farmo je prispelo tisoč oplojenih samic, za katere računajo, da bodo prve mladiče povrgle že v maju. Za konec leta imajo v načrtu že prvi »pridelek« kožuškov.

Na Škofjeloškem gradu so dijaki tamkajšnje poklicne šole aprila ob obletnici tragične smrti črnškega voditelja Martina Luthra Kinga priredili spominski recital pod naslovom »Črni Gandhi Amerike«. Scenarij za recital je sestavil 18-letni učenec elektrotehnike Tone Baznik. Obisk je prekosil vsa pričakovanja. Zmanjkalo je sedežev, ljudje so morali celo stati. Vsi so bili globoko ganjeni ob živi pripovedi o življenju črnškega voditelja, ki je prepletena s črnskimi duhovnimi pesmimi in dopolnjena s skioptičnimi slikami zvenela preprosto in globoko pretresljivo.

Litostroj bo sestavljal avtomobile, smo nedavno zvedeli. Titovi zavodi Litostroj so danes že dobro znani po svetu, saj imajo na osnovi pogodb že kar precej proizvodnih sodelovanj s tujimi poslovnimi partnerji. Zdaj teko razgovori o dolgoročnem proizvodnem sodelovanju pri izdelavi osebnih avtomobilov. Litostroj bo iz svojega dela proizvodnje za motorno industrijo in iz tako imenovane avtomotivne proizvodnje (kjer izdeluje avtomobilska dvigala, viličarje, bagre itd.) dobavljal protivrednost v zameno za uvožene avtomobilske dele, ki jih bodo nato v Litostroju sestavljali. Imeli so razgovore z različnimi avtomobilskimi tovarnami, sklenili pa so pogodbo s francosko avtomobilsko tovarno »Regie Renault«. Prvi avtomobili te znamke bodo prišli iz Litostroja že letos.

Da se je osebna blaginja povečala, je med drugim očitno tudi iz teh nekaj števil: 47.000 občanov novomeške občine ima 12.590 radijskih sprejemnikov (eden pride na 4 ljudi), 2700 televizijskih sprejemnikov

(eden pride na 18 prebivalcev), 2473 osebnih avtomobilov in 531 motornih koles. Predlanskim so občani zakupili v trgovinah 137 milijonov dinarjev, lani pa že 171 milijonov dinarjev.

V Beli krajini gradijo in obnavljajo.

V kratkem bodo začeli graditi cesto Gradac—Semič. V ta namen je občinska skupščina Črnomelj skupaj z metliško občino najela tri milijone posojila, tovarna Iskra iz Semiča bo pa prispevala pol milijona dinarjev. Cesta bo letos dograjena. Prihodnje leto pa bo tovarna Iskra iz svojih sredstev asfaltirala cestišče do semiške železniške postaje. Gradnja cest na tem območju je določena še v Jerneji vasi, v Goleku in v Radencih pri Starem trgu. Vodovod bodo napeljali v Dolnjo Pako, na Desinec in v Nestopjo vas. Med novimi stanovanjskimi gradnjami naj omenimo le večji stanovanjski blok, katerega bodo zgradili v Črnomlju. V njem bo več stanovanj tudi za upokoјence; v stavbi bodo imeli upokoјenci tudi svoje klubske prostore. Za Metliko in vso Belo krajino je ena največjih pridobitev v zadnjih dveh letih nedvomno vinska klet, ki ima najsodobnejše avtomatske stroje za predelavo vina ter pod hribom velikanske vinske kleti.

V soboški občini je največji industrijski obrat tovarna perila in oblačil »Mura« v Murski Soboti, ki je dobro znana tudi na inozemskem tržišču. V tovarni je zdaj zaposlenih tisoč devetsto delavcev in uslužbencev. V obratu perila so lani predelali 8.650.000 kvadratnih metrov blaga. Na dan izdelajo po 18 do 20 tisoč srajc, v obratu za oblačila pa po 450 oblek. Polovica izdelkov je namenjena izvozu. Izvažajo v ZR Nemčijo, Avstrijo, Švico in Italijo, nekaj pa tudi na Českoslovaško. Tudi z osebnimi dohodki so kar zadovoljni, saj so ti kljub temu, da so že lani prešli na 42-urni delovni teden, ostali v poprečju isti, to je 820 N din. Za letos pa so predvideli poprečje 920 N din. Letos imajo v načrtu gradnjo 25-stanovanjskega bloka za delavce, izgradnjo novega obrata za izdelavo oblek, ki bo veljal blizu deset milijonov novih dinarjev ter izgradnjo elektronskega mehanografskega centra v vrednosti štirih milijonov novih dinarjev. V novem obratu bo dobilo delo petsto novih delavcev.

Število tuberkuloznih bolnikov se je v Sloveniji zelo zmanjšalo; tudi zdravljenje obolelih je zdaj bolj učinkovito, kakor je bilo pred leti in traja manj časa. Zato bodo lahko nekaj bolnišnic za tuberkulozo preusmerili za zdravljenje drugih bolezni. Osrednja znanstvena zdravstvena ustanova za zdravljenje tuberkuloznih bi ostal Golnik, ostale specialne bolnišnice pa bodo združili s splošnimi bolnišnicami ali jih preusmerili za zdravljenje drugih bolezni.

V Zadru so aprila odprli novo letališče, ki ima dva tisoč metrov dolgo pristajalno stezo, postavljeno pravokotno na pristajalno stezo, ki je že doslej služila vojnemu letalstvu. Gradnja letališča je veljala 30 milijonov dinarjev.

Nov Prešernov portret so našli v zapuščini slikarja Franca Kurza v. Goldensteina (živel od leta 1807—1878). Slikar je napravil to portretno skico pesnika dr. Franceta Prešerna v letih, ko je bil pesnik v svoji najboljši dobi, objavljena naj bi bila leta 1838 v zbirski Slovenske pesmi kranjskega naroda. Toda avstrijska cenzura tega portreta ni dovolila objaviti. Doslej poznamo zelo veliko Prešernovih slik, a resnično pravo njegovo podobo smo najbrž dobili šele z novoodkritim portretom slikarja Goldensteina. Ta slikar je portretiral tudi pesnika Valentina Vodnika in jezikoslovca Jerneja Kopitarja.

V Cerkvenjaku v Slovenskih goricah je umrla najstarejša občanka lenarske občine, 95-letna Franciška Juršič. Zadnja leta je bila zelo osamljena, v mladih letih pa je bila veliko po svetu, saj je delala kot sobarica v skoraj vseh evropskih deželah. Dobro je govorila več jezikov.

Prosvetno društvo na Kapeli je zelo aktivno. Imajo pevski zbor in igralsko skupino. Nedavno so imeli prireditev, ki je zelo ugajala. Zdaj bo mladina uprizorila igro Dve nevesti, ki jo bo režirala Lojzka Budja. Nastopili bodo v domačem kraju ter šli na gostovanje po večjih pomurskih krajih.

Stari lendavski grad bo kmalu dobil nove obiskovalce. Občinski komite mladine bo

v njem odprl mladinski klub. Lendavsko turistično društvo bo uredilo okolico, gostinsko podjetje bo pa v gradu morda že letos uredilo gostišče. Tako se bo stari častitljivi lendavski grad kar pomladil in postal prijetna turistična točka in shajališče domačinov in tujih obiskovalcev.

Ravne nad Cerknim je ena najvišje ležečih vasi na cerkljanskem, ki ima poleg naravnih lepot še številne zanimivosti. Ima planinsko zavetišče, kamor prihajajo predvsem motorizirani planinci, saj do vasi vodi kar lepa cesta. Vas je znana tudi po aragonitni jami, ki pa žal še ni odprta za turiste. Ravenčani so zelo družabni in delavni na kulturnem področju. Imajo svojo godbo, mešani pevski zbor in igralsko skupino. Lani so nastopili z igro Dekle iz Trente, za letos pa pripravljajo Ingoličevo igro Krapci. Igralci in pevci prihajajo pridno na vaje, čeprav jim prostega časa zares ne ostaja; vsi so zaposleni v Cerknem ali Idriji, pa še doma morajo pomagati pri kmečkih delih. Upokojeni ravenski župnik je med domačini in okoličani tudi dobro poznan po tem, ker je zelo izkušen pri zdravljenju z zdravilnimi zelišči.

Jugoslovanski turistični klub je nova in prav koristna ustanova za vse tiste naše ljudi, ki radi potujejo. Letna članarina je 50 dinarjev in se kar izplača, saj uživajo člani 10-odstotne popuste pri turistično gostinskih, trgovskih in prevoznih podjetjih, ki so tudi člani kluba. Že v prvih mesecih se je vpisalo v klub 81 hotelov in 26 restavracij, številna transportna podjetja, Jadrolinija, JAT itd. Tudi v inozemstvu so k našemu klubu pristopila razna trgovska in gostinska podjetja, ki dajejo članom kluba popuste. Med temi so trije hoteli v Grazu, trije na Dunaju, trgovske hiše v Trstu in Gorici itd.

V Vrtojbi so v nedeljo 30. aprila proslavili stoletnico ustanovitve svoje čitalnice. Odkrili so spominsko ploščo. Govoril pa je Franc Gorkič, predsednik kluba starih gorških študentov, ki je organiziral proslavo. Nastopil je moški pevski zbor iz Vrtojbe in recitatorji. Šolarji pa so s cvetjem okrasili grobove zaslužnih kulturnih delavcev iz Vrtojbe.

boljši pogoji za naše delavce v Franciji

Predsednik zveznega sveta za delo Anton Polajnar se je, kot smo na kratko poročali že v prejšnji številki, v začetku aprila mudil na krajšem uradnem obisku v Franciji. V maju pa je bila v Beogradu delegacija francoskih organov za zaposlovanje. Tema obeh razgovorov je bila dopolnitev že obstoječe konvencije o socialnem zavarovanju med Francijo in Jugoslavijo ter iskanje boljših pogojev za naše delavce, ki se v zadnjem času zaposlujejo v Franciji.

Na teh razgovorih so se dogovorili za zvišanje pavšalnih zneskov otroških dodatkov za otroke, ki živijo v Jugoslaviji, dogovorili so se glede statusa sezonskih delavcev in njihovih pravic do otroškega dodatka ter pravic iz socialnega zavarovanja, govora pa je bilo tudi o povišanju rent za vdove. Na razgovorih v Parizu pa so govorili tudi o vrsti vprašanj, ki jih ni mogoče zajeti v kak sporazum. Tako so predstavniki francoske vlade zagotovili, da bodo ukrenili vse potrebno za izboljšanje stanovanjskih pogojev naših delavcev, za strokovno izpopolnjevanje in za družabno življenje.

Anton Polajnar je po vrnitvi iz Francije med drugim dejal v nekem razgovoru z novinarji: »Med trinajstdnevnim bivanjem v Franciji sem imel tudi priložnost srečati se z našimi delavci v tovarni Renault. Dobil sem vtis, da so v vseh ozirih izenačeni z ostalimi tujimi in domačimi delavci. Vendar pa so nekateri problemi pri drugih delodajalcih; prizadeti so posebno kmetijski in gozdarski delavci, zlasti pri nekaterih manjših podjetjih pa se delodajalci ne držijo določb sporazuma med obema državama. Nekatero težavo, posebno glede strokovnega izpopolnjevanja in napredovanja posameznikov, povzroča tudi neznanje jezika. Na to pa vplivajo tudi časovno omejena dovoljenja za delo. Delavec namreč ne ve, če mu bodo po preteku določene dobe podaljšali dovoljenje za delo.

Na beograjskih pogovorih, na katerih je sodeloval tudi direktor nacionalnega imigracijskega biroja Pierre Bidberi, so se sporazumeli, da bodo naši zavodi za zaposlovanje ob finančni podpori Francije strokovno usposobili 1400 delavcev za tesarje in zidarje za potrebe francoskega gradbeništva.

obiski na Matici

trije Raholini iz Francije

V prvih letošnjih pomladanskih dneh smo imeli pri Matici ljub obisk. Obiskal nas je naš naročnik Jožef Raholin iz Francije. Z njim sta bila njegov sin Bruno in vnuk Francis, predstavniki kar treh naših generacij v Franciji. Jožef Raholin je doma iz Kanala ob Soči. V Francijo se je izselil leta 1925. Dvanajst let je imel različne zaposlitve, nato pa se je odzval klicu zemlje, ki ga je v srcu ponesel s seboj na tuje, hotel je in postal je kmet, kakor sta bila doma ob Soči njegov oče in ded. Zdaj ima svojo kmetijo v Castillon de Pastets en Dorthe v Gironde. V toplem južnem podnebju lepo uspeva vinska trta, ki daje dobro vinsko kapljico. Tudi tobak prideluje, pa žito in redi krave mlekarice. Tudi njegov sin Bruno kmetuje. Njegova kmetija je v Meilhanu, Lot et Garonne. Vnuk Francis, ki nas je obiskal z očetom in dedom, pa seveda še obiskuje šolo. Dvanajst let ima, doma pa ima še mlajšo sestro. Seveda ne zna več Slovensko, saj je njegova mama Francozinja. Prvikrat je bil na obisku v Sloveniji in zelo mu je bilo vse všeč. Posebej ga je prevzela čudovita lepota Postojnske jame. Tudi oče in ded sta povedala, da odnašata s seboj iz domačih krajev mnogo nepozabnih spominov. Obžalovala sta, da morata tako hitro spet nazaj — a kaj — zemlja ju kliče. Toda še se vidimo! — so obljubili naši trije Raholini, ko smo si ob slovesu segli v roke.

kmečka ohcet 1969

Največja jugoslovanska turistična folklorna prireditev »Kmečka ohcet« je že zaslovela po vsej Evropi, veliko zanimanje pa kažejo zanj tudi že v Združenih državah Amerike in v Kanadi. V tej številki Rodne grude žal še ne moremo poročati o tem, kako je ta prireditev uspela, zato pa vam jo bomo bolj temeljito prikazali prihodnjič. Že v prvih dneh maja je bilo znano, da se bo na »Kmečki ohceti« poročilo deset parov iz raznih držav — iz Avstrije, Italije, Švice, Holandije, Švedske, Norveške, ZR Nemčije, Češkoslovaške, Tunizije in Jugoslavije. Iz krajev, od koder so prišli pari, so najavljali tudi večje skupine izletnikov, ki bi si radi ogledali to privlačno prireditev.

V svatovskem sprevedu po ljubljanskih ulicah je sodelovalo prek 1500 narodnih noš, šest narodnozabavnih ansamblov in enajst folklornih skupin. Po letu dni so na ulice v središču Ljubljane spet lahko zapele konjske vprege, trideset jih je bilo, izbrali pa so res najlepše konje, predvsem lipicance. Ne moremo na drobno popisovati tudi vseh drugih prireditev, ki spadajo v okvir »Kmečke ohceti«: fantovščina, dekliščina, šranganje, svatovsko kosilo. Omenimo naj le, da je bilo na svatovskem kosilu v dvorani Tivoli preko tri tisoč gostov, ki so bili postreženi na tradicionalen slovenski način — pri jedi so uporabljali celo pipece, ki so jih potem lahko vzeli s seboj za spomin.

Slovenski par in gostitelj vseh ostalih parov sta bila Jelena Žic in Vinko Dežman iz Novega mesta. Naša slika ju prikazuje še pred veliko ohceto — ko pomerjata narodni noši.

izseljenci za domači kraj

Zakonca Mate in Katarina Lučič sta se po dolгих letih vrnila iz Amerike in se za stalno naselila v Opatiji. Nedavno sta poklonila opatijski občini res lepo darilo — 50 tisoč dolarjev za gradnjo sodobne zdravstvene postaje za prvo pomoč. Zakonca Lučič sta po rodu iz Dalmacije. Mate je zapustil domovino, ko mu je bilo dvajset let, leto pred izbruhom prve svetovne vojne. Delal je v Kanadi in sev. Ameriki. Gradil je proge, delal v gozdovih, ladjedelnicah, bil je rudar itd. V Detroitu je postal član ameriške KP. Ko je Ameriko zajel val delavskih stavk, je postal Mate tajnik odbora za pomoč jugoslovanskim delavcem, ki so stavkali. Dve leti kasneje je postal tajnik Mednarodne delavske zaščite. Zaradi te svoje aktivnosti je velikokrat izgubil delo in bil brez posla, a od svojih načel ni odstopil. Tudi med drugo svetovno vojno je bil zelo aktiven pri zbiranju pomoči za rodno deželo. Zdaj, ko so se nakopičila leta in sta si z ženo malo prihranila, sta se vrnila domov. »Težko smo garali in skromno živeli,« pravi Mate, »a smo tudi nekaj zaslužili in prihranili in ker vsega do konca najinega življenja ne bova porabila, sva se z ženo odločila, da pomagava pri gradnji objekta, ki bo služil humanim namenom...«

Janez Zrnec

z ribiči na morje

Naš poletni izlet bo med slovenske ribiče, ki lovijo ribe za podjetje Delamaris v Izoli, v Slovenskem primorju. Ta tovarna je pravi kombinat konzervne industrije. Kar tri obrate združuje: »Iris«, kjer proizvaja jo predvsem izdelke iz rib, »Argo«, ki izdeluje embalažo in razne koncentrate za gospodinjstva, ter »Ribo«, katere velik del plove po morju. Na kopnem so le delavnice za razna popravila in hladilnice, kamor skladiščijo naložljene ribe, da jih ima tovarna vedno na zalogi. Drugo so ladje, pravcata flota ribiških ladij in čolnov, ki vse noči, ki so za lov ugodne, križarijo ob istrskih obalah in lovijo. Te ladje so za ribolov posebej opremljene, k vsaki spada dva večja čolna z agregatoma in dveh reflektorjema za zbiranje rib. Na ladji pa je tudi posebna naprava sonar, globinomer, ki deluje na principu odboja zvoka. Na poseben papir črta dno in seveda vse predmete, ki so med ladjo in dnom, tako tudi ribje jate. Po velikosti madeža na papirju lahko izkušeni ribiči ugotovijo, koliko kilogramov rib je v taki jati.

Sonce je bilo še visoko na nebu, ko smo izpluli iz пристanišča v Izoli. Kapitan je z zanesljivo roko vodil ladjo proti jugu, nedaleč od obale, proti bogatim loviščem rib. Ladja je krenila na pot že popoldne, ker je bila pot dolga, hitrost barčice pa majhna, komaj dvanajst kilometrov na uro. Posadka med vožnjo ni počivala, vseh devet ribičev, kolikor jih je na krovu, si je dalo opravka z opremo ali s čiščenjem krova. Nekaj jih je čistilo ribe in jih nasoljene konzerviralo v pločevinaste škatle. To delajo zase, da si za dom napravijo zalogo nasoljenih rib, fileti jih imenujejo. Ko so se v zahajajočem soncu zablestela na obali poslopja Umaga, je ladja zaplula od obale, naravnost proti žareči sončni krogli, ki se je počasi potapljala v sivo modro morsko ravan. Daleč na obzorju so plule ladje počasi proti pristanišču ali na dolgo morsko pot. Ko je obala utonila v temni daljavi, je sonce zamenjala luna in posrebrila neskončno morje. Valčki so se iskrili kot bi bili iz srebra. Med počasno vožnjo so ribiči odvezali oba čolna, ki ju je zagnila tema v brazdi za ladjo. Kmalu sta se prižgali močni luči, čolna sta se zasedrala in svetila, da se pod svetlobo reflektorjev zberejo ribe. Tudi ladja se je ustavila in zasedrala. Ura je bila enajst,

treba je bilo počakati, da se zberejo ribje jate pod lučmi. Posadka se je izgubila v podpalubje, kjer so urejena skromna ležišča, sam pa nisem šel dol, ampak sem ležal kar na svitek vrvi na kljunu ladje. Nekaj časa sem užival morsko romantiko, dokler nisem zaspal. Ladja je bila zibelka in morje me je zazibalo v spanje pravičnega.

Ob treh zjutraj se je začel vrvež. K ladji sta priplula oba čolna in »prignala« ribje jate. Na krmi naloženo mrežo so ribiči počasi metali v morje, ladja pa je plula v krogu, da z mrežo zagradi dovolj veliko količino vode. Krog je bil sklenjen. Mreža ima na vrhu pluto, da plava, spodaj pa je obtežena z železnimi obroči, da hitro potone. Skozi te obroče je napeljana vrv, s katero mrežo spodaj stisnejo in ribam onemogočijo izhod.

Ribe so bile že zajete v mreži, katero so ribiči počasi vlekli na krov, vlekli z rokami, kar niso mačje solze. Tako vlečenje traja tudi dlje kot eno uro; medtem se je že zdanilo. Počasi se je nad morsko ravan prikradel mrak, ki je utopil lučke na soslednjih ladjah. Teh že ni bilo več toliko kot ponoči, končale so z lovom in odplule proti pristaniščem.

Od naše mreže je ostala le še bisaga ob boku, voda v njej se je penila, toliko rib je bilo zajetih. S škripcem in ogromno vršo so zajemali ribe in jih nakladali na ladjo v posebej zato ograjen prostor. Nekajkrat se je vrša potopila v mrežo in vsakič dvignila na krov več kot sto kilogramov rib. Ko so bile vse na krovu, so privezali oba čolna na prejšnje mesto in motor je zaropotal. Obrazi so bili veseli, kljub prestanem naporu, saj ulov ni bil tako slab in od njega je odvisen ribiški zaslužek. Še celo motor je bolj veselo ropotal in gnal ladjo proti najbližjemu pristanišču, Novigradu. Kapitan je po radiu obvestil matično tovarno, kje bomo pristali, in takoj so se odpravili tovornjaki na pot, tako da so nas v pristanišču že čakali. Ribe so najprej stekali, nato pa so v vsak zabojček vrgli še lopato ledu. Toliko, da se ne pokvarijo do hladilnice na vročem soncu. Kuhar pa je zjutraj zakuril v štedilniku. Kadilo se je iz male kuhinje in prijetno dišalo po ocvrtih ribah. Dim se je valil prek pomola, a kuhar ni odnehal. Spekel je toliko rib, da smo jih jedli še popoldne.

Ribiči tovarne Delamaris iz Izole na nočnem ribolovu

Fishermen of the Delamaris factory in Izola showing fishing at night

Včasih se ne ujamejo samo ribe. Star lonec, ki so ga ribiči »ujeli« v kvarnerskem zalivu

Po napornem ribolovu se prilèže južina

In to kakšnih rib! Najboljše, kalamare, ki sem jih dobil zvrhan krožnik, in še vina povrhu, kajti ribe morajo trikrat plavati: v vodi, v masti in nazadnje v vinu.

Dopoldne smo se sprehajali po mestu, ob enih pa je motor spet zaropotal in pogajal ladjico navzdol, proti jugu. To noč smo lovili na odprtem morju, kakih sedemdeset kilometrov južno od Pulja in splačalo se je. Zjutraj je na krovu ležalo skoraj dve toni rib.

Tako je ribiško življenje. Trdo, naporno, ponoči in zdoma. Pa še od sreče so odvisni: kolikor rib, toliko zaslužka.

priznanja za plemenitost

Časopis Večernje novosti že vrsto let vodi humano akcijo za vsakoletni izbor najplemenitejših Jugoslovanov, ki dobe v zahvalo in priznanje za plemenita dejanja zlate, srebrne in bronaste plakete.

Prav različni ljudje so prejeli ta priznanja za svoje hrabre in plemenite podvige v preteklem letu. Najmlajša junakinja ima komaj sedem let. To je Azra Tuz, ki se je pognala v naraslo Neretvo, iz katere je rešila triletnega fantka. Prejela je zlato plaketo. Strojni ključavničar iz Šabca Dušan Blagojević je že znan po svojem dobrem srcu. Nad 67 l krvi je že daroval in iz Save rešil 50 kopalcev. Lani je hrabro skočil pred podivjane konje, ki so drveli po ulicah in rešil dva otoka grozne smrti. Žirija Večernih novosti ga je soglasno izbrala za najplemenitejšega Jugoslovana v preteklem letu. Priznanje za požrtvovalnost so zasluženje prejeli tudi nogometaši iz vasi Olovo, ki so s svojim trenerjem pogasili dva goreča avtomobila, ki sta se vžgala ob bencinski črpalki pri vasi Olovo.

Srebrno plaketo za požrtvovalnost je prejela medicinska sestra Cvijeta Puljić, mati štirih otrok, ki je bila v veliki množici kopalcev na obali Drave pri Osijeku edina, ki je hrabro skočila v vodo in rešila utaplajočega se sedemnajstletnega fanta. Enako priznanje je prejel tudi Ivan Peroša, kmet iz Pirana, ki je iz 11 metrov globokega vodnjaka rešil triletno deklico. Tudi voznik Vladeta Trifunović iz Kraljeva je pokazal veliko prisotnost duha in hrabrosti, ko je skočil na ogromni 25-tonski transporter, kateremu so odpovedale zavore in je drvel proti

avtomobilom, med katerimi sta bila tudi dva avtobusa polna otrok.

Sorodniki hrabrega delavca Velisava Pavčevića, ki s hudimi opeklinami leži v bolnišnici, so prejeli srebrno plaketo za njegovo pogumno dejanje. Na planini Goliji se je pogajal v gorečo kočjo in iz plamenov rešil soseda in njegovega 11-letnega sina. Posebna priznanja za hrabrost in požrtvovalnost v preteklem letu so prejeli še: podporočnik Blagoje Stanković, ki je skočil na tank, v katerega topovski cevi je eksplodirala granata. Rešil je vso posadko. Slavko Medić iz Županje je s peskom in žerjavom pogasil 50 metrov visok plamen, ki je zajel skladišče. Miličnik iz Novega Pazarja je pet kilometrov daleč tekkel za nasilneži, ki so ugrabili 13-letno deklico in otoka rešil. Šuip Kobecki pa ne bo nikoli dobil zvezde za priznanje za svojo hrabrost. Umril je, ko je skušal preprečiti, da bi pretrgana žica daljnovoda zažgala po potresu razmajani Debar. Zlato plaketo je prejela njegova družina.

Kobarid spomeniško mesto

Mnogi ne vedo, da se je v Kobaridu, oziroma njegovi okolici rodilo toliko velikih mož, zavednih Slovencev, ki so s svojo dejavnostjo vplivali na številna področja v zgodovini našega naroda. Naj kar naštejemo: pri Pomolču na Vrsnem se je oktobra 1844 rodil goriški slavček — pesnik Simon Gregorčič, pri Podkletniku januarja 1852 državni in deželni poslanec, bорец za pravice goriških Slovencev in ustanovitelj šolskega doma v Gorici dr. Anton Gregorčič, pri Mohu v Krnu oktobra 1851 znameniti slovenski zgodovinar profesor Simon Rutar, pri Lekšu-Gapu v Kobaridu novembra 1863 skladatelj in pesnik Hrabroslav Volarič, pri Pincu maja 1859 pesnik Josip Pagliaruzzi-Krilan, pri Kramarjevem Pepu novembra 1854 tiskar, založnik in bорец za pravice goriških Slovencev Andrej Gabršček, pri Špičku notar Ignac Gruntar, sodelavec pesnika Simona Gregorčiča, pri Šribarju novembra 1908 Andrej Manfreda, študent prava, protifašist, ki je bil dvakrat obsojen na dolgoletno ječo in je v ječi umrl tik pred padcem fašizma. Pri Nadalcu se je oktobra 1920 rodil komandant znane Gregorčičeve brigade Franc Uršič-Joško, ki so ga ranjenega Nemci ujeli in ubili konec vojne aprila 1945.

Jugoslovanski ambasador v ZR Nemčiji
Rudi Čačinovič

O položaju naših ljudi v Nemčiji

Naš sodelavec je obiskal ambasadorja SFRJ v ZR Nemčiji, Rudiji Čačinoviča ter ga zaprosil za razgovor o aktualnih vprašanjih zaposlovanja naših občanov v tej deželi. Ambasador Čačinovič se je ljubeznivo odzval in odgovoril na postavljena vprašanja, ki zadevajo položaj in življenje naših ljudi v ZR Nemčiji.

Ali bi nam ob začetku razgovora lahko najprej posredovali nekaj podatkov oziroma ocen glede števila Jugoslovancev, ki so na delu v ZR Nemčiji? Hkrati s tem bi vam bili posebej hvaležni tudi za podatek, v kolikšni meri so med delavci iz Jugoslavije zastopani Slovenci?

Po najnovejših podatkih zveznega urada ZR Nemčije za zaposlovanje je trenutno na delu v tej deželi 177.000 delavcev iz Jugoslavije. Razen tega je pri pristojnih organih ZR Nemčije še okrog 40.000 neresenih zahtevkov delodajalcev za posredovanje novih zaposlitev iz naše dežele. Na listi tuje delovne sile smo Jugoslovani že s sedanjim številom zaposlitev dosegli drugo mesto. Med tujimi delavci, ki jih je v ZR Nemčiji 1,230.000, so namreč na prvem mestu Italijani (280.000), sledili so jim Turki (170.000) in Grki (160.000), ki smo jih pa številčno že presegli.

Točnih podatkov o nacionalni ali republiški pripadnosti naših delavcev ambasada nima. V zadnjem času pa je na področje konzularnega oddelka naše ambasade prišlo tudi iz Slovenije nekaj večjih skupin. Znani koncern DEMAG AG v Duisburgu in Düsseldorfu zaposluje 500 Jugoslovancev in izmed teh jih je polovica iz Slovenije. Podjetje Roberta Krupsa v Solingenu zaposluje 80 slovenskih delavcev, v tem mestu pa je sicer še okrog 300 slovenskih delavcev. V tovarnah »Deutsche Edelstahlwerke AG« v Krefeldu ter v Remscheidu dela skupno 500 slovenskih delavcev, medtem ko je v podjetju »Radium« v Wipperfurthu na delu 70 Slovencev.

Omenil sem zgolj nekaj večjih skupin, ki so prišle na delo v zadnjem času. Konzularna predstavništva ugotavljajo, da jih ne slovenski in ne drugi republiški zavodi za zaposlovanje (izjema je le tovrsten zavod v Prištini) ne obveščajo o tem, v kolikšnem številu in v katere kraje oz. podjetja usmerjajo našo delovno silo. To pa bi bilo nujno potrebno, posebno, če gre pri

tem za večje skupine delavcev, s katerimi bi konzularni predstavniki lahko takoj po prihodu navezali stik in jim tudi pomagali pri reševanju najrazličnejših vprašanj. Sicer pa naj še pristavim, da so naša konzularna predstavništva — dokler še niso odprta nova — zadolžena za prevelika območja in bi jim zagradelj opozorila republiških ali komunalnih zavodov pri njihovi skrbi za naše državljane lahko veliko pomagala. O pošiljanju takih informacij so se lanskega novembra domenili predstavniki republiških zavodov za zaposlovanje na posvetovanju v Hercegovem in bi ta sklep kazalo čimprej uresničiti.

Ali bi nam lahko povedali, v katerih gospodarskih panogah se v največji meri zaposlujejo naši ljudje?

Pospešeno zaposlovanje Jugoslovancev v zadnjih mesecih onemogoča točnejši pregled po posameznih panogah. Največ naših ljudi je prav gotovo zaposlenih v gradbeništvu (kjer so aktivna tudi jugoslovanska in mešana podjetja) in sicer okrog 60.000. Sledijo zaposlitve v železarstvu in kovinski industriji (okrog 50.000), potem v predelovalni industriji in uslužnostnih dejavnostih (samo v gostinstvu je zaposlenih okrog 12 tisoč naših ljudi), v zdravstvu (tu gre za okrog 8000 naših zdravstvenih delavcev, pretežno žensk), ter v ostalih javnih službah. V kmetijstvu in gozdarstvu je zaposlenih komaj okrog 1000 naših delavcev, v prometu pa 600.

Glede na zemljepisno porazdelitev v ZR Nemčiji je največ Jugoslovancev v pokrajini Baden-Württemberg (okrog 40 %). Približno tolikšen odstotek delavcev je tudi na sedanjem konzularnem območju ambasade (pokrajine Nordrhein-Westfalen, Hessen, Rheinland-Pfalz in Saar). Na tem območju bo v prihodnosti deloval novi konzulat še v Düsseldorfu. Bavarska zaposluje okoli 15 % Jugoslovancev, na severu Zvezne republike Nemčije pa je sorazmerno malo naših delavcev.

Ob tem je zanimivo omeniti dejstvo, da dela v okviru mestnega središča največ Jugoslovancev — okrog 14 tisoč — v Stuttgartu, ki bo v bodoče sedež novega generalnega konzulata. Poleg Stuttgarta je največ naših delavcev zaposlenih še v Frankfurtu na Maini in v Münchnu (čez 10.000 v vsakem).

Nekaj slik z obiska pri naših delavcih v podjetju Auto Union v Ingolstadtu

Kakšen pa je po vašem mnenju položaj naših delavcev v ZR Nemčiji? Tu mislimo predvsem na delovno in socialno zaščito naših ljudi.

Položaj naših delavcev v ZR Nemčiji se je po sklenitvi sporazumov, ki urejajo zaposlitev in status Jugoslovancev, že v marsičem zboljšal. Doslej je v polni veljavi samo sporazum o urejanju zaposlitev. Posledica tega dejstva je prav gotovo hitro naraščanje števila zaposlenih iz Jugoslavije. Sporazum predstavlja namreč temelj za urejanje vrste vprašanj, ki zadevajo življenjske okoliščine, delo in zaposlitveni status naših delavcev v Zvezni republiki Nemčiji. To pa še ni vse. Našim delavcem je potrebna tudi organizirana dnevna skrb in pomoč. Gre za priprave, da bi zahodnonemška organizacija »Arbeiterwohlfahrt« prevzela tako skrb in pomoč ter pomagala z nasveti pri vseh vprašanjih, ki se porajajo v vsakodnevnem življenju zaposlenih ljudi. To je ena izmed treh velikih karitativnih organizacij v ZR Nemčiji.

Konzularna mreža — tudi po odprtju štirih novih predstavništev v Frankfurtu, Stuttgartu, Düsseldorfu in Freiburgu — ne more reševati vseh, posebno ne praktičnih dnevnih vprašanj pomoči našim zaposlenim ljudem. Podobne rešitve so iskali tudi za delavce iz drugih držav. Organizacija dobiva za svoje delo sredstva iz proračuna ZR Nemčije, iz daril, članarin in subvencij službe za zaposlovanje delavcev. Organizacija »Arbeiterwohlfahrt« daje pomoč »neodvisno od politične, rasne ali verske pripadnosti« brezplačno. Ima 350.000 članov in članic, članstvo v tej organizaciji pa ni pogoj za prejemanje pomoči. Ta dobrodelna organizacija je bila ustanovljena po prvi svetovni vojni in je vse do prepovedi delovanja v hitlerjevski Nemčiji bila neposredno vezana na socialdemokratsko stranko. Obnovljena je bila leta 1946 kot neodvisna organizacija, vodilni funkcionarji pa so sicer pripadniki socialistične stranke Nemčije ali sindikatov.

Za naše delavce v ZR Nemčiji se pripravljajo — poleg radijskih — tudi stalne televizijske oddaje v okviru sodelovanja med jugoslovansko televizijo in televizijskim studijem v Kölnu. Tovrstne oddaje se bodo predvidoma začele šele jeseni.

Razen otvoritve štirih novih jugoslovanskih predstavništev v ZR Nemčiji je vseka-

kor zelo pomemben tudi sporazum med sindikalnimi organizacijami, po katerem se našim delavcem priznava sindikalni članski staž tudi v ZR Nemčiji, razen tega pa imajo naši delavci še možnost, da se potegujejo za vse one pravice, ki jih sicer uživajo drugi sindikalni člani v tej deželi. Eden najpomembnejših sporazumov za naše delavce pa je prav gotovo konvencija o socialnem zavarovanju. Ni še povsem ratificirana, upamo pa, da bo do tega prišlo v prihodnjih dneh. Gre skratka za vrsto dokaj pomembnih sporazumov, ki omogočajo naši delovni sili uveljavitev enakih pravic, kot so jih deležni domači delavci.

Zanima nas, kako vi ocenjujete zvečano zaposlovanje v tujini, ki se je v zadnjem času tako razmahnilo? Tu mislimo predvsem njegovo ekonomsko plat.

Brez dvoma predstavlja zaslužek naših delavcev važno ekonomsko postavko za njihove družine in prav tako za naše celotno gospodarstvo. Na razpolago imam podatke Nemške zvezne banke, ki se pa sicer razlikujejo od podatkov naše Narodne banke. Po teh podatkih so v letu 1966 poslali naši delavci preko Narodne banke v Jugoslavijo približno 40 milijonov dolarjev, leta 1967 pa približno 50 milijonov. Pri tem gre za povprečje okrog 2000 DM na zaposlenega, kar pa ni mnogo in kar ne odgovarja višini zaslužka naših ljudi. Po tej računici bi morali letno doseči vsaj 90 milijonov dolarjev.

V zadnjem času so se ob boljši organizaciji začele v ZR Nemčiji pojavljati različne naše banke, za Slovenijo gre v tem primeru za ljubljansko Kreditno banko, ki bi se hotela vključiti tudi v proces varčevanja za gradnjo stanovanj. Značilen je tudi sporazum med Jugobanko in zahodnonemško Bank für Gemeinwirtschaft, pri kateri prejmejo naši državljani hranilne knjižice in lahko razpolagajo z njimi kot s svobodnimi bančnimi deviznimi računi.

Ali bi nam hoteli povedati nekaj o problemih v zvezi z zaposlovanjem naših ljudi na območju ZR Nemčije?

Ta dežela je glede zaposlovanja tuje delovne sile med najbolj liberalnimi v Zahodni Evropi. Francija, Nizozemska in Švica, izvajajo kljub konjunkturi mnogo bolj re-

striktivno politiko zaposlovanja tujih državljanov. Ne smemo pa pozabiti dejstva, da vsako vključevanje naših ljudi v novo, neznano okolje, navadno brez znanja jezika te dežele ter poznavanja navad, poraja predvsem na začetku mnoge težave. Tu so vprašanja stanovanj, družinskih odnosov, nepoznavanja predpisov. Zategadelj je izredno važno vključevanje v karitativne organizacije in včlanjevanje v sindikate, ne samo zaradi pravne in socialne zaščite, temveč prav tako tudi zaradi sodelovanja z naprednimi silami v državi, kjer naši gostujoči delavci soustvarjajo materialne dobrine. Menim, da bodo našim ljudem v mnogočem lahko pomagala tudi nova in številčno okrepljena konzularna predstavništva naše dežele.

Kako ocenjujete informiranost naših ljudi in kaj lahko poveste glede njihovega kulturnega življenja v tej visoko razviti sredini?

Glede neposrednega obveščanja naj še enkrat omenim oddaje kölnskega radia v slovenščini in prav tako priprave na posebne televizijske programe. Na območju ZR Nemčije je vsaj po večjih središčih moč kupiti v kioskih jugoslovanske časnike in revije. To pa se, žal, še ni zgodilo s slovenskim tiskom (kar bi bilo treba slej ko prej urediti). Več bo treba narediti tudi glede posebnih izdaj in prilog za naše delavce. Kulturno-zabavne prireditve iz domovine so organizirane še dokaj neredno in brez zadostnih priprav na zahodnonemškem terenu. Tudi v tem pogledu pričakujemo, da se bo s pomočjo »Arbeitwohlfahrta« tudi na tem področju delalo bolj organizirano. Slovenija je glede prireditev v zastanku — deloma pa jo sicer opravičuje manjše število zaposlenih.

Ob koncu dovolite, da vas kar naravnost povprašamo, kaj bi lahko, oziroma kaj bi morali iz domovine storiti za naše ljudi, ki prihajajo semkaj na delo?

Na to vprašanje sem deloma že indirektno odgovoril. Predvsem bo treba naše ljudi, ki prihajajo na delo v ZR Nemčijo, bolje pripraviti že doma. Iz Slovenije prihaja sem sicer manj popolnoma nekvalificiranih ljudi, če bi jih pa vendarle bilo kaj, bi jih morali doma vsaj delno usposobiti za

nove naloge. To bi lahko storili z delno ali celotno podporo iz sredstev ZR Nemčije (predvsem so podjetja pripravljena prispevati ustrezen delež). Našim delavcem je prav tako potrebno vsaj osnovno znanje nemškega jezika ter poznavanje predpisov, predvsem pa boljše sodelovanje med našimi službami za zaposlovanje in našimi konzularnimi predstavništvi. Važna je tudi povezava domovine z našimi ljudmi prek tiska, pomembni so obiski in kulturne prireditve, prav tako pa tudi boljše bančno poslovanje ter organiziranost varčevanja. Glede tega so verjetno potrebni še novi predpisi, ki bi lahko tovrstno poslovanje razvili in stimulirali. Potrebno pa bi bilo že zdaj misliti na to, da se bodo tukaj zaposleni jugoslovanski državljani pozneje vračali v domovino kot kvalificirani ali vsaj polkvalificirani proizvajalci, z drugačnimi delovnimi navadami ter izkušnjami, in da bodo lahko s svojim pridobljenim znanjem in ne nazadnje s svojimi prihranjenimi sredstvi mnogo prispevali k dvigu domačega gospodarstva, še posebej pa tako imenovanih uslužnostnih dejavnosti. V ZR Nemčiji že danes mnogi dejavniki opozarjajo na to, da je nesmiselno naprej kopičiti delovno silo iz inozemstva; po njihovem mnenju bi bilo bolje sodelovati z deželami — izvoznici delovne sile pri izgradnji take industrije, ki bi potem sodelovala z zahodnonemško. Mnogi razmišljajo tudi o vlaganju zahodnonemškega kapitala v teh deželah. Upoštevajoč naš družbeni in gospodarski sistem, bi tudi pri nas morali misliti na razširjanje različnih proizvodnih kapacitet ter tistih dejavnosti, kjer bi pozneje lahko zaposlili prav tiste naše delavce, zaposlene v podjetjih, ki bi bila pripravljena dolgoročno sodelovati s tovrstnimi našimi delovnimi kolektivi. Naj ob koncu ugotovim, da so podobna razmišljanja v nekaterih primerih že postala predmet konkretnih razgovorov (npr. med TAM in tovarno DEUTZ).

Skupina naših delavcev v Ingolstadt

Sahovska sekcija pri Jugoslovanskem klubu v Zürichu je priredila tekmovanje, ki ga je vodil šahovski vele mojster S. Gligorić

Na družabnih prireditvah Jugoslovanskega kluba v Svisi je vselej veliko obiskovalcev

otroški dodatki našim delavcem v Nemčiji

Kdaj bo v celoti začela veljati konvencija o socialnem zavarovanju in sporazum o zavarovanju za primer nezaposlenosti med Jugoslavijo in ZR Nemčijo, v trenutku, ko to pišemo, še ne vemo. Nemška vlada pa je že ratificirala del konvencije o izplačilu otroških dodatkov jugoslovanskim delavcem, ki velja že od 1. maja.

Jugoslovanski delavci, ki so zaposleni v ZR Nemčiji, bodo prejeli dodatke za otroke, ki živijo z njimi ali pa v Jugoslaviji, po nemških predpisih, ki se deloma razlikujejo od jugoslovanskih.

V ZR Nemčiji se otroškega dodatka ne dobi za prvega otroka, temveč šele za drugega in to 25 DM, za tretjega 50 DM, za četrtega 60 DM, za petega 70 DM, kolikor se dobi tudi za vsakega nadaljnjega otroka. Otroški dodatek se izplačuje za otroke do osemnajstega leta, če pa obiskujejo šolo pa do največ 25. leta.

Zahteva za uveljavitev pravic do otroškega dodatka zastara v dveh letih. Po konvenciji pa je predvideno, da se prejema za naslednje otroke: za zakonske, za posvojence, za otroke, ki se priznajo kot zakonski, za nezakonske otroke, za katere je priznano očetovstvo. O samem postopku glede uveljavljanja pravic do otroških dodatkov še ni točnih navodil, vsekakor pa bodo za to potrebni posebni obrazci, ki jih bodo morali overiti pristojni jugoslovanski organi. Podrobnejša navodila pa boste že lahko dobili na jugoslovanskih konzulatih in seveda tudi na nemških uradih za delo.

v Nemčiji vedno več naših klubov

Ko sva se skupaj s tajnikom Slovenske izseljenske matice Tonetom Brožičem napotila v Ingolstadt v tovarno Auto Union, sva le malo vedela o naših delavcih v tej tovarni. Skupina delavcev želi tu ustanoviti pevski zbor in prosijo za pomoč. Pa vendar smo se najprej oglasili pri šefu personalnega oddelka tovarne g. Adamu Humigu, ki nas je — z nama je bil tudi predstavnik Kreditne banke in hranilnice Ljubljana v Münchnu Zvone Zorko — nadvse prijazno sprejel. O naših delavcih, ki so zaposleni v Auto Union — zdaj jih je

okrog 350, predvsem Prekmurcev — je imel samo pohvalne besede. »Nobenih pripomb nimamo na njihovo delo,« je dejal, »hitro se privadijo dela za tekočim trakom, pa tudi sicer se dobro privajajo na naš kolektiv.« Popolno razumevanje in odobravanje je pokazal tudi do njihovih pobud za organizacijo pevskega zbora in sploh za organizirano preživljanje prostega časa. V Auto Unionu je zaposlenih okrog 12.000 delavcev, izmed katerih je kaka desetina gostujočih delavcev 20 narodnosti, med temi pa je slovenska skupina največja.

Upravnik samskih domov, kjer stanujejo naši delavci, Franci Prošek, nam je razkazal domova ter nas seznanil z nekaterimi delavci, ki so bili takrat doma. Prav veseli so bili našega obiska in so nas kar zasuli s številnimi vprašanji; seveda imajo največ pripomb glede carine, želijo vedeti podrobnosti glede vlaganja deviznih prihrankov doma in namenskega varčevanja, želijo si več časopisov iz domovine in drugo. Naše srečanje se je razvilo v živahen pogovor, pojasnjeval je tudi predstavnik KB Ljubljana, in morali smo si zapisati vrsto novih naročnikov za Rodno grudo in nekatere druge slovenske liste.

Rojakom, ki so se zavzeli za organizacijo pevskega zbora, smo ob tej priliki prinesli nekaj notnega gradiva in gramofonskih plošč in upamo, da bomo kmalu kaj slišali o njihovem prvem nastopu. Sicer pa je priljubljeno razvedrilo med našimi šah, saj od časa do časa prireajo tudi tekmovanja med obema samskima domovoma in seveda med seboj.

V Ingolstadt pa ni ostalo samo pri medsebojnih dogovorih: že v petek 25. aprila je tam zabaval naše rojake ansambel »Štirje kovači«, o čemer bomo poročali prihodnjič.

O gostišču »Stari mlin« v Obertürkheimu pri Stuttgartu smo v Rodni grudi že nekajkrat pisali, zato raje ne bi opisoval sobotnega živčava, ki smo ga tam doživeli. Veselilo pa nas je, da znajo »Slavčki« ustvariti tako prijetno slovensko vzdušje, ki marsikomu pomaga lažje prenašati tujino. Tudi prizadevna zastopnica Rodne grude Majda Skamen je že pridobila nekaj novih naročnikov, kaže pa, da jih bo v prihodnje še več.

Naša dopisnica Metka Vrhunc nas je peljala tudi v prostore Jugoslovanskega kluba

v Stuttgartu, kjer smo se pogovorili s predsednikom in z nekaterimi člani odbora. Obširneje bomo o klubu poročali prihodnjič, ko bo za nami tudi že njihov redni letni občni zbor. Tudi v Stuttgartu si želijo več slovenskih knjig, plošč in drugega gradiva, ki je našim ljudem nujno potrebno. Mnogi v resnici zelo veliko žrtvujejo, da bi naši ljudje koristno preživeli svoj prosti čas, saj se moramo zavedati, da je večina prišla v Nemčijo le zavoljo zaslužka, zato je delo v društvih precej otežkočeno. Večini naših ljudi pomeni to, da so v tujini začasno, le tolažbo.

Obiskali smo tudi Schwenningen, kjer skupina prizadevnih rojakov pripravlja ustanovitev jugoslovanskega kluba. Pri svojem delu bodo koristno uporabili izkušnje, ki jih imata podobna kluba v Stuttgartu in v Zürichu, pripravljajo pa tudi statut, ki bo točno določil obseg njihovega delovanja. (O pripravah za ustanovitev kluba pišemo posebej.)

J. Prešeren

jugoslovanski klub v Schwenningenu

Vsi mednarodni sporazumi o zaposlovanju, ki jih je Jugoslavija sklenila doslej, so iznikli iz prizadevanj, da se našim ljudem na tujem zagotovi čim boljše življenjske in delovne pogoje. Zaposlovanje v tujini postaja vse bolj organizirano in vse bolj organizirana je tudi skrb za naše ljudi. Seveda pa bi bilo že v osnovi popolnoma zgrešeno, če bi Jugoslavlani, ki so zaposleni zunaj domovine, samo čakali na rezultate teh prizadevanj in tudi sami krepko ne zgrabili za delo ter začeli urejevati svojih lastnih problemov. Res pa je, da so naši ljudje navajeni in pripravljeni poprijeti za delo povsod, kjer je to najbolj potrebno in umestno.

Mednarodna delitev dela je stvarnost in potreba, odhajanje za delom na tuje pa tudi ni posebna tragika. Vsi, ki pa se zaposlujejo v tujini, bi se morali zavedati svoje odgovornosti do matične dežele kakor tudi do dežele, kjer žive in delajo. Ustanavljanje jugoslovanskih klubov v večjih centrih držav, ki zaposlujejo jugoslovansko delovno silo, je že znamenje iskanja praktičnih oblik skrbi za naše ljudi. Tudi jugoslovanski klub v Schwenningenu se je svojih nalog lotil z razveseljivo

perspektivo. Člani so prijetno uredili svoje društvene prostore, predvsem pa so se vsi krepko zavzeli za to, da se bodo v klubu čim bolj počutili vsi Jugoslovani, prizadevajo pa si zainteresirati za svoje delo tudi čim več napredno mislečih Nemcev. Tako se je ta klub že vnaprej otresel vseh ozkoglednosti in okorelosti, ki bi zavirale njegovo dejavnost. Poudariti je treba, da nemški organi dajejo podporo res organizacijam, ki zajemajo vse Jugoslovane, ne bi pa imele interesa za skupine, ki bi bile ozko nacionalno poudarjene. Jugoslovanski klub v Schwenningenu je še posebej prilagodil svojo dejavnost tamkajšnjim razmeram, saj je večina delavcev v tem okolišju zelo razkropljena po raznih manjših gradbiščih in podjetjih. O ustanovnem občnem zboru bomo še posebej poročali, sproti pa bomo poročali tudi o vseh drugih društvenih dejavnostih.

Milan Laznik, Dautmergen/Bal., Nemčija

Jugoslovani v švedskem parlamentu

Skrb Švedske za tujo delovno silo je poznana. Ustanovljena je bila tudi komisija pri švedskem parlamentu, ki se bo odslej ukvarjala s problemi, s katerimi se srečujejo tujci ob vselitvi na Švedsko. Tako se je nedavno tudi skupina Jugoslovanov, predstavnikov naših ljudi iz Malmöja, Vesterasa, Göteborga in Stockholma odzvala vabilu člana švedskega parlamenta g. Yngvea Melerja ter obiskala švedski parlament. V večurnem prisrčnem razgovoru, kateremu so poleg g. Melerja prisostvovali tudi njegovi najbližji sodelavci, so jugoslovanski delavci spregovorili o problemih, s katerimi se srečujejo naši ljudje, zaposleni na Švedskem pri svojem vsakdanjem delu in dali koristne predloge, da bi se ti problemi rešili v obojestransko zadovoljstvo.

izkaznice za delo

Iz Zvezne republike Nemčije so nemške oblasti v zadnjih mesecih vrnile precej naših delavcev, ki so se tamkaj hoteli zaposliti, pa niso imeli izkaznic za delo. Po sporazumu o zaposlovanju morajo namreč vsi, ki se nameravajo zaposliti v ZR Nem-

čiji, dobiti te izkaznice. Veliko naših ljudi, ki odhajajo na delo v tujino, zve za to šele v Nemčiji, zato naši zavodi za zaposlovanje vse interesente opozarjajo, naj si pre- skrbijo vse dokumente. Izkaznice izdaja jugoslovansko-nemška mešana komisija v Beogradu, interesenti pa jih prejmejo na vseh jugoslovanskih zavodih za zaposlovanje.

brez viz tudi v Veliko Britanijo

Novi jugoslovanski državni sekretar za zunanje zadeve Mirko Tepavac in veleposlanik Velike Britanije v Jugoslaviji T. Garvey sta 29. aprila podpisala sporazum o ukinitvi vizumov za potovanja državljano- v obeh držav. Sporazum je začel veljati 14. maja.

Jugoslovanski državljani, ki imajo veljavne potne liste, lahko potujejo v Veliko Britanijo brez vizumov pod pogojem, da imajo ob vstopu v Veliko Britanijo potrebno dokumentacijo in finančna sredstva za čas bivanja v tej državi. Tisti jugoslovanski državljani, ki bi se v Veliki Britaniji želeli zaposliti ali začeti z neko poslovno aktivnostjo, se stalno naseliti ali študirati, se morajo obrniti na turistične agencije ali najbližje diplomatsko konzularno predstavništvo Velike Britanije, kjer bodo dobili potrebna navodila.

naši v Švici

Družabno življenje naših ljudi, ki delajo v Švici, postaja po zaslugi tamkajšnjih jugoslovanskih klubov in podružnic vse bolj živahno. Klub v Zürichu ima vedno več članov. V njegovih prostorih na Badenerstrasse 156 se trikrat tedensko sestajajo člani. Imajo kar svoj tedenski dnevni red. Ob torkih od 19. do 21. ure največ berejo časopise in revije, poslušajo glasbo in izbirajo knjige v knjižnici. Ob četrtnih običajno gledajo filme ali poslušajo predavanja. Tako je v četrtek 17. aprila predavala dr. Zorica Vinković o zanimivi temi: »Spoznajte deželo, v kateri delate«. Predavanje so spremljali filmi v barvah. Ob petkih pa pridejo na svoj račun šahisti, katerih ni malo. Prirejajo tudi šahovska tekmovanja.

Konec maja je klub priredil dvodnevni izlet, da bi člani bolje spoznali deželo, v kateri delajo. Obiskali so tudi Stuttgart. V aprilu so imele podružnice kar dosti družabnih prireditev. Tako je podružnica St. Gallen v soboto 12. aprila priredila družabni večer s plesom v restavraciji Stocken. Igral je ansambel iz Badna. Člani podružnice iz Basla so se isti večer udeležili nastopa folklornih skupin iz Badna in Basla na folklornem festivalu, ki ga je priredilo italijansko društvo »Foglar Furlan basilea«. V petek 18. aprila pa sta v dvorani restavracije Sans souce nastopili folklorni skupini iz Badna in Basla s plesi jugoslovanskih narodov. Klub v Brizigu, podružnica Baden, je v soboto 26. aprila priredil v klubskih prostorih družabni večer. Igrala sta plesna orkestra iz Badna in Rapersvila, postregli pa so z našimi specialitetami. Podružnica v Wintethuru je v soboto 26. aprila imela predavanje o socialnem in zdravstvenem zavarovanju v Jugoslaviji in Švici. Predaval je Anton Rupnik, vicekonzul jugoslovanskega konzulata v Zürichu.

Jugoslovani v Ženevi imajo že sedem let svoj klub, katerega predsednik je od preteklega leta zobozdravnik dr. Zlatan Tadić, doma iz Tuzle. Pred nekaj meseci je klub najel tudi enega od prostorov v ljudskem domu (Maison du Peuple) v Lausannu, kjer se bodo odslej ob sobotnih večerih sestajali naši ljudje, ki živijo in delajo v mestu in okolici. V načrtu imajo, da bodo najeli društveni prostor tudi v Sionu, kjer se bodo člani podružnice sestajali enkrat tedensko.

Klub v Ženevi je zelo agilen. Društveni prostori v Rue Chemin Thury 5 so odprti za člane trikrat tedensko, v četrtek, petek in soboto zvečer. Imajo knjižnico, čitalnico, kjer so članom na razpolago naši časopisi in revije. Na razpolago je televizor in razne družabne igre, v bifeju pa na željo postrežejo z jugoslovanskimi specialitetami. Klub prireja tudi tečaje za pouk francoščine. Za konec maja pripravlja klub družabno prireditev, ki bo v Lausannu pod naslovom »Jugoslovansko-švicarski večer«.

Izletniki radi obiskujejo staro cerkvico v Vrbi, rojstni vasi pesnika Franceta Prešerna

The tourists like to visit the old church in Vrba where the poet France Prešeren was born

That our Living Standard is Rising is very well seen from the following statistics: about 47,000 inhabitants of Novo mesto possess 12,590 radio sets (one radio per 4 people), 2700 television sets (one set on 18 inhabitants), 2,473 cars and 531 motorcycles. Two years ago 137 million Dinars were spent in the shops and last year almost 171 million Dinars.

sembly of the cars. For the imported parts of the cars, which will be put together in the factory of Litostroj, the Litostroj factory will deliver in exchange the products from their motor industry (lifting-engines, dredgers etc). The talks have been conducted with several motor-car factory's representatives but the best results have been with the car factory »Regie Renault«.

Litostroj is Going to Assemble Cars. The factory Litostroj is quite well known firm all over the world. It has successfully completed many contracts with Yugoslav as well as with foreign firms. At the moment talks are going on about the long-term collaboration in as-

A new airport has been opened in Zadar in April this year. The airport will have a 2,000 meter long runway, placed at right angles to the previous runway, which was used up to now only for military flights. The building of the airport will cost about 30 million Dinars.

A New Portrait of Prešeren has been discovered in the bequest of the painter, Franc Kurz von Goldenstein (he lived from 1807—1878). The painter made this portrait sketch of the poet, dr. France Prešeren at the time when the poet was in his best years. The portrait should have been published in the collection of poems called »Slovenske pesmi kranjskega naroda« in 1838, but the Austrian censor forbade the publishing of the portrait. Up to now we have found a great number of Prešeren's portraits, but his really true likeness we have probably only now discovered. The painter also portrayed the poet Valentin Vodnik and the grammarian Jernej Kopitar.

In the Castle of Škofja Loka the students of the technical school organized a memorial recital under the title »The Coloured Gandhi of America«. The recital took place on the anniversary of the tragic death of the negro leader, Martin Luther King. Tone Baznik, the 18 year old student of the electrical middle school organized the recital. The number of participants at the recital was unexpectedly high. There were no seats left and a lot of people had to stand. The audience was thrilled at the so very lively account of the leader's life. The recital was interrupted here and there by negro spirituals and completed with stills. In a few words, the recital of the young student was very successful.

In Murska Sobota there is a big underwear and confectionery factory, »Mura«. The factory is also very well known in many foreign markets. The factory employs one thousand two hundred workers. The underwear has used 8,650,000 square metres of material for their products. 18 to 20 thousand shirts are produced in a day, and the department for ready made suits makes 450 per day. Half of production is sent for the export. Their products are mainly exported to West Germany, Austria, Switzerland and Italy and some to Czecho-Slovakia. This year the factory is going to build about 25 blocks of flats for their workers. In the plan is also the building of a new department for the production of suits. The new department will

cost about 10 million new dinars. The number employed is growing from year to year so in two years the factory »Mura« will probably employ about 2,300 workers.

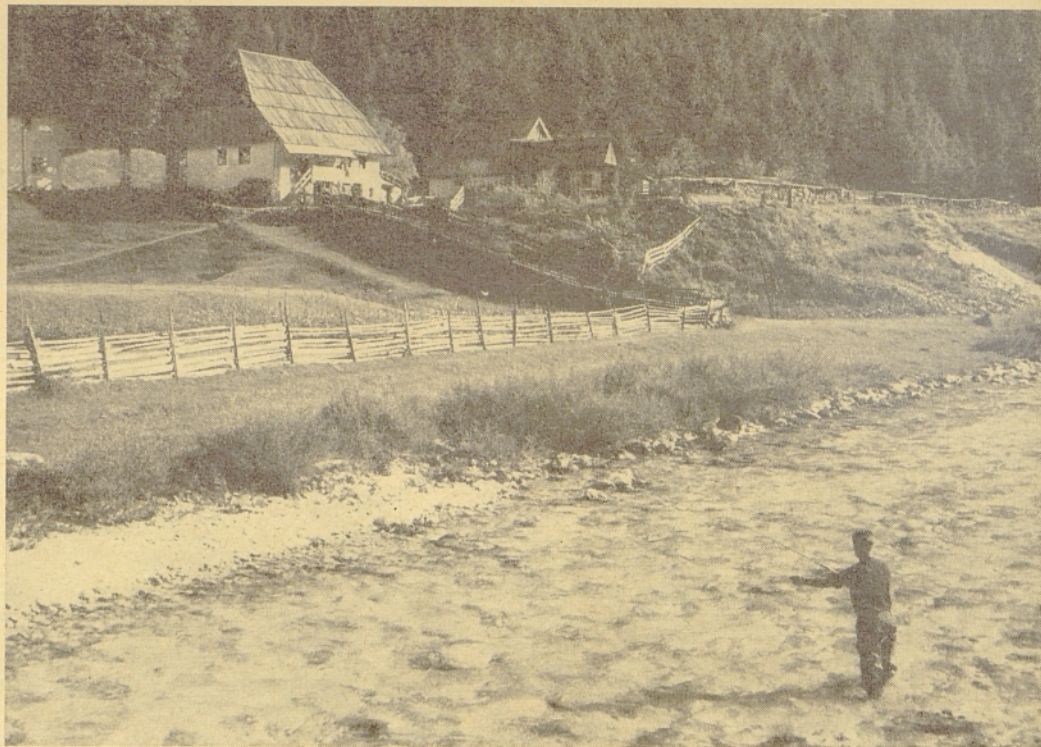
The Number of Tubercular Patients has been greatly reduced in Slovenia in the last few years. The curing of once incurable diseases is much more successful than it was a few years ago. Owing to this, the number of hospitals for tuberculosis will be reduced and converted for curing of other diseases. The hospital at Golnik will remain the central health centre for the curing of tuberculosis while the other specialised hospitals will be combined with the general hospitals or will be converted for curing of other diseases.

See you at the Picnic at Škofja Loka on the 4th July

If you come to Yugoslavia this year, we have to meet in Škofja Loka, otherwise you will miss a lovely picnic taking place on the 4th of July. Almost everybody knows that the »izseljenski piknik« on the 4th of July is one of the most interesting and attractive mass meetings of our compatriots. A lot of the participants will meet their old friends and make some new acquaintances. The picnic will take place in the same part of the Castle as last year. We reported the programme in our last number, but we are going to repeat it again.

In the morning the picnic will be opened by Mr. Ciril Jezovšek, the president of the organizing board, Mr. Zdravko Krvina, the president of the Občinska skupščina of Škofja Loka and Mr. France Pirkovič, the president of the Slovenska izseljenska matica.

On the programme in the afternoon we shall listen to the Slovene chorus, »Zvon« from Heerlen, Holland, and the national dancing group of the same society will dance some Dutch national dances. Besides the foreign group and chorus there will be on programme also Yugoslav ones such as: the chorus »Ivan Cankar« from Virmaše, Vokalni kvintet »Zvonček«, Vokalni kvintet of the brothers Pleško from Škofja Loka, the ladies' Vokalni kvartet from the Music School of Škofja Loka,

Trenta — ribolov na Soči

Trenta — fishing in Soča

the Trio of the brothers Arnol from Železniki, the Trio of Miha Dovžan, the Vokalni kvintet »Gorenjci« with the pop singer Ivanka Kraševac, the Tamburaški orkester from Reteče, the Instrumentalni trio, Lojze Slak with the Fanti from Praprotno, the Instrumentalni trio Rudi Bardorfer etc.

The arrangements are in full swing. The restaurants, inns and other refreshment counters will take care of good and delicious drinks and refreshments. In Škofja Loka they say that the guests will also be able to get a night's lodgin if they want to spend the whole night there. Reservations for rooms can be booked at the Turistično informativni biro of Škofja Loka and at the agency of Transturist in Ljubljana, Šubičeva 1. So — we wish you a hearty welcome to Škofja Loka!

American Martens in Mengeš

American martens arrived in Mengeš in April. The firm »Seme-Sadika«, Mengeš opened a new farm for breeding American

martens in Mengeš. The animals are known for their precious fur called nerc. In the first delivery one thousand fertilized females were sent to the farm. The first cubs will probably be born in May and at the end of the year the farm will be able to supply the market with the first furs of this kind.

Fourty Dolars for a Generous Act

One of our compatriots from Toronto, Canada, whose name should not be mentioned sent forty Dollars to the editor of the newspaper, »Ljubljanski dnevnik«. In his letter he asked the editor to give half the sum to the brave woman who saved a three year old girl from a swollen stream, and the other half to the rescued little girl. The editor fulfilled his wish. The father of the little girl, Jana Gobec thanked him kindly for the generous present. But the happy father did not want to take the money, he gave his 20 Dollars to his daughter's rescuer, Mrs. Lenarčič, who is employed in the factory »Svit«, Kamnik.

He knows that he will never be able to repay her for her bravery and for the life of his little daughter.

Railwaymen's Day

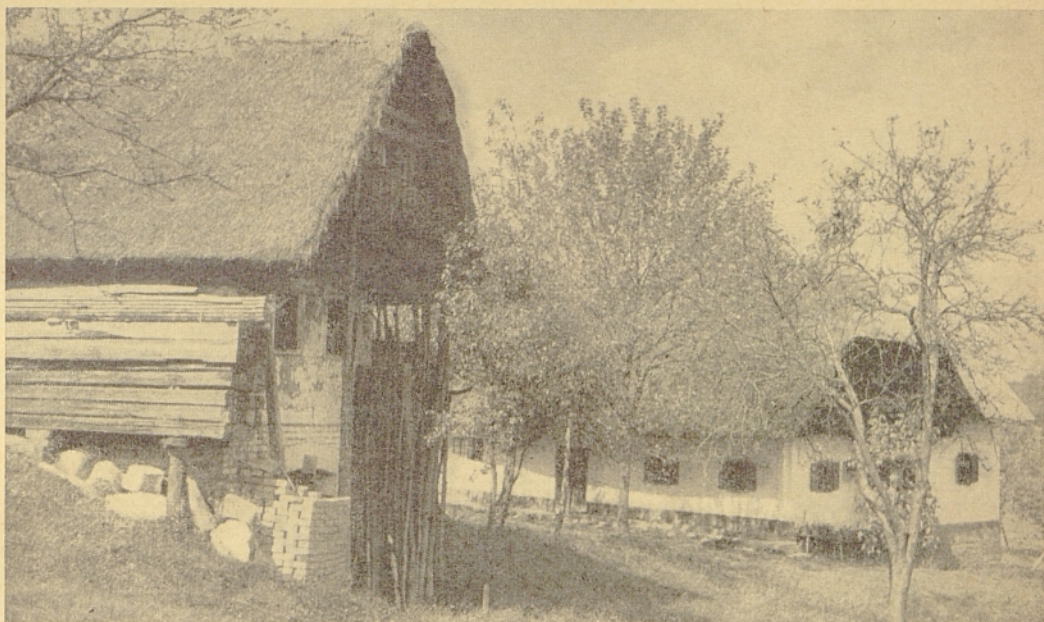
On the 15th of April we celebrated Railwaymen's Day. On that day we especially remembered dates like the 120th anniversary of the southern railway and the 100th anniversary of the railwaymen's culture association. The closing celebration took place in Maribor. A 120 year old engine brought 400 railwaymen from all over Slovenia to Maribor. The representatives of the Maribor railway went together with their guests to the street Ulica talcev, where a wreath was laid at the monument of the hostages. The celebration took place in the hotel »Slavija« where Mr. Tone Sušteršič, the oldest railwayman, distributed 67 decorations given by the president, Marshal Tito to the best railwaymen. In the evening, a great cultural celebration took place.

In Ljubljana on railwaymen's day, commemorative celebration took place at the monument in Zaloška street. This commemorated the 49th anniversary of the tragic incidents following the great railway strike against the unbearable living conditions of the railwaymen. In the incident on Zaloška street, 14 men were killed and over 40 injured.

At the celebration Tone Kropušek, the president of the Slovene syndicates gave a speech. He pointed out the importance of railways in the development of the economy and especially for economic reform. Further he spoke about the necessity for thorough modernization of the railway, particularly for electrification. If we think of the revolutionary struggle of our railwaymen for a better life and a fair deal in society, we hope that the future will realize all their efforts for a better and happier life.

In Bela Krajina Building and Rebuilding

Work on the building of the new motor road from Gradec to Semič will be started in a few months. On this account the Community of Črnomelj together with the community of Metlika raised three million dinars. The factory »Iskra«

Stara slovenska domačija

from Semič is going to contribute half a million dinars for the building of the motor road which will already be finished by this year. Next year the factory »Iskra« will also rebuild the road to the railway station from its own money. Other new roads will be repaired or built in Jerneja vas, Golek and in Radenci near Stari trg. An important success for the people living in the Dolenja Paka, Desinec and Nestopljia vas is surely the building of the water-supply. Also we should like to mention the building of a number of new flats, especially the big flat block in Črnomelj. In the block will also be flats for the retired people. There they will have also their club and other rooms for entertainment. An important profit for Metlika and all Bela krajina in the last few years is surely the new wine cellar, which has the most modern automatic machinery for making wine products.

Lipitzanian Horses on Otočec

One of the most interesting tourist spots of Dolenjska, the Castle of Otočec is going to become one of the most attractive places for Yugoslav as well as for foreign tourists this year. To make the visitors as happy and satisfied as possible, a lot of

The old Slovenian estate

rearrangements are going to be done in the Castle. The present bar in the Castle will be rebuilt into a restaurant where several dishes will be made directly at the guest's table by the cooks of the Castle. A new part of the Castle will be opened for the tourists accommodation. The facade of the Castle, on which some very old frescoes have been discovered, will also be restored. A special attraction will surely be the Lipitzanina horses, which will be at the tourists disposal for riding. In collaboration with Kmetijska zadruga, Novo mesto the Otočec is going to buy eight Lipitzanian horses this year. If tourists show a big interest for this sport some more horses will be bought in the future. As every year there is a lack of lodgings, a new hotel with 180 beds will be built within the next few years. In the plan is also the building of a swimming pool with sauna baths and massage. Besides other buildings, a skittle-alley will be built as well.

THE SLOVENIAN WORD

Dictionary of the Slovene Literary Language

Almost three quarters of the century have passed since Slovene German Dictionary by Pleteršnik has been published. The book represents one of the largest and most complete dictionary of the Slovene literary language. Already this rather a rare work is not sufficient for the needs of today Slovene literary language. By necessity we help our selves with the Slovene Lexicon, which has been used for a number of years in this way. Therefore the interest of the Slovene and foreign public is understandable for the printing of the new Slovene literary dictionary. This interest reflects a real need and at the same time the awareness that we Slovenes are the only Slav nation which has not yet started such a dictionary. The dictionary will contain five volumes, each with about 800 pages, and the first one will probably be published this year.

LA PAROLE SLOVÈNE

Un dictionnaire de la langue slovène littéraire

Trois quarts de siècle se sont déjà passés depuis que nous avons obtenu le Dictionnaire slovène-allemand de Pleteršnik, jusqu'ici le dictionnaire de la langue slovène le plus étendu et le plus complet. Mais cette oeuvre aujourd'hui déjà assez rare ne suffit plus aux besoins de notre temps; l'image de la langue littéraire s'y distingue essentiellement du slovène littéraire d'aujourd'hui. Au besoin, nous recourons au Lexique orthographique slovène qui depuis des années déjà sert aussi de dictionnaire. C'est pourquoi on comprendra l'intérêt du public slovène et étranger pour le nouveau Dictionnaire de la langue slovène littéraire; cet intérêt est dicté par un besoin réel, et à la fois aussi par la conscience que les Slovènes sont les seuls dans le monde européen, et particulièrement dans le monde slave, qui n'ont pas encore commencé la publication d'un tel dictionnaire. Celui-ci comprendra 5 livres d'environ 800 pages chacun et, selon les prévisions, le premier livre paraîtra déjà cette année.

slovar slovenskega knjižnega jezika

Že tridesetletno leto je minilo, odkar smo dobili Pleteršnikov slovensko-nemški slovar, doslej najboljše in najpopolnejši slovar slovenskega jezika. To danes že dokaj redko delo pa ne zadošča več potrebam današnjega časa, podoba knjižnega jezika v njem se bistveno razlikuje od današnje knjižne slovenščine. V sili si pomagamo s Slovenskim pravopisom, ki tako že vrsto let delno opravlja tudi nalogo slovarja. Zato je razumljivo zanimanje slovenske in tuje javnosti za delo pri novem Slovarju slovenskega knjižnega jezika; to zanimanje narekuje resnična potreba, hkrati pa tudi zavest, da smo Slovenci v evropskem, zlasti še v slovanskem svetu edini, ki še nismo začeli izdajati tovrstnega slovarja.

Izid Pleteršnikovega slovarja časovno sovpadel s izidom nacionalnih slovarjev pri nekaterih drugih slovanskih narodih, npr. pri Hrvatih, Rusih, Poljakih. Zamudništvo je nastalo pozneje, vendar ne zaradi nezanimanja in premajhne skrbi Slovencev za lastni jezik. Narod-

nostno svobodo in z njo lastno univerzo smo dobili šele po koncu prve svetovne vojne. Težav je bilo v začetku veliko in na organizirano kolektivno delo v teh letih ni bilo mogoče misliti. Narodni slovar pa ne more in ne sme biti delo enega samega človeka. Tudi Pleteršnikov slovar to ni, saj je vanj vloženo poleg urednikovega dela še ogromno truda znanih in anonimnih zapisovalcev in sodelavcev. Leta 1936 je izšel Glonarjev Slovar slovenskega jezika, ki je zgovoren dokaz za gornjo trditev. Kljub temu, da je imel pred seboj že Pleteršnika, se Glonarju ni posrečilo sestaviti dobrega slovarja. Vendar pa so se priprave za novi slovar začele že pred drugo vojno; gradivo zanj so začeli zbirati leta 1945. Ko se je Slovenska akademija znanosti in umetnosti leta 1962 odločila, da ga pripravi za izdajo, je število izpisanih listkov doseglo 2,200.000. Seveda tudi med redakcijskim delom teče izpisovanje še naprej. Razmeroma maloštevilni kolektivni Inštituta za slovenski jezik pri SAZU se je z vso vnemo lotil težavne in odgovorne naloge. Dejstvo, da smo s slovarjem zadnji, ima tudi svojo prednost: sestavljavci se lahko zgledujejo pri vrsti tujih slovarjev. Skrbno so jih proučili; skušali bodo upoštevati njihove prednosti in se izogniti njihovim napakam. Leta 1964 je izšel poskusni snopič slovarja. V uvodu so razložena načela, po katerih sestavljajo slovar, 115 gesel v drugem delu poskusnega snopiča pa dopolnjuje uvod. Namen te brošure ni bil samo pokazati, kakšen bo prihodnji slovar, ampak predvsem sprožiti v strokovnih krogih razpravo, ki naj čim jasneje pokaže pomanjkljivosti in napake njegove zasnove. Uredniki so dobili precej pripomb in po njih marsikaj izboljšali in popravili. Posamezni sodelavci slovarja pa še vedno z občasnimi članki v reviji »Jezik in slovstvo« seznajajo s problemi v zvezi s slovarjem in poročajo o njem; iz teh člankov so vzeti tudi podatki našega sestavka.

Slovar slovenskega knjižnega jezika bo obsegal 5 knjig velikega formata s po približno 800 stranmi. V njem bo našlo prostor okrog 110.000 gesel. In kaj bo slovar nudil uporabniku, pa naj bo ta domačin ali tujec, strokovnjak ali laik? V njem bo zajet slovenski knjižni jezik našega stoletja, torej zadnjih 70 let. Upoštevano pa bo tudi besedišče vseh pomembnejših književnikov preteklega stoletja. Nobene bojazni ne bo, da bi kdo utegnil zaradi tega uporabiti kak zastarel izraz. Ker bo slovar prilagojen potrebam sodobnega človeka, bo ob posameznih besedah ali besednih zvezah razen razlage pomena (kjer je to potrebno) tudi natančno razloženo, kje, kdaj in kako jih je mogoče uporabiti. Pogovorni jezik in narečni izrazi bodo prišli v slovar, če so izpričani v pisanem knjižnem jeziku. Prav tako bodo v slovarju zastopani tudi strokovni izrazi, seveda v omejenem obsegu; približno toliko jih bo, kolikor jih potrebuje poprečno izobražen Slovenec v vsakdanjem življenju. Vse to gradivo bo ilustrirano z zgledi iz leposlovja, poljudnoznanstvenih del, revij in časopisja. Slovar bo vključeval tudi veliko število fraz in bo s tem ustrezno tudi tistim, ki si že dolgo želijo sodobnega frazeološkega slovarja.

Spomladi 1968 je bila zaključena redakcija prve knjige slovarja, ki bo izšla najbrž še pred koncem letošnjega leta. Skupaj z uredniki in sodelavci pa si želimo vsi Slovenci, da bi jim popolnoma uspelo to, kar so hoteli, namreč »prikazati knjižni jezik v najširšem pomenu besede: živ, poln, z dvojnicami, notranjimi nasprotji, vzporednimi, istočasnimi normami, jezik sredi zagona in razvoja«.

Slovar bo izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti, založila pa ga bo Državna založba Slovenije v Ljubljani.

Hermina Jug

slovenska poezija

Čeprav eden izmed najmanjših narodov v Evropi, imajo Slovenci književnost, na katero so lahko ponosni. To je še toliko bolj pomembno, če vemo, da so se morali v vsej svoji zgodovini boriti celo za svoj obstanek. Zasedli so pomembno ozemlje med Alpami in Jadranskim morjem na eni strani ter med centralno Evropo in Balkanom na drugi, zato so se morali braniti pred nemškim pritiskom na severozahodu, stoletja pa so morali zavračati tudi glavne sunke turških vpadov z juga. Kljub temu pa so Slovenci dosegli visoko kulturno raven, ki je morala biti upoštevana tudi v habsburškem cesarstvu, pod katerega so spadali do leta 1918. Zdaj predstavljajo Slovenci eno izmed šestih zveznih jugoslovanskih republik in njihova književna dejavnost se je lahko polno razmahnila.

Pomemben del predstavlja v slovenski književnosti poezija, ki jo lahko — od časov romantike pa do druge svetovne vojne — razdelimo na tri pomembnejša obdobja. Prvo predstavlja Francè Prešeren (1800—1849), katerega genij predstavlja pomembno mesto tudi v evropskem merilu. Drugo obdobje sovpada z lirikom Simonom Gregorčičem (1844—1906) in epikom Antonom Aškercem (1856—1902). Nato pa se je ob prelomu stoletja pojavila sijajna skupina mladih »modernistov«, ki jo je vodil Ivan Cankar (1876—1918) v prozi in Oton Župančič (1878—1949) v poeziji.

Pravi utemeljitelj slovenske poezije je bil seveda Prešeren. V slovensko književnost je uvedel skoraj vse pesniške oblike, njegove pesmi pa so istočasno odražale ne le njegovo osebno tragedijo, temveč tudi tragično usodo njegovega naroda, ki se je neusmiljeno boril za svojo sedanost in prihodnost.

Večina kasnejših slovenskih pesnikov je posnemala Prešerna. In naj je bilo njihovo pesniško občutje še tako osebno, niso nikoli pozabili težavnega položaja svojega naroda, ki mu je na precej brezvesten način vladal Dunaj. Tudi modernisti »fin de siècle« niso bili izjema, saj so bili tesno navezani na svoje ljudi in so prispevali svoj delež tudi v njihovem boju. Vse to velja tudi za najpomembnejšega pesnika slovenske moderne — Otona Župančiča.

(Odlomek iz uvoda h knjigi Oton Župančič: »A Selection of Poems«, ki ga je napisal Janko Lavrin.)

The Slovene Poetry

Although one of the smallest nations in Europe, the Slovenes have yet produced a literature of which they can be proud. This is the more remarkable because during the whole of their history they had to fight for their very existence. Occupying the important territory between the Alps and the Adriatic on the one hand, and between Central Europe and the Balkans on the other, they were not only harrowed by the German pressure in the North-West, but had to bear for centuries also the brunt of Turkish invasions from the South. In spite of this the Slovenes have reached a high cultural level that had to be reckoned with even in the former Habsburg Empire to which they belonged until 1918. At present they form one of the six federal republics of Yugoslavia where their literary activities have found full scope.

A conspicuous part of Slovene literature consists of poetry which, between the romantic movement and the Second World War, had three notable periods. The first was represented by the genius of Francè Prešeren (1800—1849) — a poet of European stature. The second period coincided with the lyrical output of Simon Gregorčič (1844—1906) and the epic poetry of Anton Aškerc (1856—1902). This phase was followed, at the turn of the century, by the advent of a brilliant group of young "moderns", led by Ivan Cankar (1876—1918) in prose, and by Oton Župančič (1878—1949) in poetry.

The real founder of Slovene poetry was of course Prešeren. He introduced practically all the poetic forms into Slovene literature. At the same time he permeated his poems with a spirit which reflected not only his own personal tragedy but also the tragic fate of his nation coping with a relentless fight for her present and her future.

The majority of subsequent Slovene poets were influenced by Prešeren. And however subjective their poetic sensibility may often have been, they never forgot the predicament of their nation which was ruled by Vienna in a rather unscrupulous manner. Even the "moderns" of the "fin de siècle" were no exception, since they remained in close contact with their people whose struggles and trials they loyally shared. This applies to the principal poet of Slovene modernism — Oton Župančič as well.

(Fragment from the introduction to the book "A selection of Poems" of Oton Župančič. Edited and introduced by Janko Lavrin.)

zakaj ne po slovensko?

Tak je naslov prvega tečaja slovenščine na gramofonskih ploščah. Tečaj obsega album z gramofonskimi ploščami in bogato ilustrirano knjigo z razlago v angleščini. To je doslej najboljša priložnost, da se učite slovenski jezik kar pri vas doma!

Ta edinstveni tečaj slovenskega jezika lahko naročite pri Slovenski izseljenski matici, Ljubljana, Cankarjeva 1/II.

zakaj ne po slovensko?

(Why not in Slovenian?) This is the title of the first Slovenian course on the records! The course includes the album with the records and rich illustrated book of commentary in English! This is the best opportunity to learn Slovenian language at your home.

This unique course of Slovenian language you can order at Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva 1/II, Yugoslavia.

Grad Statenberg pri Makolah, ki je danes znano letovišče

The Castle Statenberg near Makole is today a well known resort

Les livres d'or de la littérature pour la jeunesse

L'Union pour la littérature de jeunesse de l'UNESCO a proclamé, il y a deux ans, le 2 avril comme fête internationale de la littérature pour la jeunesse, pour que tous les peuples et leurs institutions responsables favorisent le bon livre pour les enfants et la jeunesse. Les Slovènes ont obtenu une institution unique: l'attribution annuelle de prix pour les livres de jeunesse les meilleurs et qu'on lit le plus; ces livres sont proclamés Livres d'or de l'année. Cette année, les plaquettes du livre d'or, exécutées d'après l'idée du prof. Zdenko Kalin, ont été décernées pour la première fois, et cela aux livres suivants: La nurse de France Bevk, Sous le libre soleil de Franc S. Finžgar et Le muguet de Prežihov Voranc.

Nouvelles du pays

Les visons américains sont arrivés à Mengeš en avril. L'entreprise »Seme-sadika« (semence-plant) a ouvert à Mengeš une ferme pour l'élevage des visons américains, qui donnent une fourrure précieuse. L'envoi comprenait mille femelles fécondées qui, selon les prévisions, mettront au monde les premiers petits déjà en mai. Pour la fin de l'année on compte déjà sur la «production» des premières fourrures.

Notre compatriote (qui ne veut pas être nommé) de Toronto au Canada a envoyé **quarante dollars pour une noble action** à la Rédaction du quotidien de Ljubljana (Ljubljanski dnevnik), en demandant que la moitié de la somme soit remise au courageux sauveteur de la petite Janja de trois ans, qu'il a retirée l'an dernier d'un torrent impétueux à Kamnik, l'autre moitié étant destinée à la fillette sauvée. La rédaction a accompli son souhait. Mais le père de la petite Janja Gobec a remercié le donateur généreux en demandant cependant que les quarante dollars entiers soient remis au sauveteur de sa fille — Lenarčičeva, employée de l'usine Svit à Kamnik.

Au château de Škofja Loka, les élèves de l'école d'apprentissage de la localité ont organisé en avril, pour l'anniversaire de la mort tragique du leader noir Martin Luther King, un récital commémoratif sous le titre du «Gandhi noir de l'Amérique». Le scénario de ce récital fut composé par un élève d'électrotechnique de 18 ans, Tone Baznik. La visite dépassa toute attente. Les sièges manquèrent, les gens durent même rester debout. Tous étaient profondément touchés au récit vivant et saisissant de la vie du leader noir, entremêlé de chants spirituels des noirs et complété d'images scioptiques.

Nous avons appris récemment que **Litostroj fabriquera aussi des automobiles.** Les Etablissements Tito — Litostroj sont aujourd'hui déjà bien connus par le monde; sur la base de contrats, ils ont en effet déjà passablement de coopérations de production avec des partenaires étrangers. En ce moment, des pourparlers sont en cours pour une coopération à long terme pour

la fabrication de voitures particulières. De sa production de l'industrie des moteurs et de sa production dite automobile (où l'on fabrique des élévateurs automobiles, des chariots à fourche, des excavateurs, etc.), Litostroj fournira la contre-valeur pour les pièces automobiles importées, qui seront ensuite montées dans ses ateliers. Des pourparlers sont en cours avec diverses usines d'automobiles. Jusqu'ici ils ont le mieux progressés avec la «Régie Renault» française.

Les chiffres suivants montreront entre autres que **le bien-être personnel s'est accru** chez nous: 47.000 habitants de la Commune de Novo mesto ont 12.590 récepteurs de radio (un pour 4 personnes), 2700 récepteurs de télévision (un pour 18 habitants), 2473 voitures particulières et 531 mobilettes. Il y a deux ans, les habitants de Novo mesto ont dépensé dans les magasins 137 millions de dinars, l'an dernier la somme s'est élevée à 171 millions de dinars.

En Carniole Blanche aussi on construit et on restaure. Sous peu on commencera à construire la route de Gradac—Semič. Dans ce but, l'Assemblée Communale de Črnomelj ensemble avec la Commune de Metlika a fait un emprunt de trois millions, tandis que l'usine Iskra de Semič y apportait un demi-million de dinars. La route sera achevée cette année. L'année prochaine, l'usine Iskra goudronnera avec ses propres ressources la route jusqu'à la gare de chemin de fer de Semič. On prévoit aussi la construction de routes à Jerneja vas, Golek et Radenci près du Stari trg. On amènera les conduites d'eau à Doljna Paka, Desinec et Nestopja vas. Parmi les constructions d'habitation, nous ne mentionnerons ici que le grand bloc d'habitation qui sera construit à Črnomelj. Celui-ci comprendra aussi plusieurs appartements pour les retraités: ceux-ci y auront aussi leurs salles de club. Pour Metlika et toute la Carniole Blanche, une des principales acquisitions de ces deux dernières années est certainement la cave à vin, qui a les machines automatiques les plus modernes pour le travail des vins et, sous la colline, d'énormes caves à vin.

Dans la Commune de Murska Sobota, la plus grande exploitation industrielle est la fabrique de linge et d'habillements «Mura» à Murska Sobota, qui est bien connue aussi sur les marchés étrangers. L'usine occupe maintenant 1900 ouvriers et employés. Dans l'exploitation du linge on a travaillé l'an dernier 8.650.000 mètres carrés de tissu. On y fait de 18 à 20.000 chemises par jour et, dans l'exploitation de l'habillement, 450 costumes. La moitié des produits sont destinés à l'exportation. On exporte en Allemagne de l'Ouest, Autriche, Suisse et Italie, et un peu moins aussi en Tchécoslovaquie. Cette année, on y projette la construction d'un bloc de 25 appartements pour les ouvriers, puis la construction d'une nouvelle exploitation pour la confection de vêtements, qui vaudra près de dix millions de nouveaux dinars, et la construction d'un centre mécanographique électronique. Cette nouvelle exploitation emploiera cinq cents nouveaux ouvriers.

Le nombre des malades tuberculeux a fortement diminué en Slovénie; de plus, le traitement des malades est maintenant plus efficace que par le passé et, de ce fait, il dure moins de temps. Il sera donc possible de réorganiser quelques hôpitaux pour la tuberculose pour le traitement d'autres maladies. L'institution sanitaire scientifique centrale pour le traitement des tuberculeux restera Golnik, alors que les autres hôpitaux spécialisés seront réunis aux hôpitaux généraux ou réorganisés pour le traitement d'autres maladies.

A Zadar on a ouvert en avril un nouvel aéroport qui a une piste d'atterrissage d'une longueur de 2000 mètres, placée perpendiculairement à la piste qui servait déjà jusqu'ici à l'aviation de guerre. La construction de l'aéroport a coûté 30 millions de dinars.

Un nouveau portrait de Prešeren fut trouvé dans la succession du peintre Franc Kurz v. Goldenstein (vécut de 1807 à 1878). Le peintre a fait cette ébauche de portrait du poète dr. France Prešeren dans les années, où le poète était dans ses meilleures années. Ce portrait aurait dû être publié en 1838 pour le recueil du Chant

Slovène du peuple de Carniole. Mais la censure autrichienne en interdit la publication. Nous connaissons jusqu'ici beaucoup de portraits de Prešeren, mais ce n'est probablement qu'avec le portrait récemment découvert du peintre Goldenstein que nous avons obtenu sa véritable image. Ce peintre a fait aussi les portraits de Valentin Vodnik et du philologue Jernej Kopitar.

De la canne à sucre et des bananes dans l'Adriatique Sud?

Notre vieux compatriote Lazar Lekić, qui a passé de nombreuses années à Cuba et qui est maintenant rentré dans sa Dalmatie natale, effectue depuis quelques années déjà des essais intéressants. A présent il vit à Bar, où il a commencé à cultiver la canne à sucre. Ses essais ont réussi. Il a en effet récolté de la canne qui contenait plus de 20 % de sucre, ce qui est certainement très bon. Il a planté aussi quelques bananiers qui ont déjà donné des fruits. Même le caféier prospérerait, dit Lazar Lekić, qui a beaucoup d'expérience dans la culture des produits méridionaux. Ses plantations rappellent les jardins somptueux de l'équateur. Maintenant Lekić interrompra pour quelque temps son jardinage. Il va voir ses fils à Cuba, après quoi il reviendra à Bar pour continuer ses cultures. Les experts pensent qu'il faudrait utiliser les expériences de Lekić sur un territoire plus vaste et trouver les ressources surtout pour l'aménagement de plantations de canne à sucre.

Les rubis de Prilep

Depuis la Première Guerre mondiale, où le géodésiste Ermandsderder trouva près du village de Belovodice entre Prilep et Skopje le premier rubis, bien peu de gens savaient que près de la carrière de marbre de Sivac se trouvait un gisement de rubis. Les vieilles gens en parlaient, certes, mais c'étaient là des racontars auxquels on ne croyait guère. En 1954, cependant, l'Institut de géologie de Skopje reçut une lettre sans signature, dans laquelle il y avait quelques débris de pierre broyée. L'inconnu exigeait de l'Institut qu'il dise s'il s'intéresse à la recherche des rubis en Macédoine. Il lui demandait de publier sa

Mladost

décision dans le journal Vjesnik. Les géologues se mirent en quête, mais l'été suivant seulement ils trouvèrent un rubis d'une grosseur de plusieurs centimètres. Ce rubis avait été trouvé par un ouvrier dans la carrière. Il était très pur. Bientôt après on en trouva un deuxième qui pesait 1400 grammes. L'an dernier, le géologue Nikola Dumurdžanov trouva dans la carrière Sivac un rubis pesant 1700 grammes. C'est jusqu'ici le plus grand. D'aucuns pensent même que c'est le plus grand rubis au monde.

Mais la difficulté est le façonnement, du fait qu'à l'exception de quelques particuliers en Slovénie, il n'y a pas de façonneurs de cette pierre précieuse en Yougoslavie. La confection de rubis artificiels est beaucoup plus simple et aussi bon marché.

La nouvelle de la pierre précieuse près de Prilep s'est répandue aussi hors des frontières de notre pays. Sur la vieille route de Prilep—Titov Veles il y a maintenant de plus en plus fréquemment des autocars.

Martas americanas en Mengeš

La firma »Seme-sadika« ha comenzado a criar en Mengeš martas americanas recibidas en el mes de abril. Las martas son conocidas por su preciosa piel. Al nuevo criadero de Mengeš han llegado mil hembras las cuales, se calcula, tendrán crías ya en el mes de mayo. Para fin de año piensan industrializar las primeras pieles.

Simpático envío

Cuarenta dólares como premio a una noble acción ha enviado nuestro compatriota que prefiere quedar en el anonimato, de Toronto, Canadá a la redacción del diario Ljubljana con el fin de que se entregue la mitad de esa cantidad a la valiente salvadora de la pequeña Janja, de 3 años de edad, a la cual el pasado año en Kamnik, salvó de morir ahogada y la otra mitad a la pequeña salvada. La redacción del diario ha cumplido con su deseo. Sin embargo, el padre de Janja ha agradecido este regalo y ha pedido que los cuarenta dólares, en su totalidad, sean entregados a la valiente salvadora de su hijita, empleada en la fábrica Svit en Kamnik a la cual nunca podrá pagar la noble acción de haber salvado la vida a su pequeña.

Litostroj fabricará también automóviles

La fábrica Litostroj ya es conocida por el mundo por su producción en colaboración con firmas extranjeras. Ahora se mantienen conversaciones para la cooperación en la fabricación de automóviles. Litostroj recibiría piezas de automóviles que luego montaría, a cambio de sus productos. Se mantienen conversaciones con distintas fábricas extranjeras. Hasta ahora las mas exitosas han sido con la fábrica francesa »Regie Renault«.

Algunos datos

Que la prosperidad personal aumenta lo dicen también estos números: los 47.000 habitantes de la comuna de Novo Mesto tienen 12.590 radioaparatos o sea uno por cada cuatro habitantes, 2700 televisores, uno por cada 18 personas, 2473 automóviles y 531 bicimotos. Dos años atrás los ciudadanos han gastado

en las tiendas 137 millones de dinares, el pasado año 171 millones de dinares.

Desde Murska Sobota

En la comuna de Murska Sobota la mayor fábrica de ropa blanca y vestimenta es »Mura«, muy bien conocida también en el mercado extranjero. En la fábrica trabajan mil novecientos trabajadores y empleados. El pasado año la sección ropa blanca ha empleado 8.650.000 metros cuadrados de género. Fabrican de 18 a 20 mil camisas al día y en la sección vestimenta 450 trajes y vestidos. La mitad de lo fabricado es destinado a la exportación. Exportan a Alemania Occidental, Austria, Suiza e Italia y en menor cantidad a Checoslovaquia.

Este año planean construir 25 bloques de viviendas para sus obreros, continuar con la construcción de la nueva sección vestimenta que costará cerca de diez millones de nuevos dinares y construir el centro electromecánico de un valor de cuatro millones de nuevos dinares. En la nueva sección serán empleados quinientos nuevos trabajadores.

Tuberculosis en Eslovenia

El número de tuberculosos en Eslovenia se ha reducido, la curación de estos enfermos es ahora mas eficaz y mas corta como en años anteriores. Por esta razón algunos hospitales para tuberculosos serán destinados a otras enfermedades. Como centro curativo de tuberculosis mas importante quedará Golnik, los restantes serán unidos a otros hospitales generales o serán destinados a la curación de otras enfermedades.

Nuevo aeropuerto en Zadar

En abril fue inaugurado el nuevo aeropuerto de Zadar cuya nueva pista de aterrizaje tiene dos mil metros de largo y ha sido conostruida formando ángulo recto con la que servía de aterrizaje a los aviones de guerra. La construcción del aeropuerto costó 30 millones de dinares.

Valioso hallazgo

Entre las partencias del pintor Fran Kurz von Goldenstein (1807—1878) encontraron

Soline pri Strunjanu

un retrato de Prešeren. El pintor realizó este retrato del poeta Dr. France Prešeren durante los años en que éste se encontraba en la cúspide con el fin de que fuera publicado en el año 1838 junto a la colección »Slovenske pesmi kranjskega naroda«. Sin embargo la censura austriaca no permitió la publicación de este retrato. Conocemos muchísimos retratos de Prešeren pero la imagen mas exacta del poeta la hemos obtenido con el recientemente descubierto retrato del pintor Goldenstein. Este retrato también al poeta Valentin Vodnik y al lingüista Jernej Kopitar.

Literatura para jóvenes

La sección de la UNESCO para literatura para jóvenes, hace dos años ha proclamado al 2 abril como »Día internacional de literatura para jóvenes« con el fin de que todos los países y sus instituciones responsables, aumentaran los buenos libros para niños y jóvenes. Los eslovenos hemos recibido el gran premio destinado al mejor y mas leído libro para jóvenes, proclamado como el libro de oro. Este año fueron por primera vez adjudicadas las plaquetas para el libro de oro, ideadas por la prof. Zdenka Kalina. Esta distinción la han recibido los libros: Pesterna de France Bevk, Pod svobodnim soncem de Franc Sal. Finžgar y Solzice de Prežihov Voranc.

ZDA

Jubileji naših organizacij

S ponosom in spoštovanjem beremo poročila o jubilejih in obletnicah naših društev in organizacij po svetu. Vse višja so števila teh obletnic, saj leta nezadržno tečejo. Ti društveni jubileji so dokaz naše današnje žive bitnosti v tistih deželah, kamor so se pred desetletji izseljevali Slovenci, dokaz, da je tudi v naši mlajši generaciji, ki je rojena in živi na tujih tleh, še živ utrip naše slovenske krvi. V aprilu se je izteklo petinšestdeseto leto od ustanovitve Slovenske narodne podporne jednote v Chicagu. Ta naša velika in vplivna bratska podporna organizacija na ameriških tleh, je v zadnjih letih že slavila številne jubileje: poleg obletnic posameznih njenih društev je lani praznovala 55-letnico mladinskega oddelka in 30-letnico mladinskih krožkov.

O SNPJ, njenem naprednem programu, vsej njeni mnogostranski dejavnosti, prizadevanjih in uspehih bo v prihodnji številki Rodne grude spregovoril predsednik Jože Culkar. Naj tukaj navedemo le droben podatek: Od svoje ustanovitve v letu 1904 do leta 1968 je Jednota v obliki raznih podpor svojim članom izplačala nad 48.000.000 dolarjev. Od tega je bilo izplačanih samo za bolniške, odškodninske in operacijske podpore skraj 26 milijonov, za posmrtninska zavarovanja pa blizu 18 milijonov.

Svoj 65-letni jubilej praznuje SNPJ živahno dejavna. Širom ZDA ima 465 aktivnih društev. V teku je celoletna jubilejna kampanja za nove člane. Uspešna bo, to lahko pričakujemo, kakor je bila uspešna tudi lanska, ki jo je razpisal glavni odbor ob 55-letnici mladinskega oddelka Da, mladina. Nanjo je Jednota mislila že pred desetletji. V mladinskih krožkih je danes 18 tisoč mladih jednotarjev. Tudi večina danes najbolj aktivnih članov SNPJ je izšla iz teh mladinskih krožkov.

Ze od leta 1960 vodi SNPJ poseben sklad za štipendije, ki jih podeljuje svojim mladim članom. V sklad se zbirajo sredstva, ki jih prispevajo društva in federacije SNPJ ter posamezniki. Poleg prostovoljnih prispevkov, ki se stekajo v ta sklad, prispeva Jednota vsako leto 5000 dolarjev. Od ustanovitve v letu 1960 pa do 28. februarja letos, se je zbralo v ta namen 25.166.03 dolarjev.

Sedanja največja akcija SNPJ je urejanje obsežnega počitniškega centra v Enon Valleyu v zahodni Pennsilvaniji, ki je bil odprt pred nekaj leti. To obsežno jednotino letovišče je namenjeno za počitek vsem članom s svojimi športnimi igrišči, kopalnimi bazeni itd. pa je posebej še namenjeno mladim članom lokalnih društev SNPJ, katerim omogoča, da se ob teh prijetnih počitniških srečanjih med seboj spoznajo ter izmenjajo izkušnje in načrte o svojem delu. SNPJ se zaveda, da je bodočnost organizacije v rokah mlade generacije in zato ji široko odpira vrata v svoje vrste.

V prvih letošnjih majskih dnevih — 3. in 4. maja — so Progresivne Slovenke Amerike praznovale 35-letnico svoje organizacije. Krožek št. 2 iz Clevelanda, znan po svoji aktivnosti, je bil gostitelj na jubilejnem slavlju, ki je bilo v prostorih Slovenskega narodnega doma na St. Clair cesti v Clevelandu.

Kakor o SNPJ, bi lahko tudi o delu in zaslugah Progresivnih Slovenk dolgo pripovedovali in veliko pisali in še ne bi povedali vsega. PSA se lahko z resničnim zadoščenjem ozrejo na pretekla leta. Kje povsod je raztresena njihova delovna vnema, kolikim kulturnim, socialnim, rodoljubnim in drugim akcijam in prireditvam so bile pobudnice in izvajalke, kje povsod so sodelovale z drugimi društvi. Posebno poglavje bi zaslužile njihove človekoljubne akcije za pomoč domovini v zadnji vojni, njihova zbirka za ameriški izseljenski muzej, pošiljanje knjig v Slovenijo, zbiranje gradiva za zgodovino slovenskih izseljencev, njihova akcija za gradnjo slovenskega doma za ostarele v Clevelandu, ki je tako rekoč zrasel pod njihovimi rokami itd. Še in še bi lahko naštevati, a ne bi bilo dovolj.

Zal, ko to pišemo, o sklepih sprejetih na majski konferenci še nimamo poročila. Zato naj navedemo nekaj smernic o bodočih nalogah, ki jih omemra v svojem članku »Ob petintridesetletnici«, urednica Prosetvine priloge Progresivnih Slovenk Mary Ivanush. Tam govori na primer o organiziranju mladinskega naraščaja — deklic, ki naj

bi se pri PS učile in seznanjale z našimi slovenskimi običaji, se urile v domači kuhi in ročnih delih. Seveda bi to terjalo časa in sredstev, piše Ivanush, a med mlajšimi ženami, članicami, so moči, ki bi to zmogle in izpeljale.

Pritegnitev in delo z mladino je hvalevredna naloga. Po njej bo tudi organizacija PSA doživela še vrsto društvenih jubilejev in pripomogla, da živi izvir našega rodu na ameriških tleh še dolgo ne bo presahnil.

Ina Slokan

Frankie Jankovič — slovenski mož za leto 1969

Po Ameriki in tudi pri nas je dobro poznan Frankie Jankovič — kralj polke. Kar trikrat je dobil ta naziv na velikih glasbenih prireditvah. Prvikrat je bilo to leta 1950. Zdaj pa je ta popularni ameriški rojak deležen še novega lepega priznanja: v nedeljo 16. marca letos je bil na zboru Federacije slovenskih narodnih domov v Clevelandu izbran za »Moža leta« 1969. Letošnja je bila že peta izvolitev slovenskega moža leta. Prvemu je bil dodeljen ta častni naziv zdravniku in pisatelju dr. Franu Kernu.

Našega glasbenika Frankie Jankoviča po njegovih skladbah že dolgo poznam. O njem so mi pripovedovali naši rojaki — izletniki, ki so prišli v staro domovino, že pred leti. Rojak iz litijske okolice Erazem Gorshe mi je nekoč poslal celo nekaj Jankovičevih plošč, da bi bolje spoznal tega podjetnega moža godbenika in skladatelja. Njegov oče je z Notranjskega. Frankie se je rodil v mestu Devis v West Virginiji. Potem se je s starši preselil v Cleveland. Prve slovenske pesmi se je fanteček naučil pri materi in očetu. Ko mu je bilo šest let, je dobil harmoniko in si je začel urediti svoje drobne prste. Ko je dokončal srednjo šolo, je sestavil trio in začel javno nastopati. Takrat mu je bilo 16 let. Njegovo znanje se je širilo in njegova popularnost v Ameriki je naraščala prek mej domačega kraja. Kadar se je zvedelo, da bo igral Frankie v svoji gostilni v predmestju Clevelanda na cesti številka 156, se je tam kar trlo Slovencev. Pa tudi drugi, ki radi poslušajo valčke in polke, so napolnili Jankovičevo gostilno. Frankie si je naročil pri Francki Gorshetovi v Clevelandu slovenske narodne noše in je s svojimi fanti-soigralci nastopal v slovenskih kmečkih oblekah v Clevelandu in po vsej Ameriki. Nastopal je na raznih javnih prireditvah, igral je za radijske oddaje pa tudi na televiziji so ga prikazovali. Gramofonske tovarne so posnele doslej že več kakor 200 njegovih plošč. Ni čuda, da je naš Frankie, ki se je rodil slovenskim staršem v tujini, vreden in dostojen predstavnik slovenskega rodu v tujini. Zato so ga v nedeljo 16. marca letos upravičeno izbrali za slovenskega moža v Ameriki.

Jože Zupančič

Padel v Vietnamu

V Vietnamu je padel letalski major John Petrič. Pokojni je bil star 31 let in sin našega rojaka Johna Petriča iz Clevelanda. Bil je že drugič na vietnamskem bojišču kot pilot helikopterjev. V maju bi se moral vrniti domov k družini, česar se je zelo veselil, a tega žal ni dočakal. Pokojnika so prepeljali v ZDA, kjer so ga z vojaškimi častmi pokopali na pokopališču v Daytonu, Ohio. Poleg soproge in treh otrok žalujejo za njim starši, bratje, sestre in številni drugi sorodniki.

Resolucija kluba slovenskih upokojencev

V začetku aprila je Klub slovenskih upokojencev v Euclidu, Ohio, na svoji redni mesečni seji sprejel resolucijo za odpravo ali znižanje jugoslovanske carine za ameriške darilne pakete z rabljenim blagom. V resoluciji, ki so jo poslali zveznemu sekretariatu za finance v Beograd, poudarjajo, da je visoka carina za ponošene obleke, ki jih ameriški Slovenci pošiljajo svojim sorodnikom in prijateljem, zelo prizadela tradicijo, po kateri so Slovenci pomagali svojim sorodnikom v starem kraju, odkar so odšli v Ameriko. Pripominjamo tudi, da staro blago ne more biti konkurenčno novim oblekam na jugoslovanskem trgu, ter da zaradi visokih carin slovenski darilni paketi iz Amerike gredo v druge kraje, v škodo sorodnikov v Sloveniji.

Zadnji posnetek našega naročnika in prijatelja rojaka Franka Vogrina iz New Smyrna Beach na Floridi. Konec letošnjega februarja je podlegel hudi zavrtni bolezni. Z njim in njegovo soprogo Josie smo se že dolgo poznali skozi dopisovanje. Ko pa sta pred nekaj leti prišla v Slovenijo na obisk, smo se spoznali tudi osebno. Čez dve leti — leta 1971 — sta spet nameravala obiskati svoj stari kraj, kjer bi slavila svojo zlato poroko. Zal je usoda hotela drugače.

Gospa Josie Vogrinovala že več let uspešno vodi tečaj slavenščine za mladino. Tudi letos je že v aprilu, čeprav še vsa strta od žalosti, nadaljevala s poukom. »Čutim, da me učenci še potrebujejo,« nam je pisala. Takšne so naše pogumne, požrtvovalne in dobre slovenske žene. Draga gospa Josie, ob hudi izgubi vam tudi naše uredništvo izreka globoko sožalje!

V pismu, ki nam ga je poslal predlagatelj omenjene resolucije in tajnik federacije upokojenskih klubov v Clevelandu profesor Wm. J. Kennick, poudarja, da se je sicer podpisalo približno 200 članov, lahko pa bi dobili več kot 5000 podpisov, ker je verjetno kakih 85 odstotkov ameriških Slovencev proti tej carini.

Zagorski zvonovi — ohijska himna?

Kakor povzemamo po slovenskih ameriških listih je State Art Council v državi Ohio razpisal natečaj za državno himno. V presojo je bilo predloženih več pesmi z napevi in besedilom. Od teh je odbor izbral tri pesmi, ki so prišle v ožji izbor. Med temi je tudi besedilo pesmi F. Fridricha iz Boy Village O., kateri je dodal napev po znani slovenski pesmi Zagorski zvonovi.

Nov ženski pevski zbor

V Clevelandu je bil pred dobrim letom ustanovljen nov ženski pevski zbor, ki se imenuje »Zarja« (Dawn). V zboru je 35 pevk, ki so članice podružnice št. 14, št. 25 in št. 32 Slovenske ženske zveze. Ustanoviteljica zbora je Mary Bostian, vodi pa ga koncertni pevec in pianist Frank Gorenšek. Prvi koncert je imel zbor v nedeljo 9. marca v Domu slovenskih društev na Recher cesti. Na programu so bile slovenske narodne pesmi. Po koncertu je bila družabna prireditev.

General Chesarek predlagan za povišanje

Prosveta poroča, da je ameriški predsednik Nixon priporočil senatu, da se letalski general Ferdinand Chesarek poviša v armadnega generala s štirimi zvezdami. To je zelo visok čin v ameriški armadi, višji čin — generala s petimi zvezdami sta imela nedavno umrli bivši

ameriški predsednik Dwight Eisenhower in Omar Bradley. General Chesarek zavzema najvišji položaj, ki ga je doslej zavzel v ameriški armadi kateri od sinov slovenskih izseljencev. Chesarek je sin znanega Prosvetinega dopisnika Josipa Chesarka in je zdaj star 54 let. Leta 1938 je diplomiral na vojni akademiji West Point. V drugi svetovni vojni je bil odlikovan in dobil čin polkovnika. Udeležil se je tudi korejske vojne. Za letalskega generala ga je imenoval bivši ameriški predsednik Johnson.

Poletna otvoritev letovišča SNPJ

Letovišče Slovenske narodne podporne jednote v Enon Valleyu, Pennsylvanija, so za letošnjo sezono odprli 4. maja. Na otvoritveni slovesnosti je sodeloval Slovenski oktet iz Pittsburgha, slovensko in angleško poslujoči federaciji društev SNPJ zahodne Pennsylvanije pa sta priredili piknik. Največja letošnja poletna prireditev na letovišču SNPJ bo Mladinski teden, ki bo od 22. do 29. junija.

Slovenka šef kuhinje v newyorški restavraciji

Ameriška časopisna agencija (AP) poroča, da so v Ameriki ženski kuharski šefi redki, obenem pa sporoča, da je v ugledni newyorški restavraciji »Old Chelsea« za šefa kuhinje ženska — Josephine Žagar. Torej je Slovenka! Slika prikazuje lepo, energično žensko s prijaznim nasmehom. Žagarjeva se je kuharske umetnosti izučila v gospodinjski šoli v Zagrebu. Pozneje je bila šef kuhinje v nekaterih evropskih restavracijah. Njena specialiteta je piška v papriki in dunajski zrezek. Baje gosti sprva niso bili posebno zadovoljni, da vodi kuhinjo ženska, zdaj pa Žagarjeva ponosno pove, da kadar pripravi kosilo za kakšno posebno slovesnost, prejme v priznanje cvetlice ali pa sporočilo: »Josie, you are really wonderful!« To vest objavlja v svoji zanimivi rubriki »Oh, ta svet« Marie Prislantova v Zarji, glasilu Slovenske ženske zveze.

Koncert Cilke Valenčičeve

Cilka Valenčičeva, simpatična in sposobna dirigentka Mladinskega pevskega zbora krožka št. 2 SNPJ, je znana tudi kot odlična pevk. S svojim prijetnim polnim altom je že neštokrat zapela na raznih pomembnih slovenskih prireditvah in svečanostih. V nedeljo dne 18. maja pa je v Slovenskem društvenem domu na Recherjevi cesti v Euclidu priredila svoj prvi samostojni koncert. Ko to poročamo, še nimamo obvestil o koncertu .Brez dvoma je bil to pomemben kulturni dogodek naše tamkajšnje slovenske naselbine.

Jubilejno slavlje

V nedeljo 25. maja je bilo v Clevelandu jubilejno slavlje ob 55-letnici začetka akcije za gradnjo Slovenskega narodnega doma in 45-letnici otvoritve novega poslopja tega doma. Na programu je bila družabna prireditev s kulturnim programom in banketom. Na slavlju so posebej počastili navzoče člane prvega direktorija. Častna člana sedanjega direktorija v katerem so večinoma v Ameriki rojeni slovenski možje in žene, sta ustanovnika zdravnik dr. Frank J. Kern, ki je bil prvi predsednik Slovenskega narodnega doma in publicist Janko N. Rogelj, ki je bil tudi večletni predsednik doma in skozi vsa leta zvesto spremlja in beleži kroniko te pomembne slovenske kulturne ustanove.

»Kralj na Betajnovi« v Euclidu

Dramsko društvo Liliya v Euclidu, O. je počastilo 50-letnico smrti Ivana Cankarja z uprizoritvijo njegove drame »Kralj na Betajnovi«. Dramo so uprizorili 30. marca na odru Slovenskega narodnega doma na St. Clair cesti. Kakor poroča publicist Frank Česen v Prosveti, je bila drama odlično podana. Igralci dramskega društva Liliya, ki so sami novi naseljenci, so se zares izkazali. Poleg dobre igre je starejše rojake predvsem prevzela njihova lepa, čista slovenščina.

Dušan Felicijan

»začel sem z mlečno farmo«, pripoveduje John Gerbec iz Doylestowna, Ohio

Rodil sem se 1894. leta v vasi Šteberk pri Grahovem, pripoveduje John. Šest let pozneje se je rodila moja žena Marjeta. Kot veliko mladih fantov sem si tudi jaz želel spoznati tujino. V njej sem videl uresničenje mnogih želja, a žal, te so se mi uresničile šele po dolgoletnem trudapolnem delu. S trdno voljo sem le svoje dosegel. Leta 1910 sem pristal v Ameriki. Potem pa je bilo treba dolgih deset let trdega garanja, da sem si prislužil toliko denarja in si kupil 32 ha zemlje. Pri tem mi je pomagala tudi žena, ki je prišla šest let za menoj v Ameriko.

Leta 1920 sem začel z mlečno farmo s šestimi kravami. Mleko smo prevažali v mesto v odprtih tovornjakih in so ga nam včasih zavrnili, že ko je bilo na mestu, preprosto zaradi tega, ker je imelo slab okus ali pa se je med vožnjo celo skisalo. Imeli smo namreč težave z ohlajevanjem mleka, saj smo ga takrat hladili edinole z vodo iz vodnjakov, ker nismo še imeli tekoče vode. Poleti, ko smo to hladno vodo iz vodnjakov najbolj potrebovali, je bila tako globoko in še ta vsa topla in neuporabna. Zato smo nešteto krat morali mleko prodati pod ceno. Tudi z molžo, ki je bila takrat še ročna, smo imeli težave.

Pozneje, ko sem se pričel voziti v mesto Clinton po led za ohlajevanje mleka, mi je to zopet vzelo mnogo časa in seveda tudi denarja. Tako je bilo poleti. Pa tudi pozimi smo imeli težave. Naše skrbi so se takrat še celo podvojile. Pozimi so farmarji vozili mleko v zbirno mesto, od tod pa se je nadaljevala pot naše pošiljke do mesta Akron. Vendar pa je na tej poti nemalo krat zašla naša posoda z mlekom na nepravo pot, to se pravi, da so brezvestni šoferji mleko enostavno s posodo vred ukradli. Naše pritožbe so bile vse zaman. V hudi zimi se je velikokrat tudi zgodilo, da je mleko med potjo zmrznilo in bilo tako vrnjeno na zbirno mesto.

Rojak John Gerbec z ženo

Del njegove farme s silosi za krmo

Tako je bilo nekoč, danes pa je seveda vse zelo drugače. Delo na mlečni farmi je zdaj seveda neprimerno olajšano s tehničnimi pripomočki.

Takoj po letu 1937, ko so napeljali elektriko, sva z ženo kupila električni hladilnik. Sedaj nam ta hladilnik poleti hladi mleko in smo bolj brez skrbi. Zadnja leta sva prepustila farmo in njeno oskrbo sinu Tonyju in njegovi ženi Therezi, ki imata veliko veselja z delom na farmi. Po svojih močeh jima pomagata tudi vnuk Tony in vnukinja Mary Lou. Midva z ženo pa skoraj vsako leto odideva, ko se bliža zima v Ohio, v toplo Florido. Tako si po dolgih letih truda in npora lahko privoščiva počitek. Že dolga leta sem tudi član zadruga mlečnih proizvajalcev v mestu Akron in se še dobro spominjam časov, ko smo prvič začeli govoriti o združevanju mlečnih proizvajalcev.

Pozimi 1943 si je sin Tony zlomil roko in tako ni mogel molsti. S tem me je spravil v zadrego in ker sam nisem mogel opraviti vsega dela, sem si sposodil pri sosedu stroj za molžo. Ker pa stroja nismo bili navajeni in nismo vedeli natančnega delovanja in čiščenja stroja, je zbolelo sedem krav za mastitisom (boleznijo vimen) in poginilo. Nekaj časa smo bili zelo prestrašeni, vendar smo se na koncu koncev le odločili, da smo kupili stroj za molžo. Sedaj imamo na naši mlečni farmi že 40 glav živine, pretežno seveda krav mlekaric. Oba s sinom paziva na to, da imamo krave najboljše pasme in odlične mlekarice. Vso pozornost posvečava tudi krmljenju. Naše krave skozi vse leto pitamo in jih ne puščamo na pašo. Za pašo imamo na farmi namreč premalo prostora, ker krave potrebujejo za pašo precejšnjo površino zemlje.

Zdaj, ko sva z ženo glavno breme na farmi prenesla na sinova ramena, se nama je še močnejše oglasilo domotožje. Leta 1951 sva bila na obisku v domačih krajih. Ko sva odhajala, sva si še močnejše želela, da se ponovno vrneva. Leta 1960 se nama je ta želja izpolnila in spet sva bila na obisku v domačih krajih. Trije meseci v krogu domačih in med drugimi rojaki na izletu s Slovensko izseljensko matico so zelo hitro minili. Če bova še zdrava, upava, da se še vrneva v svoj rojstni kraj, kjer nama je tekla zibelka.

Na kulturni prireditvi Slovensko-kanadskega društva v Edmontonu lani v marcu. Peli so: Slavko Zupet, Jože Orel in Valter Kravanja. Franc Zrim jih je pa spremljal s harmoniko

Takole so v Edmontonu gradili društveno dvorano. Posnetek je od septembra lani

Predsednik Slavko Zupet in podpredsednik Boris Rijavec sta na prireditvi skrbela za pijačo

Novi odbor Slovensko-kanadskega društva v Edmontonu

Kanada

Novice iz Edmontona

Zanimanje za slovenske filme, ki smo jih predvajali, je bilo zelo veliko. Še zdaj me ljudje sprašujejo, kdaj jih spet dobimo. V filmih želijo ljudje videti predvsem lepe domače kraje in stare običaje. Na kratko bom opisal delovanje našega društva v preteklem obdobju. Imeli smo nekaj kulturnih prireditev, predavanje o zgodovini slovenskega naroda, poleti pa tudi tri piknike. V tem obdobju je vodil društvo naslednji odbor: predsednik Slavko Zupet, tajnik Mary Jakšetič, podpredsednik Boris Rijavec, blagajnik Florjan Ulčar. Omeniti moramo tudi, da so bile vse prireditve zelo dobro obiskane.

Na kratko vam naj opišem tudi gradnjo naših društvenih prostorov. Zgradili smo 2 stezi za balinanje, 3 gugalnice, igrišče za odbojko, paviljon za pripravljanje hrane v letni sezoni, ko imamo piknike, uredili pa smo tudi parkirišče za prek 200 avtomobilov. Glavno pa je to, da smo popolnoma na novo prizidali prejšnji dvorani novo dvorano, ki meri okrog 200 kvadratnih metrov. Zdaj je okrog 300 sedežev, pa tudi prostora za ples je dovolj. Nabavili smo si moderne stole in mize, štedilnik, posodo s priborom in razen drug material. Društvo ima okrog 130 rednih članov.

V prihodnje bi želeli, če nam lahko pošljete nekaj barvnih fotografij različnih slovenskih krajev, da bi bilo nekaj za vsakogar izmed nas. Prav tako bi želeli, da nam pomagata pri organiziranju društvene knjižnice. Seveda pa bi radi vse naše prostore opremili v pravem slovenskem vzdušju. Zahvaljujemo se vsem turističnim organizacijam v Sloveniji, ki so nam poslale lepe turistične prospekte.

Slavko Zupet, Edmonton, Kanada

Opomba uredništva: Dosedanji predsednik Slovensko-kanadskega društva iz Edmontona se je v aprilu tudi osebno oglasil na Matici in nam še podrobneje pripovedoval o delu njihovega društva. S posebnim ponosom je tudi omenil, da je njihovo društvo 30. marca uprizorilo »Županovo Micko«, že v letošnjem letu pa nameravajo organizirati tudi slovensko šolo za otroke članov. Vso pozornost nameravajo v prihodnje posvetiti mladini, zato bodo tej prilagajali tudi program dela. Seveda pa bodo tudi letos nadaljevali tradicijo prijetnih družabnih prireditev. Društvu želimo še veliko uspehov pri njihovem delu.

Veliko zanimanje za domače filme

Dne 16. marca je naše društvo predvajalo domače filme iz Slovenije. Obisk je bil zelo lep, saj si je filme ogledalo 330 ljudi, ki so bili zelo zadovoljni. Splošna sodba je bila, da sta filma Koledniki in Veselo srečanje zares zelo dobra. Posebej še pa je vsem segel globoko v srce celovečerni film Lucija. Prizori so bili tako lepi in ganljivi, da se je marsikomu utrnila solza. Dne 10. maja smo priredili velik banket, zdaj pa pridejo na vrsto pikniki na naši izletniški farmi, ki so zelo priljubljeni in vselej dobro obiskani.

**Ignac Tkalec, blagajnik
Slovenskega prekmurskega društva
»Večerni zvon«**

Naši v Vancouvru

V kanadskem mestu Vancouvru deluje slovensko prosvetno društvo, ki šteje okoli trideset članov. V društvu imajo dramski in pevski odsek ter čitalnico. V dramskem odseku je zelo delaven tudi Jože Žižek iz Andrenc pri Cerkvenjaku v Slovenskih Goricah, ki živi v Kanadi že več let. Kmalu po prihodu se je povezal s tamkaj živčimi Slovenci in začel sodelovati v kulturnem življenju Vancouvra. Pevski odsek vodi njegova žena Štefka. V dramskem odseku delata še Grilov oče in sin iz Jurovskega dola, ki sa v Kanadi še iz predvojnih let. Žižkov Jože ali Pepek, kakor so mu rekli doma v Andrencih, je bil včasih zelo delaven v prosvetnem društvu v Cerkvenjaku.

Francija

Naši otroci iz Pariza na Jahorini

V prvi polovici aprila je v organizaciji društva »Bratstvo-jedinstvo« iz Pariza preživela zimske počitnice skupina učencev jugoslovanske šole in nekaj francoskih dijakov na planini Jahorina pri Sarajevu. V Jugoslavijo so prispeli z avtobusom in se za krajši čas zadržali tudi v Ljubljani. Posebno francoski učenci so bili navdušeni nad lepotami Slovenije in izrazili so željo, da bi prihodnje počitnice preživeli nekje v Sloveniji.

To je bila prva skupina francoskih učencev, ki je zimske počitnice preživela v Jugoslaviji. Poudariti moramo, da je v Franciji šolski turizem zelo razvit in da odpotuje v razne evropske države prek 10.000 pariških šolarjev. »Vaša Slovenija je lepša od Švice,« je rekel eden izmed francoskih dijakov. »Mi pa o vaši deželi vemo zelo malo. Slovenija bi lahko samo pozimi sprejela prek 5000 francoskih učencev.«

A. G.

Pariški Jugoslovani v Barceloni

Društvo »Bratstvo-jedinstvo« iz Pariza je organiziralo poseben izlet v Barcelono na nogometno tekmo med Španijo in Jugoslavijo. Čeprav je bilo zelo težko dobiti španske vize, ker s to državo nimamo diplomatskih odnosov so vseeno zbrali 110 potnikov, ki so bodrili naše igralce na tej važni tekmi.

A. G.

Nemčija

Jugoslovansko društvo Balkan v Lindauu ob Bodenskem jezeru

Zahvaljujemo se vam za poslane izvode revije Rodna gruda in izseljenske koledarje. Oboje nam je zelo všeč. Naše Jugoslovansko društvo Balkan, ki deluje v Lindauu ob Bodenskem jezeru, ima v svojem programu dejavnost na kulturno prosvetnem in humanitarnem področju. Na letnem občnem zboru dne 15. marca je bil soglasno izvoljen za predsednika dolgoletni generalni tajnik Omer Muratović, po rodu iz Hercegovine, ki ima mnogo zaslug pri društvenem delu. V devetčlanskem odboru društva so predstavniki vseh jugoslovanskih republik. Podpredsednik in tajnik sta Slovenca. Podpredsednik je Jože Budna, tajnik pa Franc Kosi. Blagajničarka je Ivanka Borš. Pri društvu deluje več sekcij, med temi naj omenimo nogometni klub Jugos. Imamo tudi lepo urejeno knjižnico, ki ima med člani veliko obiskovalcev. Naše društvo prijazno vabi v svoje vrste vse tukajšnje Jugoslovane.

Praznik dela 1. maj smo prijetno praznovali. Šli smo na izlet k jezeru Tegernsee, ki je 8 km oddaljeno od Lindaua. V lepi naravi smo se sprostili in poveselili v prijetni tovariški družbi. Precej zaslug pri tem je imel tudi naš harmonikar, ki je igral vesele viže in skrbel za dobro voljo.

Gojko Krolo

Veselilo nas bo, če se boste večkrat oglasili z dopisi in nam bolj podrobno spregovorili o delu posameznih sekcij vašega društva, kar bo prav gotovo naše bralce zanimalo.

Uredništvo

Švica

Tečaji nemščine, šahovska tekmovanja in drugo

Jugoslovanski delavci, ki so zaposleni v Švici, kažejo vedno večje zanimanje za učenje nemškega jezika. Pri tem jim pomaga tudi Jugoslovanski klub v Zürichu, ki prek svojih podružnic pomaga pri organi-

Občni zbor Jugoslovanskega kluba v Zürichu v letošnjem marcu. Med udeleženci so bile tudi mnoge vidne osebnosti iz Jugoslavije in Švice

Na plesni prireditvi podružnice Jugoslovanskega kluba v Aarau

zaciji tečajev nemškega jezika. Pred nekaj meseci so začeli z delom tečaji v podružnicah St. Gallen in v Aarau. Na teh tečajih predava profesor Dragan Savić.

V zadnjem času sta se začela dva nova tečaja tudi v podružnici Rapperswil, zanimanje za tak tečaj pa je tudi v Badnu. Jugoslovanski klub v Zürichu se trudi, da bi na vseh tečajih predavali naši predavatelji, kar bo omogočalo tesnejše stike s tečajniki.

Podružnica Jugoslovanskega kluba v Zürichu je pred meseci ustanovila svojo šahovsko sekcijo, ki je pritegnila precejšnje število ljubiteljev šaha. Izvedli so tudi že šahovsko prvenstvo kluba. Šahisti imajo v klubskih prostorih rezerviran čas ob petkih zvečer. Šahovska sekcija iz Züricha je organizirala prijateljsko srečanje z izbranim šahovskim moštvom podružnice kluba iz Schaffhausna, v načrtu pa imajo tudi tekmo s šahovsko sekcijo Jugoslovanskega kluba iz Stuttgarta.

Jugoslovanski klub v Zürichu je organiziral letos veliko nagradno žrebanje, ki so se ga udeležili vsi člani kluba. V nagradni fond so prispevala jugoslovanska podjetja, ki so na ta način reklamirala svoje izdelke oziroma dejavnost. Izmed dobitkov naj omenimo vsaj nekatere: letalska karta Švica—Jugoslavija, petdnevni penzion na Velikem Lošinj, sedemdnevni penzion na Bledu, večje število knjig, gramofonskih plošč in drugo. Žrebanje je bilo 9. marca v Zürichu.

Siniša Hrestak

Čestitke in pozdravi

Za 1. maj praznik dela, je Slovenska izseljenska matica prejela številne čestitke od naših rojakov iz raznih dežel po svetu. S konference Progressivnih Slovenk, ki je bila 3. in 4. maja v Clevelandu pa so poslale pozdrave: Lojzka Muha, Tončka Garden, Frances L. Rak, Betty Nadvornik in Jennie Soso. Prisrčna hvala!

carinski predpisi in naši delavci v tujini

Zaradi velikega zanimanja za vsa vprašanja v zvezi s carinami, smo naprosili našega carinskega strokovnjaka Alda Kovačiča, da bi za naše bralce pojasnil nekatera najvažnejša vprašanja. Carinski predpisi so zelo obširni in pogosto se menjajo oziroma spreminjajo, saj se je treba prilagajati pogosto celo trenutni situaciji, računati pa je treba tudi na to, da se cene blaga na tujih trgih stalno spreminjajo, z njimi pa tudi višina dajatev, ki jih je treba plačati za uvoženo blago. Vabimo vas, da nam morebitna dopolnilna vprašanja sproti pošiljate, saj v tem našem sestavku morda ne bomo zajeli vsega, kar vas najbolj zanima.

Olajšave in ugodnosti

Carinski predpisi predvidevajo različne olajšave in ugodnosti za naslednje tri kategorije naših ljudi v tujini:

1. Delavci, ki se na lastno željo začasno zaposlijo v tujini.
 2. Delavci, ki so premeščeni v naša diplomatska ali konzularna predstavništva v tujini, v mednarodne organizacije, delavci, ki so premeščeni v obrat ali poslovno enoto jugoslovanske gospodarske organizacije v tujini, in strokovnjaki, ki so napoteni v drugo državo ali organ OZN po sporazumih o znanstvenem ali tehničnem sodelovanju.
 3. Jugoslovanski državljani, ki se za stalno vrnejo v Jugoslavijo, potem ko so živeli v tujini najmanj 10 let. V to kategorijo štejemo tudi tujce državljane, ki jim pristojni organ dovoli naselitev v Jugoslaviji, oziroma če sprejmejo jugoslovansko državljanstvo. V nadaljnjem besedilu bomo vse omenjene imenovali »izseljenci-povratniki«.
- Vse tri kategorije, ki smo jih omenili, so oproščene plačila carine, dajatev in prometnega davka za osebno potniško prtljago, ki jo prinesejo s seboj ali pa jo oddajo na prevoz prevozniku.
- V osebno potniško prtljago spadajo predmeti, potrebni potniku za osebno rabo, npr.: obleka, perilo, obutev, predmeti za vzdrževanje osebne higiene, šport, razvedrila, živila in drugo, vendar v količinah, ki so potniku potrebne glede na okoliščine, namen in trajanje potovanja, na letni čas in drugo.
- Plačila carine, dajatev in prometnega davka so oproščene tudi pošiljke, ki jih pošiljajo v domovino, in to do vrednosti 40 dinarjev, to je približno 3 dolarje ali 12 DM.

Carinske stopnje in stopnje prometnih davkov

Blago, ki ga potniki iz tujine prinesejo ali uvozijo, morajo prijaviti carinarnici in zanj plačati carino po enotni 30-odstotni carinski stopnji, 1 odstotek dajatve za carinsko evidentiranje, 3 odstotke posebnih davščin za izravnavo davčne obremenitve (skupaj 34 odstotkov) in zvezni prometni davek, največkrat po davčni stopnji 12,5 odstotka. Carina in davščini se zaračunajo od carinske osnove. Carinska osnova je cena blaga na tujih trgih povečana za prevozne, zavarovalne in druge stroške za dostavo blaga do jugoslovanske meje. S plačilom carine in davščin je blago izravnavano z blagom, ki je izdelano v Jugoslaviji.

Preden se blago, ki je izdelano v Jugoslaviji proda potrošnikom, je zanj treba plačati prometni davek. Zato je treba tudi za uvoženo blago plačati zvezni prometni davek. Davčna osnova za zvezni prometni davek tvori carinska osnova (vrednost blaga na jugoslovanski meji), povečana za znesek carine in davščine, ki bremeni določeno blago. To smo pojasnili zaradi tega ker ljudje preprosto seštevajo $30 + 1 + 3 + 12,5 = 46,5$ odstotka, dejansko pa ni tako, saj se davek obračuna od povečane davčne osnove in tako znese dejanski odstotek, ki ga je treba plačati kar 50,75 odstotkov od carinske osnove. V prednje je treba vračunati še znesek taks.

Izjeme so le: zdravila, za katere je treba plačati carino po 13-odstotni carinski stopnji, traktorji do 20 KM, za katere je treba plačati carino po 29-odstotni carinski stopnji, kmetijski stroji, aparati, naprave in

kmetijsko orodje ter njihovi deli, za katere je treba plačati carino po carinskih stopnjah od 12 do 26 odstotkov; osebni avtomobili in njihovi deli, za katere je treba plačati carino po 50-odstotni carinski stopnji; za tovarne avtomobile do 10 ton nosilnosti, za katere je treba plačati carino po 36-odstotni carinski stopnji.

Omenili smo že, da je poleg carine treba plačati še 1 odstotek dajatve za carinsko evidentiranje, 3 odstotke posebne dajatve za izravnavo davčne obremenitve in 12,5-odstotni zvezni prometni davek.

Za osebne avtomobile pa veljajo naslednje stopnje in izračuni zveznega prometnega davka:

— za osebni avto, ki je vreden do 30.000 din (devizna tuja cena, preračunana v dinarje, z dodatkom vseh stroškov za zavarovanje, prevoz in drugih stroškov do jugoslovanske meje, carino in obe dajatvi), je treba plačati zvezni prometni davek po 12-odstotni davčni stopnji.

— za osebni avto, ki je vreden od 30.001 do 33.000 din se prometni davek od 30.000 din obračuna po 12-odstotni davčni stopnji, ostanek od 30.001 do 33.000 din, to je ostanek od 1 do 3000 din vrednosti pa je prišteti znesku, ki ga dobimo, ko smo davčno osnovo pomnožili z 12 odstotki (Npr.: za osebni avto, katerega davčna osnova je 33.000 din, najprej množimo $30.000 \times 12 = 3600$ din, prišteti moramo še ostanek 3000 din = 6600 din, to je znesek zveznega prometnega davka, ki ga moramo za tak avto plačati);

— za osebni avto, ki je vreden od 33.001 do 50.000 din, je zvezni prometni davek treba plačati po 20-odstotni stopnji;

— za osebni avto, ki je vreden od 33.001 do 57.140 din, je treba plačati zvezni prometni davek od vrednosti 33.001 do 50.000 din po 20-odstotni davčni stopnji, ostanek vrednosti od 50.001 do 57.140 din pa je prišteti znesku, ki smo ga dobili z množenjem s stopnjo 20 odstotkov.

Za osebne avtomobile, ki so vredni nad 57.140 din, je treba plačati zvezni prometni davek po 30-odstotni davčni stopnji.

Poudariti moramo, da je dopolnjen zakon o zveznem prometnem davku tako, da v primeru ko uvoznik osebni avto proda pred potekom dveh let od dneva uvoza, mora kupec v občini prodajalca še enkrat plačati zvezni prometni davek in to po istih kriterijih, kakor ga je prvič pri uvozu plačal uvoznik. To je zelo zavrlo uvoz avtomobilov. Za kolesa s pomožnim motorjem, mope, skuterje, motorna kolesa in tovorna motorna vozila, je treba plačati zvezni prometni davek po 12,5 odstotni davčni stopnji.

Preden se osebni avto, oziroma vozilo registrira, oziroma najkasneje v roku 15 dni po uvozu je pri skupščini občine — upravi za dohodke treba plačati še republiški prometni davek in dodatni prometni davek $3,5 + 1,5$ odstotka, ki sta enaka v vsej Sloveniji, različni pa so občinski prometni davki. V večini primerov je občinski prometni davek 4 odstotke. To pomeni, da republiški prometni davek, dodatni republiški prometni davek in občinski prometni davek znese skupaj 9 odstotkov. Davčna osnova za občinski in republiški prometni davek ter prispevek je enaka davčni osnovi za zvezni prometni davek, le v primeru, če avto kupimo od uvoznega podjetja ali iz konsignacijskega skladišča, je davčna osnova nekaj večja, to je za stroške in zaslužek podjetja.

Carinska vrednost — to je carinska osnova

Posebej je treba poudariti, da ni pomembno le to, da vemo kolikšni so odstotki posameznih dajatev, ki jih je treba plačati, temveč da igra pomembno vlogo carinska vrednost, ki jo carinski organi vzamejo za carinsko osnovo.

Za večino blaga, ki ga uvažajo jugoslovanski in tuji državljani, je zvezna carinska uprava predpisala cene posameznega blaga oziroma določila carinske osnove. Carinske osnove se večkrat menjajo, trenutno veljajo za motorna vozila tiste, ki so objavljene v Uradnem listu SFRJ, št. 17/67, 31/68 in 38/68, za drugo blago pa tiste, ki so objavljene v Uradnem listu SFRJ, št. 23/67 in 15/68.

V primeru, da zvezna carinska uprava za določeno blago, ki se uvažata ni določila carinske osnove, določi carinsko osnovo carinarnica, ki blago carini. To so zlasti razni stroji, aparati, naprave in orodje. V takem primeru priporočajo, da uvoznik prinese ali pošlje iz tujine kataloge, cenike ali prospekte, iz katerih so razvidne tuje cene za blago, ki se uvažata. Računov, izdanih v tujini, carinarnice ne morejo upoštevati. V primeru, da carinarnica določi preveliko carinsko osno-

vo, je treba vložiti prigovor in priložiti katalog, cenik, prospekt ali drugo. Carinarnica izda odločbo, proti kateri je moč vložiti pritožbo na zvezno carinsko upravo, proti odločbi zvezne carinske uprave pa je moč sprožiti upravni spor pri vrhovnem sodišču Jugoslavije.

Uvoz motornih vozil

V 1968. letu se je odlok o ureditvi uvoza motornih vozil za posameznike — Uradni list SFRJ, št. 5/64, 17/68, 25/68 in 31/68 — kar trikrat spremenil in dopolnil. Po določilih odloka za motorna vozila treba razumeti: osebne avtomobile, tovornjake, motorna kolesa, mope in kolesa s tovarniško vgrajenimi motorji ter važnejše dele za ta vozila: šasijo, motor, ohišje, menjalnik, karoserijo, diferencial in sprednje kolesje, v nadaljnjem besedilu bomo vse naštetu imenovali »motorno vozilo«.

Motorno vozilo tuje izdelave lahko kupi državljan samo pri domači gospodarski organizaciji, ki sme po veljavnih predpisih upoštevati motorna vozila. Motorno vozilo lahko kupi le, če ga plača z devizami, ki jih ima naložene na deviznem računu ali na devizni hranilni knjižici pri jugoslovanskih pooblaščenih bankah. Lastnik deviznega računa lahko kupi motorno vozilo za sebe ali pa za svoje ožje člane družine. Lastnik deviznega računa da nalog banki, da določen znesek deviz, nakaže na devizni račun določenega podjetja, za nabavo določenega motornega vozila. Banka opravi nakazilo in o tem izda pismeno potrdilo, ki ga je treba dostaviti podjetju, da ga pri carinjenju priloži uvozni carinski deklaraciji. Brez potrdila banke, podjetje ne more opraviti carinjenja. To pomeni, da direkten uvoz iz tujine s strani državljanov ni več dovoljen.

Direkten uvoz motornih vozil s strani državljanov je dovoljen le v naslednjih primerih:

1. jugoslovanski in tuji državljani, ki se za stalno doselijo v Jugoslavijo, če so živeli v tujini najmanj 5 let. Pri uvozu morajo predložiti carinarnici potrdilo, izdano od našega diplomatskega ali konzularnega predstavništva SFRJ v državi, v kateri je posameznik stalno prebival, da je živel v tujini najmanj 5 let;
2. tisti, ki dobijo motorno vozilo iz naslova dediščine. Ob uvozu morajo predložiti carinarnici odločbo pristojnega organa države, v kateri je živel zapustnik, o podedovanju motornega vozila ali pa potrdilo, izdano od diplomatskega ali konzularnega predstavništva SFRJ v tej državi, da je motorno vozilo podedoval;
3. tisti, ki kupijo motorno vozilo iz zavarovalnine, ki jo dobijo za uničeno, v devizah plačano vozilo. Ob uvozu morajo predložiti carinarnici potrdilo zavoda za zavarovanje in pozavarovanje »Jugoslavija«, da je kupil motorno vozilo iz zavarovalnine, ki jo je dobil za uničeno, v devizah plačano vozilo;
4. tisti, ki je delal v tujini brez presledka več kot dve leti in je imel v tem obdobju najmanj dve leti motorno vozilo registrirano v tujini na svoje ime. O tem mora ob uvozu predložiti carinarnici potrdilo, izdano od diplomatskega ali konzularnega predstavništva SFRJ v državi, v kateri je prebival, da je delal v tujini brez presledka več kot dve leti, in da je imel v tem obdobju najmanj dve leti motorno vozilo. Dopust in bolezenski dopusti se ne štejejo za prekinitev dela v tujini. Diplomatskemu ali konzularnemu predstavništvu, je treba predložiti dokaze o prebivanju in delu v tujini (potni list, pogodba o delu, izplačilne liste in drugo) in tuje prometno dovoljenje, iz katerega je razvidno, da je bilo vozilo registrirano na določeno ime vsaj dve leti. Omeniti je, da ni nujno, da se uvozi vozilo, ki ga je delavec imel v tujini registriranega na svoje ime, oziroma za katerega glasi potrdilo, izdano od našega diplomatskega ali konzularnega predstavništva v tujini, temveč vozilo lahko proda v tujini, kupi pa novejšo lahko tudi druge znamke ter ga uvozi. To je določena olajšava, ker je treba za staro vozilo ali drugo blago, plačati enake dajatve kakor za novo vozilo, oziroma blago.

Pojasnilo

V četrti številki Rodne grude smo objavili prispevek dr. Leva Svetka, v katerem je bilo razloženo, katere listine potrebujejo jugoslovanski državljani, ki se zapuslujejo v ZR Nemčiji. Šele kasneje pa smo ugotovili netočnost, ki zadeva potne liste. Naši državljani, ki potujejo ali se zapuslujejo v tujini, *potrebujejo samo veljaven potni list, ne pa*

tudi vizuma. Jugoslovanski vizum potrebuje naš državljan samo za potovanja v države, s katerimi Jugoslavija nima diplomatskih ali konzularnih odnosov (v Evropi npr. Španija in Portugalska). Odlok zveznega izvršnega sveta o odpravi vizumov je bil objavljen v Uradnem listu SFRJ, št. 46/68.

jubilejni zlatniki

V Rodni grudi št. 11 preteklega leta ste pisali, da bo Narodna banka izdala letos naše zlatnike. Ali bi nam lahko povedali, kakšna bo cena in kje bi jih lahko naročil?

Z. Š., Scarborough, Canada

Jubilejni zlatniki po 1000,00, 500,00, 200,00 in 100,00 din bodo imeli čistino 900, srebrniki po 50,00 in 20,00 din pa čistino 925. Teža bo naslednja:

Zlatnik za	1000,00 din	—	bto	78,20 g
Zlatnik za	500,00 din	—	bto	39,10 g
Zlatnik za	200,00 din	—	bto	15,64 g
Zlatnik za	100,00 din	—	bto	7,82 g
Srebrnik za	50,00 din	—	bto	20,00 g
Srebrnik za	20,00 din	—	bto	9,00 g

Nekateri kovanci bodo samo numizmatične vrednosti, drugi pa bodo tudi plačilno sredstvo, ne vemo pa še točno, kateri bodo to. Tudi za ceno še ne vemo. Glede na to, da bodo zlatniki in srebrniki predvsem numizmatične vrednosti in bo naklada majhna, bo cena gotovo višja od nominalne. Kdaj bodo v prodaji, kako in koliko jih bo lahko kdo naročil, bo šele objavljeno in vam danes na to vprašanje še ne moremo odgovoriti.

»tujci«

Bilo je med velikonočnim tednom v času kosila v eni starih ljubljanskih gostiln. Nekoč so bili med stalnimi gosti te gostilne tudi naši veliki slovenski možje — pisatelja Ivan Cankar in Prežihov Voranc in pesnik Oton Župančič, katerih slike vise na stenah gostilniške sobe.

Vstopila je družba treh lepo oblečenih mladih ljudi — dva moška in dekle. Glasno so pozdravili »Guten Tag!« in sedli. Nato se je natakara hudo namučila z njimi, kajti izkazalo se je, da ne znajo prav nič slovensko, pa tudi v nemščini je šlo hudo nerodno in počasi, čeprav je natakarici pomagal neki gost, ki lepo nemško govori. No, končno se je le uredilo. Gostje so bili postreženi in tudi ostali smo prišli na vrsto. Nanje smo že pozabili, pa kar vstopi mlad deželan. Ko zagleda naše tri tujce, že kar od vrat presenečen zakliče:

»O Tone, kaj si res ti? Si prišel za praznike na dopust? Saj lahko prisedem, kaj, boste malo povedali, kako je z delom in zaslužkom v Nemčiji.« Oni trije so bili v začetku seveda v veliki zadregi, a prišlec je že prisedel in kar naprej govoril, klical natakarico in naročal pijačo. Nov liter je razvezal jezike in potlačil zadrego; in kar naenkrat so tujci prav dobro znali po naše govoriti.

Gost, ki je prej pomagal natakarici pri prevajanju, je glasno rekel: »No, pa je le res, kar se mi je že prej zdelo, da so to čisto pristno naši tujci. V Nemčiji jim je najbrž opešal spomin, pa so pozabili po naše govoriti. Zdaj pa jih je ta spet spomnil. Tudi to se zgodi, ampak žalostno je, res.«

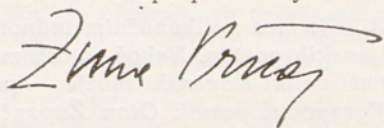
Vsi smo mislili tako in bridko nam je bilo.

Ina

bralcem Rodne grude

Nekateri rojaki in rojakinje me v pismih sprašujejo, ali sem še glavna urednica Rodne grude, oziroma ali bom še. Sporočam, da od julija dalje nisem več urednica. Ob tej priložnosti se zahvaljujem vsem bralcem in številnim sodelavcem, s katerimi sem v času svojega urejevanja z drugimi uredniki vred tako lepo sodelovala. Zahvaljujem se dopisnikom, predsednikom in tajnikom društev, klubov, pevskih zborov in dramskih družin in vsem drugim, ki pošiljajo poročila o svojem delovanju. Zahvaljujem se vsem posameznikom, ki s svojimi osebnimi, pristranskimi pismi bogatijo vsebino Rodne grude in tistim, ki z opisi svojega življenja v deželi, kjer so se naselili, prispevajo k zanimivostim naše revije. Hvala za bogate prispevke tistim, ki z leposlovnimi črticami ali s prispevki iz zgodovine naselbin polnijo strani Rodne grude. Zahvaljujem se mladim sodelavcem iz tretjega rodu naših izseljencev, ki pošiljajo svoje zanimive prispevke. Hvala vsem zvestim naročnikom, ki so na Rodno grudo naročeni od vsega njenega začetka; vsem tistim, ki se nad revijo iskreno navdušujejo in tistim, ki o njej povedo tudi kritično besedo. Hvala vsem tistim, ki požrtvovalno skrbijo, da se revija širi med našimi ljudmi po svetu.

Svoje uredniško delo sem opravljala z velikim veseljem in zadovoljstvom. Stiki z bralci in sodelavci so bili nad vse pristranski; rada sem prebirala vaša pisma. Ti stiki so mi dajali mnogo spodbude pri urejanju. Zahvaljujem se vsem z željo, da bi še tako lepo sodelovali in širili Rodno grudo med Slovenci in njihovimi potomci po svetu. Želim vam tudi v prihodnje mnogo veselja in užitka pri prebiranju Rodne grude in vas lepo pozdravljam.

kako je s pismenostjo v Jugoslaviji?

Rojakinja Bogataj iz Francije nam piše med drugim takole: Brala sem v poljskem časopisu, ki izhaja v Lensu v Franciji, da ima Jugoslavija 99 % nepismenih. Napisano je bilo tudi, da v Jugoslaviji mnogi člani vlade niso izobraženi. Nazadnje je bilo napisano z debelimi črkami, da to pomeni, da hoče Tito pustiti svoj narod v temi. To me je najbolj zbolelo, posebno še, ker sem brala življenjepis našega predsednika Tita in vem, kako se je sam vedno učil in izobraževal. Slišala sem tudi njegove govore po radiu, v katerih je rekel: ljudje, učite se! In še in še: učite se! Nikakor ne morem verjeti, da bi bilo v Jugoslaviji toliko nepismenih! Saj je moja mama bila stara 90 let, ko je umrla, pa je znala pisati. In koliko novic mi je vedno pisala, da so me vsi spraševali, kaj ti mama piše, in med vojno sem vse vedela, kako so se naši ljudje borili za svobodo, pa bi danes ne znali ljudje pisati!!

Torej prosim vas, odgovorite v Rodni grudi, koliko Jugoslovancev je pismenih.

In še nekaj mi odgovorite. Kako se bolj slovensko reče, brati ali čitati.

Spoštovana rojakinja!

Oprostite nam, da smo nekoliko zavlekli z odgovorom na vaše pismo. V Rodni grudi odgovarjamo po vrsti in ker nam pišejo mnogi rojaki, je vaše pismo prišlo zdaj na vrsto, čeprav bi po vsebinski pomembnosti zaslužilo takojšen odgovor. — Hvalevredno je, da se zavzimate za resnico o Jugoslaviji in vaši ožji domovini Sloveniji ter da obsojate laži, ki jih širijo sovražniki naših narodov o Jugoslaviji. Kakšno je torej stanje glede pismenosti in izobraževanja pri nas? V Sloveniji skoraj da ni nepismenih ljudi. Le tu in tam se primeri, da se kak otrok ne more učiti, ko gre za težje defektne otroke, ki se sploh ne morejo učiti, ali za duševno zaostale, ki se teže učijo. O tem govori že sam odstotek števila nepismenih v Sloveniji. V Sloveniji je namreč odstotek nepismenih ljudi 1,8 vsega prebivalstva; ali drugače, v Sloveniji je pismenih 98,2 vsega prebivalstva. Tudi visoko, razvite dežele, kakor so ZR Nemčija, Francija, Anglija nimajo večjega odstotka pismenega prebivalstva. Zato ste pravilno ocenili stanje v Sloveniji in ste imeli prav. Kar pa zadeva samo izobraževanje, je treba povedati, da se pri nas v vsej Jugoslaviji izobražuje veliko število ljudi, kajti za večino delovnih mest je potrebna večja ali manjša strokovna kvalifikacija. Tudi delavci, ki so v delovnem odnosu, se izobražujejo; brez izobraževanja v današnjem času, na današnji razvojni stopnji tehnologije in moderne proizvodnje ne more nihče naprej. Naj povem npr. samo to, da se je v slovenskih delavskih univerzah v letu 1967/68 v 2292 tečajih izobraževalo 68.750 ljudi, v 203 oddelkih šole za odrasle pa je študiralo 4214 ljudi. Raznih predavanj in drugih oblik izobraževanja pa se je udeležilo kar okrog 450.000 ljudi. Jeseni preteklega leta pa se je vpisalo na vse fakultete slovenske univerze v Ljubljani 9414 študentov. Torej je vsak 150. Slovenec vpisan na univerzi ali na visoki šoli. Kakor vidite, spoštovana rojakinja, je bilo vaše stališče tudi glede izobraževanja popolnoma pravilno. Še nekaj bi omenila. Pri nas se prav tako množično kakor fantje izobražujejo tudi dekleta in skoraj da ni več nobenih razlik med njimi pri izbiri poklica.

Nekoliko drugačna je stvar v poprečju celotne Jugoslavije. V naši državi so namreč nekateri predeli, ki niso mogli napraviti tako naglega razvoja kakor drugod, ker je bila tod izobrazba že prej iz zgodovinskih razlogov zelo pomanjkljiva. Zdaj so vsepovsod v teh krajih tečaji za odrasle, ki naglo odpravljajo nepismenost. So tudi nekatere druge dežele, ki se štejejo za napredne, ki so industrijsko, gospodarsko in kulturno razvite, kakor npr. Španija in Italija, pa imajo tudi precejšen odstotek nepismenih ljudi, ker imajo v državi nekatere predele, kjer je izobrazba zaostala še iz prejšnjih časov. V Jugoslaviji je v poprečju 18 % vseh prebivalcev nepismenih, ali drugače, 82 % vseh prebivalcev je pismenih. Ta odstotek se iz leta v leto izboljšuje zaradi prizadevanja naše družbe, da se prebivalstvo v celoti čim prej izobrazi. V ta namen so organizirani najrazličnejši tečaji; za redno šolanje pa vozijo šolski avtobusi otroke iz oddaljenih vasi,

in podobno. Imamo zakon, po katerem se starši, ki ne pošljejo otroka v šolo, kaznujejo z zaporom ali z denarno kaznijo. Povsod pa se seveda to ne izvaja enako odločno in zato se še zgodi, da v oddaljenih krajih kdo uide šolanju. In prav imate, ko omenjate našega predsednika Tita; on ob mnogih priložnostih opominja ljudi, zlasti mladino, da naj se izobražuje. V ta namen je v vsej Jugoslaviji kakor v Sloveniji široko omrežje osnovnega, srednjega, strokovnega in višjega šolstva, ki se izpopolnjuje ustrezno naraščajočim potrebam.

V pismu navajate tudi, da je tisti časopis pisal o tem, da Jugoslavija nima dovolj izobraženih ljudi v vladi. Najbolj zgovorno o nasprotnem govore podatki o tem, kakšno izobrazbo imajo na primer slovenski poslanci republiške in zvezne skupščine, iz katerih se tudi izbirajo člani republiške in zvezne vlade. Poglejmo te podatke:

Za republiško skupščino je bilo izvoljenih 285 poslancev. Od teh ima 66 poslancev srednješolsko, 170 pa visokošolsko izobrazbo; deset je doktorjev znanosti. Za zvezno skupščino je bilo izvoljenih 40 slovenskih poslancev. Osemdeset odstotkov ima visokošolsko izobrazbo. Med njimi je sedem doktorjev znanosti.

Vprašujete še, kaj je pravilneje: brati ali čitati. Brati, berem je lepa stara slovenska beseda in je lepša od čitati, čitam, ki je prenešena iz hrvaščine, čeprav je tudi že ustaljena in se šteje za pravilno. Lepo domačo besedo brati, berem uporablja naše ljudstvo v vsakdanji govorici, uporabljajo pa jo tudi pisatelji v svojih delih.

Upam, da smo vam na vse odgovorili, kar ste želeli. Oglasite se še. Lepe pozdrave!

Draga gospa Barbara Slanovec!

Zelo sem se razveselila vašega zanimivega pisma. V njem je toliko vašega iskrenega veselja, da izseljeni Slovenci ljubijo svoj materni jezik, in toliko vaše bolečine, da si morajo Slovenci tudi v današnjem času iskati kruha po svetu! Kdo bi s spoštovanjem ne bral takih pisem! In potem slikovito opišete kratek spomin iz svoje mladosti. Naj ta spomin kar natisnemo: »Kot enajstletno dekle sem služila pri žandarskem nadzorniku vahmajstru v Kamniku. Dobra človeka sta imela tri otročičke. Ona, žena, je seveda morala imeti deklo, da so lahko pokazali drugim, da so nekaj več kot navadni ljudje. On je bil Čeh in seznanila sta se v Begunjah. Takrat je bila tam kaznilnica za ženske in ko je on, žandar, nekoč pripeljal kaznenko v zapor, se je ustavil v gostilni in se zaljubil v lepo gostilničarjevo hčer. Ona je gotovo imela nekaj dote, da se je lahko poročila z vahmajstrom, ker v stari Avstriji se oficirji in vojaki niso smeli ženiti, če nevesta ni imela zadostne dote. Ne vem, koliko denarja sta mesečno dajala meni, ker je moja mama prišla vsak mesec po moj zaslužek. Mislim pa, da so komaj izhajali. Enkrat sta bila povabljeni na svatbo; on je oblekel lepo uniformo, ona pa ni imela drugega kot praznično obleko iz deklških let in tudi steznik ji je bil preozek, niti ni imela vrvice, da bi si ga 'zašnerala'. Iskali smo trak in končno sem našla nekaj 'špage', da sem ji lahko zadrgnila steznik in ji lahko oblekla ozko obleko.

Takrat sem bila 11-letna deklica in se nisem zavedala, kako težka je borba za obstanek človeku, ki se pošteno trudi.«

Tako, gospa Barbara, zapisali smo vaš mladostni spomin. Zelo bi bili veseli, če bi vas lahko kdaj pozdravili v Sloveniji, čeprav ste sklenili, da ne boste potovali.

Zahvaljujem se vam za vaše rodoljubne pozdrave in dobre želje Rodni grudi in se z radostjo spominjam tistih lepih ur, ki sem jih preživela z vami in z drugimi rojakinjami in rojaki v Fontani pred nekaj leti. To so nepozabni spomini! Takšnih srečanj si še želim.

Prisrčno pozdravljam vas in vse prijatelje v Fontani in vsem želim mnogo sreče.

Draga gospa Poldica Podgornikova!

V majski številki smo objavili vaše pismo malone v celoti, le verzi, ki ste jih prevedli iz angleščine, so izostali. Ker pa je to vaša želja, jih objavljamo v tej številki.

Ko bi mogla zapisati, predno umrem,
vrstico kristalno čiste poezije,
analizirati in z bližnjim deliti
misel skupno, trenutek dragocen
v stavku enem ljubezni in resnice,
življenje moje poslej ne bilo bi brez ciljev in brez nad.

Upamo, da smo vam ustregli. Prihodnjič kdaj pa spet kakšne vaše verze.

Gospodu Trunku, ki ga zelo spoštujemo in ki sem ga osebno spoznala pred dvema letoma, ko sem se mudila v San Franciscu, za 100-letnico rojstva naše najboljše želje! V eni prihodnjih številki bomo spregovorili tudi o njem, o njegovem delu in življenju.

Knjiga gospe Marie Prisland je prispela šele pred nekaj dnevi. Seveda bomo z veseljem pisali o njej v naslednji številki Rodne grude.

Spoštovani gospod Bogomil Trampuž-Bratina!

Na vaše obširno pismo, ki sem ga prebrala z velikim zanimanjem, bomo odgovorili osebno. V Pomenkih bi vam radi dali le priznanje k vašemu velikemu patriotizmu. Vi ste spet primer Slovenca, ki že skoraj 50 let živi v tujem okolju, pa daje vse svoje sile za širjenje kulture naroda, v katerem živi sedaj, hkrati pa ohranja zvestobo, pripadnost in ljubezen do svoje stare domovine in se trudi, da bi ohranil znanje svojega materinega jezika; ne samo sebi, temveč tudi drugim. Odlikujejo vas poštenost, skromnost, pridnost in vztrajnost. Zasleduje vas usoda prosvetnega delavca in publicista, ki daje velik prispevek za rast kulture v okolju, kjer živi, ki pa ne dobi za to plačila. Svoje sile posvečate drugim. Vendar — vaše ustvarjanje vam je najlepše plačilo in k vaši sposobnosti vam iz srca čestitamo. Vse drugo vam odgovorimo v pismu. Hvala za dobre želje Rodni grudi in sprejmite naše lepe pozdrave.

Na vaša pisma je odgovorila Zima Vrščaj

**v samem soncu je okopal
palette, ko je ustvarjal
podobo slovenske zemlje**

*Rihard Jakopič v svojem ateljeju.
Foto: Ante Kornič*

V vrsti obletnic in jubilejev, katerih se letos spominjamo, je tudi stoletnica rojstva slovenskega slikarja Riharda Jakopiča, ki je pripadal skupini naših slikarjev impresionistov. Bil je eden izmed štirih velikih. Z Jakopičem, Matijo Jamo, Matejem Sternenom in Ivanom Groharjem je slovensko slikarstvo doživelo svoj veliki čas — saj so bile njihove slikarske palette kakor okopane v soncu samem; podobe, ki so jih ustvarjali, so bile vse prežarjene s svetlobo veselo ubranih barv. S svojimi belimi lasmi, dolgo brado in črnim širokokrajnim klobukom je bil Rihard Jakopič v Ljubljani markantna osebnost. Hodil je mimo nas rahlo sklonjen in zagledan vase. Do-

V Krakovski ulici na št. 11 (druga hiša levo) se je rodil veliki umetnik

bro smo ga poznali in spoštovali, a vendar šele zdaj, šestindvajset let po njegovi smrti, prav občutimo, koliko smo izgubili z njim. Doma je bil iz Krakovega, nekdanjega ljubljanskega predmestja, ki spada k starodavni trnovski fari. V nizkih krakovskih hišicah med prostranimi lepo obdelanimi lehami plodne zemlje so nekoč domovali čolnarji, od katerih so mnogi kasneje postali vrtnarji in zeljarji. Njegov oče je bil podjeten mož. Trgoval je z deželnimi pridelki. V Krakovski ulici je imel dve hiši, v drugi, ki ima številko enajst, se je rodil Rihard kot osmi otrok.

Kdaj se je odločil, da postane slikar? Najbrž je takrat, ko so se na realki začele njegove težave s kemijo, sklenil, da bo sledil ukazu srca. Pustil je gimnazijo in se odpeljal na Dunaj, kjer se je vpisal na slikarsko akademijo. Od tam je odšel v Monakovo v Ažbetovo slikarsko šolo, kjer se je srečal s slovenskimi slikarji Ferdinandom Veselom, Matijo Jamo in Lojzeto Šubicem. Kasneje ga je pot povedla še v Prago, nato pa se je vrnil v Ljubljano in začel zagnano delati. Z Jamo sta hodila v okolico Ljubljane in slikala. Sam pripoveduje o sebi iz tistih dni: »Slikal sem neutrudno dan za dnem, vsak dan z večjim navdušenjem in veseljem. Slikal sem breze v zgodnjem jutru, pa v megli, in spet v sončnih žarkih; pokrajino v jutranji rosi, pred nevihto, po dežju, v sončnem svitu, pa ob večernem soncu; ribnik v mraku, hišice v opoldanski svetlobi, pa v senci, osvetljena jagne-da, začetek jeseni in mnogo drugega...« Leta 1900 je bila v ljubljanskem Mestnem domu prva slikarska razstava, na kateri so se poleg starejših naših slikarjev predstavili tudi mladi: Jakopič, Sternen, Jama,

Vesel in Žmitek. Zatem je šel slikat na Hrvaško, nato pa se je vrnil v Škofjo Loko, kjer je slikal skupaj z Groharjem in Jamo ter se za nekaj časa tam celo naselil. Ni bil le umetnik, temveč tudi organizator, kar je najbrž podedoval po očetu. Zavedal se je, kako nujno potrebujejo slovenski slikarji stalen prostor za prirejanje razstav.

Tako se je končno odločil, in ker ni šlo drugače, z lastnimi sredstvi leta 1908 v Tivoliju zgradil razstavljeni paviljon, katerega so kasneje poimenovali po njem. Precej je razburil duhove v tedanji mali zaostali Ljubljani. Tako smo Slovenci dobili svoj hram, skozi katerega razstavne prostore se je nato pet desetletij pretakala vsa slovenska likovna umetnost, vsi njeni dosežki. Jakopičev paviljon ni izgubil na svoji veljavi niti kasneje, ko smo dobili Narodno in Moderno galerijo, saj je pomenilo razstavljati v Jakopičevem paviljonu za vsakega slovenskega slikarja priznanje in počastitev. Žal so ta paviljon pred nekaj leti pri predstavitvi železniške proge podrl.

Ob stoletnici Jakopičevega rojstva je Dolenjska galerija v Novem mestu pripravila razstavo njegovih del. Razstavljenih je bilo 40 del iz raznih obdobij mojstrovega ustvarjanja, ki so jih zbrali iz galerij in od zasebnih lastnikov. V Ljubljani so 12. aprila, ob dnevu, ko se je izteklo sto let od Jakopičevega rojstva, pred osnovno šolo v Šiški, ki nosi mojstrovo ime, odkrili njegov spomenik, delo akademskega kiparja Doreta Novšaka. Bronasti lik mojstra Jakopiča je kipar obrnil proti jutranjemu soncu, ki ga je imel Jakopič najraje. Na predvečer praznika pa so v šoli odprli razstavo njegovih del.

Slovenske kulturne ustanove pripravljajo še več pomembnih spominskih počastitev. Omeniti moramo predvsem podelitev vsakoletne Jakopičeve nagrade za najvidnejši in najsodobnejši dosežek v slovenski likovni umetnosti. Druga, o katere pomembnosti in nujnosti je bilo že veliko razpravljane — je postavitev novega Jakopičevega paviljona. Tretja pa, ureditev velike retrospektivne razstave njegovih del, ki naj bi dokončno odkrila in utrdila pomen Jakopičeve umetniške osebnosti in mu utrdila mesto v zgodovini slovenske likovne umetnosti, pa tudi v sodobnosti.

Sn.

Dva posnetka s Plečnikovega vrta za trnovsko cerkvijo. Na zgornjem je Plečnikov čebelnjak

Plečnikova zapuščina

Veliki slovenski arhitekt Jože Plečnik, ki je umrl v Ljubljani pred nekaj leti, je poleg svoje domačije (dveh starih pritličnih hišic z obsežnim vrtom) v Karunovi ulici v Trnovem, zapustil tudi zelo obsežno zbirko svojih del, skic, korespondence itd., ki jo je doslej upravljal njegov nečak, upokojeni profesor Karel Matkovič. Na prošnjo prof. Matkoviča, ki sam ne more s svojo pokojnino vzdrževati Plečnikove zapuščine, je mestni svet sprejel sklep, da bo Plečnikov dedič prof. Matkovič upravljal Plečnikovo zapuščino, dokler te ne bo prevzela Slovenska akademija znanosti in umetnosti ali katera druga ljubljanska institucija. Obe hiši bosta ostali v lasti prof. Matkoviča do njegove smrti, nato pa jih bo prevzel v upravljanje mestni svet. Posebna komisija bo popisala vso Plečnikovo zapuščino. Eden najboljših poznavalcev Plečnika kot ustvarjalca in kot človeka, umetnostni zgodovinar Lojze Gostiša, je dejal, da je Plečnikova zapuščina izredno

obsežna. Samo načrtov, risb in skic je nad tri tisoč. Med temi imajo največ vrednosti tiste iz prvega obdobja Plečnikove ustvarjalnosti. Veliko vrednost predstavlja tudi njegova korespondenca, med katero so pisma Plečnikovih prijateljev in sodelavcev — med temi kiparja Meštroviča, češkega arhitekta Rottmayerja in drugih.

»Zelo pomembno tudi bo,« pravi Gostiša, »da bosta Plečnikova delovna soba in soba, v kateri je živel, ostali takšni, kakršni sta bili, ko je še živel. Prav tako naj bi ostal nezazidan njegov vrt. Tudi tu so na nasadih še sledovi negovanja njegovih rok.«

ameriški študentje nastopili v Ljubljani

V začetku aprila so nastopili v Ljubljani študentje igralskega na kanzaški univerzi v ZDA in s tem začeli svojo letošnjo turnejo po nekaterih evropskih državah. Šest ameriški študentov je prikazalo pisan program, sestavljen iz del Albeeja, Millerja in Steinbecka. Najuspelejši del večera je bilo dejanje z naslovom »Razno«, ki ga je izvedla mlada Cherry Shuck. Po predstavi so imeli ameriški študentje še družabni večer in srečanje z ljubljanskimi študenti igralske akademije.

Ameriški študentje so v Jugoslaviji nastopili še v Beogradu, nato pa so nadaljevali turnejo po Romuniji, Madžarski, Češkoslovaški in Poljski.

priznanje skladatelju Kernjaku

V marčevi številki smo vam predstavili koroškega skladatelja Pavla Kernjaka, katerega pesmi pojo naši ljudje doma in po svetu. Ob skladateljevi 70-letnici in 50-letnici njegovega skladateljskega dela je Slovenska prosvetna zveza 20. aprila v Celovcu priredila večer njegovih pesmi. Dvorana je bila nabito polna. Koncerta so se udeležili tudi številni predstavniki koroških in tržaških slovenskih kulturno prosvetnih društev ter zastopniki kulturno prosvetnih organizacij iz Slovenije. V imenu kulturno prosvetnih organizacij iz Slovenije je dirigent Radovan Gobec izročil jublantu najvišje priznanje — Gallusovo plaketo.

Franjo Golob: Delavska družina

Clani Grude ob ustanovitvi leta 1938. Od leve: Abram, Lebez, Sušmelj, Lamut in Kumar

V ljubljanski Mestni galeriji so nedavno razstavljali svoja dela člani umetniške skupine Gruda, ki je bila ustanovljena pred tremi desetletji.

Na razstavi so bila dela slikarjev Vladimirja Lakoviča, Vladimirja Lamuta, Staneta Kumarja, Franja Goloba, Lojzeta Sušmelja, Gabrijele Spanring-Žugel, Janeza Weiss-Belača, Branka Zinauerja, Marjana Belca, Mirka Lebeza, ilustratorjev Ljubivoja Ravnikarja in Rudija Rojca in kiparja Cirila Abrama.

Ustanovitelji in člani Grude so bili napredni slovenski študentje, ki so študirali na zagrebški akademiji likovnih umetnosti. Nekaj časa je bil med njihovimi profesorji tudi slikar Krsto Hegedušič, vodja umetniške skupine Zemlja, ki jo je policija razpustila. Profesorja Hegedušiča so študentje zelo cenili, saj se pri njem niso le izpopolnjevali v likovnem znanju, temveč jih je obenem tudi usmerjal k iskanju motivike za njihove likovne stvaritve. Spodbujal jih je, da slikajo socialne motive iz tedanje življenjske stvarnosti in z njimi še in še opozarjajo družbo nanje.

Tako je skupina naprednih slovenskih študentov spomladi leta 1938 v podstrešni sobici na Ilici št. 31, kjer sta stanovala Lojze Sušmelj in Vladimir Lamut, ustanovila svojo likovno skupino Gruda. Majhna skupina je bila to, a živo dejavna. Pridružil se jim je tudi hrvaški književnik Avgust Cesarec in v poznejših letih še več članov. Niso se zadovoljili le z lastnim likovnim ustvarjanjem. Po Dravski dolini, po Kobanskem in Koroškem so iskali ljudske talente in zbirali njihova dela.

Nato je vojna prekinila njihovo delo in jih razkropila. Mnogo njihovih del je bilo uničenih ali izgubljenih, veliko jih je tudi že

razstava del likovne skupine Gruda

pred vojno pri preiskavah uničila policija, ki je takrat že v vsaki skici s socialno temo videla komunistično propagando. Vojna vihra ni prizanesla članom Grude. Tretjina jih je padla, tisti, ki so ostali, pa so jo večinoma preživel v hudih okoliščinah.

V začetku letošnjega leta so člani Grude ob tridesetletnici ustanovitve svoje umetniške skupine razstavljali v Mariboru, zatem pa je bila razstava odprta v Ljubljani. Nad 180 del — risb, akvarelov, gvašev, grafičnih listov, olj, plastik, knjižnih in časopisnih oprem, lepakov, ilustracij itd. je živo spregovorilo o času, v katerem so nastale. To so podobe iz vsakdanjega življenja malih ljudi — motivi iz kolodvorskih čakalnic, sirotišnic, naselja barak, podobe brezposelnih, zgaranih mater, otrok s starikavimi obrazki in delavcev z močnimi v pest stisnjenimi rokami — same podobe protesta proti krivicam in živega opomina krivcem.

filatelija

stare freske na naših znamkah

Letošnja priložnostna serija s freskami je izšla 7. aprila. Obsega šest znamk s freskami iz srednjeveških pravoslavnih samostanov. V seriji so vrednosti po 50 in 75 par ter po 1,25, 2, 3 in 5 dinarjev. Cela serija stane na pošti 12,50 din.

Na prvi znamki za 50 par je sveti Nikita po freski iz XV. stoletja iz samostana Manasije. Zgradil ga je srbski despot Štefan Lazarević v bližini Despotovca.

Na drugi znamki za 75 par pa je freska s Kristusom, ki se prikaže apostolom, iz XIII. stoletja in samostana Sopoćani. Postavil ga je srbski kralj Uroš I. v bližini Novega Pazarja.

Na tretji znamki za 1,25 din je križanje Kristusa po freski iz XII. stoletja v samostanu Studenica. Ta samostan stoji v bližini Ušća in ga je postavil srbski kralj Štefan Nemanja.

Na četrti znamki za 2 din je ženitev v Kani. Ta freska iz XIV. stoletja je v samostanu Kalenić, nedaleč od Rekovca.

Na peti znamki za 3 din je angel nad grobom po freski iz XIII. stoletja v samostanu Mileševu pri Prijepolju. Zgradil ga je srbski kralj Vladislav.

Na zadnji znamki za 5 din je objokovanje Kristusa. Freska je iz XII. stoletja v samostanu Nerezi v bližini Skopja.

Upodobljene freske je izbral dr. Dejan Medaković, beograjski vseučiliški profesor. Osnutke za znamke pa je napravil beograjski akademski slikar Andreja Milenković. Tiskala jih je dunajska državna tiskarna v več barvah in v polah po 50 znamk. Celih serij je bilo 200.000.

Znamke so velike 31 × 43 mm, brez belega roba pa 27 × 30 mm in zobčane grebenasto.

Spominski ovitek ob letošnjih mednarodnih smučarskih poletih v Planici

SLOVENSKA NARODNA

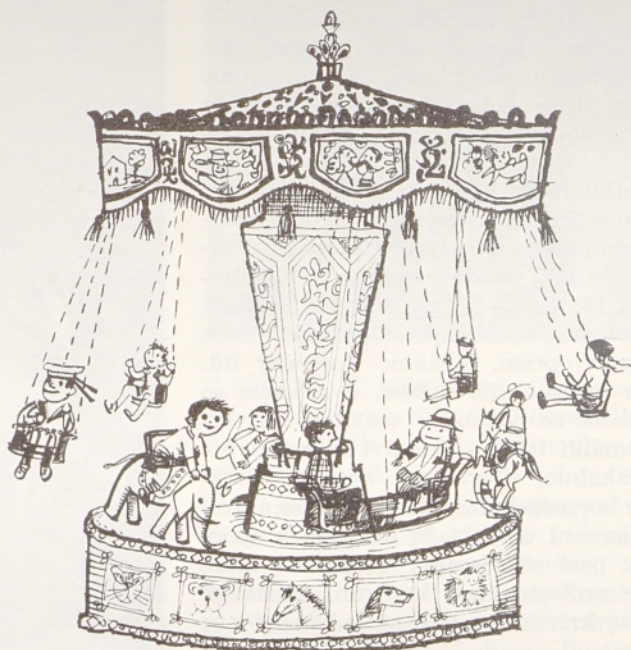
Micika v ogradi
rožice pleve,
Jurček pa mimo gre
in se ji smeje.

Fran Roš:

UGANKA

Po eni strani vsa sem bela.
Obrni me! In razodela
se lepa ti podoba bo!
Nato ovlaži me z vodó
in me pritisni na ovoj,
poženi v rdeči me zaboj
in ko še črn poljub dobim,
lahko v široki svet zletim!

(pisemska znamka)

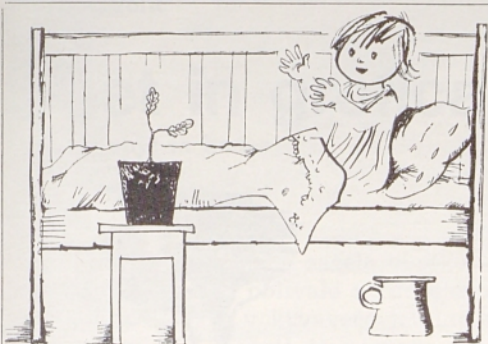
Tone Pavček:

VRTILJAK

Vse močnejše, vse hitreje
krog na krog brzi,
stari zvočnik pa se smeje:
Darko se boji!
Ne boji se, ne plaši se
zajček psa ne konjskih nog
in ne slona, ki podi se
za medvedom naokrog.

Slon medveda,
medved konja,
konjič zajčka,
zajček psa,
to je zmeda,
to je gonja
naokoli
sem in tja,
da nikoli
še tegà!

Vse močnejše, vse hitreje
krog na krog brzi,
stari zvočnik pa se smeje:
Darku v glavi se vrti!

Saša Vegri:

ŽELOD

Nina ne pozna dni v tednu. Samo za nedeljo ve, da je nedelja. To je imeniten dan. Takrat pri Nini doma ne zveni velika budilka. Očka in mama si zjutraj ne hitita obuvati čevljev. Obujeta se šele takrat, ko gredo vsi skupaj na sprehod. Ninin oče vzame žepni nož, ki ga drugače ne nosi v žepu. Mama napolni vrečko s krhkimi piškoti in jo nese s seboj. Nina vso pot grizlja piškote. Hodi z eno nogo po pločniku in z drugo po cesti, vse dokler ne pridejo do poti, ki se vije med polji.

In prav tako nedeljo, ko so že šli po poljski poti in ko je Ninin očka že izrezljal Nini popotno palico, je Nina našla želod. Majhen plod velikega hrasta. Očka je povedal Nini, da je padel želod s hrasta. Rekel je še, naj ga ne zgubi. Doma ga bodo vsadili v zemljo in iz želoda bo zrasel hrast. Nina je vtaknila želod v žep. Potem so hodili tako dolgo, da so prišli domov šele takrat, ko je bila Nina že zelo lačna. Vseeno sta z očkom še pred večerjo vsadila želod zraven bodičastega kaktusa.

Potem je hodila Nina vsak dan gledat, če je že zrasel iz želoda hrast. Kadar je vprašala očka, kdaj bo zrasel hrast, je očka vedno odgovarjal: »Bo že.« Nina je že skoraj pozabila, da so vsadili želod, ko je očka nekega večera prinesel k Ninini postelji lonček. V lončku ob bodičastem kaktusu je rasel svetlo zelen, dva prsta visok hrast.

Zdaj Nina ne ve samo za nedeljo, ampak tudi to, da hrasti rastejo podobno kot otroci, sprva so čisto majhni, potem so malo večji in še potem so največji.

Ela Peroci:

TI SI VEDNO ZADNJA

Micika pride vsak dan zadnja v šolo, ko šolski zvonec že pozvoni.

»Ti si vedno zadnja,« ji rečejo.

Le zakaj je vedno zadnja?

Nihče ne ve tega, le potok za vasjo. Tja prinese Micika vsako jutro v predpasniku tri mlade mačke. V potoku jim zmoči gobčke in šapice in potem se na travi umivajo. Umivajo se dolgo in temeljito. Najmanjša mačica se umiva najdlje.

Zato Micika skoraj vsako jutro šolo zamudi.

V odmoru si na šolskem hodniku umivajo otroci roke. Ob steni je deset umivalnikov, ob vsakem umivalniku košček mila in krtačka. Otroci se umivajo, nekateri temeljito, nekateri površno. Pustijo milo in krtačko v vodi in odidejo v razred.

Micika si tudi umije roke. Za seboj lepo pospravi in umivalnik očisti. Ko očisti svojega, očisti še sosednjega, potem še tretjega in četrtega. In čisti tako dolgo, da je umitih vseh deset umivalnikov na hodniku. Ko pride v razred, v razredu že računajo.

»Že zopet si zadnja, že zopet si zadnja,« ji šepetajo sošolci in sošolke.

Pri telovadbi se otroci naskačejo in nagirajo. Skačejo s kolebnicami in igrajo se z žigicami.

Ob koncu telovadbe so oddali učitelju kolebnice in žigice. Potem so se postavili v vrsto in odhiteli v razred.

Micika je videla, da otroci niso oddali vseh kolebnic in ne vseh žogic. Pod mizo sta še dve kolebnici in v kotu pod oknom še ena žogica. Pospravi jih v omaro.

Zato priteče zadnja iz telovadnice.

»Ti si res vedno zadnja,« ji reče učitelj.

Pri risanju vidi Micika, da Janezek nima reda na klopi. Pospravi mu zvezke in knjige v torbico in mu položi risalni list na klop. Pogleda še k drugim in jim pospravi s klopi nepotrebne reči, da bi lažje risali. Šele zdaj prične risati sama.

In risbo zadnja odda.

Zadnja priteče iz šole domov. Tonček je pozabil kapo pod klopjo, pa jo je nesla za njim.

»Nič ne vem, kaj bo s teboj. Vedno si zadnja,« ji reče mama.

Micika je žalostna.

Kdo jo bo spet razveselil? Le potok za vasjo in njene tri mačice. Ali tudi vi, ki ste njeni sošolci in sošolke? In učitelj?

Anton Podlogar, Buenos Aires

očetova harmonika

Iz zbirke: Slovenci v Argentini

Tisto jesen je sonce neznansko pripekalo, kakor da kljubuje letnemu času, ki je bil po koledarju zaznamovan že s pozno zimo. Tudi dežja, ki je v Argentini napovedovalec zime, kar ni hotelo biti. Na »estanciji«¹ veleposestva, kjer sem bil zaposlen, smo orali s traktorjem, ki je vlekel plug na pet brazd. Že dva meseca smo orali, a še polovico zemlje ni bilo izorane, ker je bila tako suha in trda, da je železni konj kar škripal.

Gospodar Storer je menil, da zemlja ne bo več za oranje, če v enem tednu ne začne deževati. Bil pa je zadnji čas za setev in to bi pomenilo, da kakšnih dvajset hektarjev ne bi bilo posejano, kar bi bilo seveda gospodarju v veliko škodo.

Z gospodarjem sva se pri oranju menjavala. Kakor mesečen sem sedel na traktorju od šeste ure zjutraj do osmih zvečer. Nato pa me je zamenjal gospodar, ki je oral do osmih zjutraj.

Neko jutro me je don Pedro poklical dve uri preden sem začel z oranjem: »Aiga gringo (čuj tujec ali zelenec)! Ali poznaš pot v Obsipo Trejo?«² je hitel vidno nervozen. »Brž osedlaj konja, lahko kar mojega, ki je hitrejši. Poišči mehanika in mu povej, kdo te pošilja. Traktor se je pokvaril. Res je daleč pet legvij (legvo — je 5 km), toda če pohitiš, se boš lahko še danes vrnil.«³ Zajahal sem Lisca in zapodila sva se po prašni cesti.

Prispela sva, a žal mehanika, ki je v podeželskih krajih ugledna oseba, nič manj kakor kakšen zdravnik, nisva dobila doma. Moral sem ga čakati dobre štiri ure. Lisec je bil s tem kar zadovoljen in je veselo mulil travo. Čakal sem v majhni gostilnici in nerazpoložen mislil na noč, ki se je vse bolj bližala in na malo znano pot nazaj, dolgo celih pet legvij.

V mraku sem se vračal in bila je že trda noč, ko sva se z Liscem bližala neki samotni železniški postaji. Kar zaslišim od nekod zvoke harmonike. Čisto prave naše domače harmonike! V temno noč so veselo zveneli zvoki naše poskočne polke.

Ali slišim prav ali morda sanjam? Naša harmonika in polka sredi argentinskih samot, kjer bi kvečjemu lahko slišal kitaro in sentimentalni tango. Kar obstala sva z Liscem in poslušala. Še nikoli se mi ni zdela polka tako očarljivo lepa, kakor v tej tuji, temni zvezdnati noči. »Naš človek je,«⁴ mi je šinilo v glavo, »in na Lubasovo harmoniko igra, ki ji ni para.«⁵ Lisko je strigel z ušesi, najbrž je neznana melodija tudi njega ogrela.

Kar v temo sem pozdravil: »Buenas noches!«⁶ in nato še po naše »Dober večer!«⁷

»Dober večer!«⁸ se je prijazno oglasilo iz teme, nato pa se mi je približal možak, manjše postave, ves zaraščen v obraz z dolgo črno brado, kakršne so včasih nosili učenjaki. Njegov glas je bil pravo nasprotje njegovi pojavi; zvenel je vedro in mladostno.

»Najbrž ste Slovenec,«⁹ sem nagovoril neznanca.

»Sem,«¹⁰ je pritrdil že kar nekam zaupno in dodal: »Malo se kratkočasim z igranjem, ker moram tukaj počakati jutra, da na-

Viktor Sulčič, Buenos Aires Pampa Patagonica (akvarel)

daljšujem pot k znancu, ki je na bližnji čakri na obiranju koruze.«¹¹ Razjahal sem in prisedel k njemu. Bil je zares čuden: po bradi, ki je bila skoraj pedenj dolga, star, a po glasu in kretnjah mlad. Začel mi je govoriti o sebi in mi povedal, da ima v resnici komaj 23 let, brado pa si je pustil rasti zato, da bi bil v teh tujih samotnih krajih varnejši. V Argentino je prišel, ko mu je bilo osemnajst let, zadnji čas pa je bil že pol leta brez dela in seveda tudi brez denarja. Edino, kar je imel, je bila njegova harmonika. »Nje pa ne dam iz rok, kljub lakoti in pomanjkanju,«¹² je odločno poudaril, »harmonika je očetovo darilo in moj najljubši spomin na domovino.«¹³

»Očetu, ki je bil že dvakrat v Ameriki, sem obljubil, da se vrnem s harmoniko, pa naj bo to čez deset ali šele čez dvajset let. Če bi jo zdaj, ko sem v takšni stiski, zamenjal za kruh, bi se mi zdelo, kakor da sem izdal domovino. Saj pridejo boljši časi,«¹⁴ je pristavil vedro in prepričano. »Spet bom zaslužil in vse bo dobro.«¹⁵

Ko sem odhajal, sva si krepko segla v roke in iz srca sem mu zaželel, da bi se njegovo upanje na boljše prav kmalu uresničilo in bi spet imel delo.

Po dolgih petnajstih letih sva se slučajno spet srečala. Nič več ni nosil brade, spoznal sem ga po glasu, ki je sicer postal bolj močaten in pa po njegovi — harmoniki. Njegovo upanje v boljše čase se je uresničilo.

Nedolgo tega sta se najini poti spet križali. Povabil me je na svoj dom in mi predstavil svojo družino; že odrasle otroke. Zdaj je upokojen stavbni podjetnik.

»Ali jo poznaš?«¹⁶ me je povedel v kot, kjer je bila na častnem mestu skrbno pokrita njegova harmonika. In mi je povedal: »Očistil sem jo in obnovil in z menoj pojde na dolgo pot, na obisk v mojo drago, rodno Belo krajino. Ko bom tam, jo bom peš mahnil čez Gorjance ter domačim gozdovom in vinogradom v pozdrav zaigral najlepše viže po dolgih petinštiridesetih letih,«¹⁷ mi je še dejal moj rojak in prijatelj Jože Golobič.

Anton Ingolič

kmet in grofica

Nadaljevanje in konec

Vsak na svoji strani sta začela obsekovati grofičin prstan, ki go je zgodnje jutro že oblivalo z rdečkasto zarjo. Vsakokrat, ko je stari Tihec zasekal v krvaveče jelkino meso, je brizgnil prgišče drobnih krvavih kapelj iz njenega srca. A tudi iz njegovega. S krvjo pa je odtekala poslednja moč grofici in staremu Tihcu.

»Zdaj pa spet žago v roke!« je zaklical Tihec s slabotnim glasom, ko ni videl pred seboj nič drugega kot veliko rdečo rano.

Odvrgla sta vsak svojo sekiro in pograbila žago. Bilo je sicer nekaj več prostora med ročajem in deblom, toda stari Tihec ni imel nikakršne moči več.

»Dajva, dajva!« je spodbujal sebe in Lekša, čeprav Lekš, prepoten do zadnjega vlakna in sopeč kot orjaški kovaški meh, ni žage samo vlekel k sebi, marveč jo je tudi potiskal od sebe. Potegniva! je stari Tihec samo še v mislih prigovarjal sebi in Lekšu, potegniva, da naju ne dobi dan! Prej mora pasti, preden bo prvi brigadir prišel na Lomnik. Potegniva, potegniva! Ko bo padla, greva dol v klet in spijsa najprej nekaj kozarčkov žganja, potem pa se napijeva hruškovca. Potem boš ti, Lekš, spustil živino na pašo in legel v senco pod kako drevo, jaz pa bom vrgel volom krme in legel v prazne jasli; tudi jaz bom spal do opoldneva, morda še dalje, prav do mraka. Da, da, najbolje je, da spim do večera, tako ne bom slišal Zefkinega jadikovanja, ne bom videl prestrašenih otrok, tudi Rokovih, Gelinih in Lojzovih izprašujočih oči ne bom videl, spal bom, kakor spi človek po dobro opravljenem delu...

Piš, ki se je pripodil z vrha Lomnika, je starega Tihca iztrgal iz sanjarjenja. Opotekel se je tja na desno, Lekš pa je potegnil žago k sebi, šele nato je skočil za gospodarjem. V tem se je veter z vso silo zapodil v grofičino krošnjo. Debele vodoravne veje so se upognile kot vejice in deblo se je zamajalo prav do prstana.

»Padla bo, zdaj bo padla!« je kriknil stari Tihec.

»Aá-aá-aá!« je zatulil Lekš od veselega pričakovanja.

Stari Tihec se je umaknil še za nekaj korakov, Lenkš pa je kar dalje nepremično strmel v razviharjeno krošnjo in majajoče se se deblo. Šele zdaj je stari Tihec opazil, kako krošnja žari v zarji. Še nikoli ni tako žarela.

»Padi, padi že vendar!« je zaklical nestrpno.

»Aá-aá-aá!« je zatulil Lekš.

Toda grofica ni padla. Piš je že odvršal po frati navzdol in se zapodil prek Tihčeve domačije dol do gozda. Krošnja se je začela umirjati in deblo je obstalo negibno.

»Mora pasti, mora, mora!« je kriknil stari Tihec. »Lekš, pridi, Lekš!«

Opotekel se je h grofici, zgrabil za ročaj in z močjo, kakršne

Narcise na pobočjih Golice nad Jesenicami

to noč še ni čutil v rokah, potegnil žago k sebi. In že jo je Lekš, ki se je tudi vrnil h grofici, še hitreje potegnil na svojo stran. A spet jo je imel stari Tihec na svoji strani. Žaga je hitro hodila sem in tja in metala na vsako stran rdečkasto žagovino. Staremu Tihcu so se stresle roke, vse telo mu je drgetalo od silovitosti, ki ga je zajela. Ni se oziral ne na levo ne na desno, pred seboj je videl samo obsekano deblo in žago, ki se je zajedala vanj, in vedel je le, da ne sme odnehati, dokler ne bo počilo med rezom in zaseko, tedaj pa mora odskočiti tja na desno, čim hitreje in čim dlje.

Prvi so se spodaj na Tihčevem prebudili petelini, drug za drugim in vse glasneje so začeli pozdravljati novi dan. In potem so peli kot za stavo. Kokoši so spale dalje, tudi piščančki so še kar dalje čemeli pod toplim perjem. Toda v svinjaku je zdaj zakrutilo in v hlevu je začela živina vstajati ali vsaj rožljati z verigami. Čuvaj se je privlekel iz listnjaka, se pretegnil, legel na prag in se začel bolj in bolj pazljivo ozirati okoli sebe.

Je že dan? se je vprašal Volaj, ko ga je, kakor vsako jutro iz spanja prebudilo petelinje petje. Ker je na seniku vladal še polmrak, je spet zaprl oči, toda zaspal ni več.

»Križani Jezus, križani Jezus!« je zaklicala Zefka, ko je odprla oči in videla, da je soba polna jutranje zarje. »Križani Jezus, križani Jezus, jutro je že!« Vendar ni takoj vstala. Sklenila je roke in začela polglasno moliti v zahvalo, da je vihar na noč minila brez nesreče, in s prošnjo, naj jim tudi dan, ki se začinja,

Jamnik pri Zireh. Sliko objavljamo na željo naročnika Albina Peternela iz Toronta

ne prinese nesreče. »Križani Jezus, ne dopusti, da bi nas zadela še kakšna nesreča, dovolj jih je že bilo. Križani Jezus, križani Jezus, usmili se nas! Oče naš, ki si v nebesih, posvečeno bodi tvoje ime...«

Na peči sta se zganila Lojzek in Drejček, toda Drejček je takoj spet obmiroval, Lojzek pa ni več zaprl oči, obrnil se je na levo in se zagledal skoz okna. Videl je češnje, ki bodo kmalu vzcvetele, videl zeleno reber, ki je na njej ležala prosojna, rdečkasta zarja. Ne bomo danes orali na zgornji njivi? Dedek, naj še jaz eno brazdo! Na, pa poizkusi, ko si tako siten, meni pa daj bič! In jaz bom oral, dedek pa bodo priganjali vole. Do konca ne bom dal pluga iz rok, dedek, ki tako niso več za plug, pa ne bodo odložili biča. Malo še poležim, potem pa vstanem in pripravim voz za plug.

V sobi ob kuhinji se je oglasil otročiček s tankim, vreščečim jokom. »Lačen si, revček. Čakaj, takoj dobiš mleka!«

Fanika, vsa zaspana, je vzela k sebi otročička in mu dala prsi.

V zadnji sobi se je prva prebudila Gela. Komaj je odprla oči, že se je dvignila in se izprašujoče ozrla proti oknu. Ko je videla, da se dan šele dela, je spet legla, da bi še malce zadremala. Toda ko je zaslišala s postelje ob sebi spokojno Lojzovo dihanje, se je spomnila njune sinočnje ljubezni pa svojega bega v veter. Na srečo bo vsaka naslednja noč krajša, vsak naslednji dan pa daljši, a dela bo z vsakim dnem več in vsak večer bom bolj trudna...

»Trudna sem, Rok.«

»Tudi jaz sem truden, Tilka.«

»Rada bi spala, a dela se jutro.«

»Kar zaspi, Tilka!«

»Kaj pa moj vlak?«

»Prišel bo in spet odšel, opoldne pride drugi.«

»Pa šola in delo?«

»Mati je bolna, zato nisi mogla tako zgodaj zdoma.«

»Mati so res bolni, jaz pa sem zdrava, tako zdrava nisem bila še nikoli.« Stisnila se je k Roku. »Tako zdrava in tako srečna,« je ponovila in že zaspala.

»Tudi jaz nisem bil še nikoli tako zdrav in tako srečen,« je dahnil Rok in se pogreznil v najtrdnjši spanec.

Med zaseko in rezom je počilo.

»Beživa, beživa!« je kriknil stari Tihec in se pognal na desno. Lekš je takoj planil za njim.

Po nekaj korakih se je stari Tihec ustavil in se ozrl nazaj, da bi videl, kako bo grofica padla. Tedaj je opazil, da se obrača in pada naravnost proti njemu, in zaslišal je, kako v deblu poka in hrešči, zgoraj v krošnji pa divja vihar.

»Tu dol, Lekš, tu dol!« je zaklical v grozi in se pognal po frati navzdol.

Lekš je tekel še kar dalje na desno, preskakujoč podrte smreke in razžagana debela, stari Tihec pa je imel tako trde in okorne noge, da ni mogel preskočiti podrte smreke, ki mu je zastavila pot. Trudoma se je prekobilil prek nje. Na drugi strani ga je čakal debel hlod. Potem velik kup vejevja. Čeprav je slišal za seboj čedalje glasnejše lomljenje, nad seboj pa hrumenje, že kar grozeče rjojenje, ga je prehajalo čedalje globlje zadovoljstvo: pada, naša grofica pada! Šele ko je zagazil v tako velik kup vejevja, da ni mogel iz njega potegniti nog, se je spet ozrl. Z grozo je opazil, kako se ogromna krošnja, vsa obsijana od jutranjega sonca, spušča nadenj. V hipu je izvlekel noge in se pognal dalje navzdol. Pred seboj je zagledal pokopališče okleščenih in še neokleščenih smrek, razžaganih in še nerazžaganih debel, olupljenih in še neolupljenih hlovov, me njimi pa velike kupe vejevja in visoke, previsoke panje, ki so žareli v rdečkasti jutranji zarji, vse naokrog pa belo-rdečkasto lubje. Bliže in bliže je prihajalo žalostno pokopališče, nad njim pa je oglušujoče hrumelo, besnelo, rjovel. Roke so se mu dotaknile golega smrekovega hloda, lice mu je leglo na iglaste smrekove veje in vejice, na hrbet pa mu je sedlo nekaj ogromnega, vendar breztežnega. Žarek jutranjega sonca v oči in vse je zagorelo, zaplamenelo, a že v naslednjem hipu ugasnilo.

Lekš je še zmerom tekel. Ko se je slednjič ves zadihan ustavil med smrekami daleč na desni in se ozrl nazaj, ni tam, kjer je še malo prej stala grofica, videl nič drugega kot veliko okroglo ploskev grofičinega panja in na njem bleščeče jutranje sonce. Naglo se je ozrl gor in dol po frati. Velika in mogočna, a negibna je grofica ležala po pobočju navzdol.

Toda kje je gospodar?

»Aú-aú-aú!«

Stekel je h grofici in se ob njenem deblu spustil h krošnji. Pod zadnjo daljšo vejo je zagledal gospodarja. Ležal je na kupu smrekovega vejevja, lice pa mu je ležalo na olupljenem smrekovem hlodu. Zgrabil ga je za roko. Bila je še topla: toda ko jo je izpustil, je brez življenja padla na zelene smrekove veje in vejice. Naglo se je sklonil in obrnil k sebi gospodarjevo lice. Oči so bile na pol odprte, tudi usta so bila na pol odprta, a iz njih ni bilo diha, na levi strani čela pa je iz majhne rane kapljala kri. V grozi je izpustil mrtvo gospodarjevo glavo in se pognal po frati navzdol.

»Aú-aú-aú!«

Mutčevi divji kriki so končno prebudili vse, kar je bilo živega na Tihčevem.

Mestna galerija v Ljubljani

Mestni trg 5, poleg Magistrata

ima v svojih prostorih tudi razstavno-prodajni prostor, v katerem so naprodaj umetniška dela vseh živečih slovenskih likovnih umetnikov.

PAVLIHOVO PRATIKO 1970 BODO DOBILI ZASTONJ

vsi naročniki v tujini, ki bodo do konca leta 1969 naročili PAVLIHO ali ANTENO in vplačali letno naročnino vnaprej.

Letna naročnina za PAVLIHO znaša 80 dinarjev za ANTENO pa 120 dinarjev. Plačate jo lahko v vsaki tuji valuti na devizni račun 501-620-7-32009-10-169 SDK LJUBLJANA.

Cenjene rojake obveščamo, da lahko ob obisku v domovini, nabavijo avtomobile **VOLKSWAGEN** pri generalnem zastopniku za SFR Jugoslavijo

»INTEREXPORT« BEOGRAD
FILIALA LJUBLJANA
Ljubljana, Titova cesta 25

Glasilo Slovenske narodne podporne jednote

Prosveta

je najbolj razširjen slovenski časopis v Združenih državah Amerike. Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Rojaki v Ameriki, naročite svoj dnevnik!

Prosveta

2657 — 59 So. Lawndale Ave
CHICAGO, Illinois 60632 USA

Blizu središča Ljubljane prodam vseljivo hišo z vrtom v popolnem miru in zelenju. Hiša ima šest prostorov in klet. Pišite na naslov:

prof. France PERSIN
akademski sklikar
LJUBLJANA, Borsetova 12

Zakaj ne po slovensko?

This is the title of the first Slovenian course on the records!

Zakaj ne po slovensko?

The course includes the album with records and rich illustrated book of commentary in English!

Zakaj ne po slovensko?

The first-rate opportunity to learn Slovenian language at your home!

This unique course of Slovenian Language you can buy at

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
Ljubljana, Cankarjeva 1/II

KAKO NA DOPUST IZ NEMČIJE V JUGOSLAVIJO?

Letos bodo vozili posebni vlaki s špalskim vozom iz Nemčije v Jugoslavijo vsak teden od 2. maja do vključno 19. septembra, in sicer iz Nemčije v Jugoslavijo vsak petek, iz Jugoslavije v Nemčijo pa vsako soboto. Vlak pelje od Dortmunda prek Ljubljane do Reke, potniki pa lahko vstopajo tudi na vseh vmesnih večjih postajah do Frankfurta. V Jugoslaviji lahko izstopajo na Jesenicah, na postaji Lesce-Bled, Ljubljana, Postojna, Opatija, Reka.

Cena prevoza z Dortmunda do Ljubljane je 137,30 DM. Prijave sprejemata:

Jože JAKLIČ	in Martin KINK
413 MOERS	4131 Rheinkamp/Repelen
Alsenstrasse 27 b	Lerschstrasse 84
Deutschland	Deutschland

Vsem našim rojakom v tujini želi srečno novo leto 1969, ob prihodu v domovino pa dobrodošlico in se priporoča

HOTEL SLON

Ljubljana, Titova 10

Telefon: 20 641 do 20 645 — Poštni predal 33

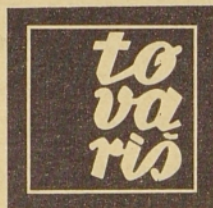

Hotel A kategorije z modernim komfortom v strogem centru mesta. Klasična restavracija s prvovrstno mednarodno kuhinjo. Narodna restavracija »KLET SLON« s tipično dekoracijo, godbo, s slovenskimi in jugoslovanskimi specialitetami. Nočni bar z mednarodnim artističnim programom. Kavarna z godbo, odlična slaščičarna, senčni vrt. Bistro SLON z delikateso, ekspresom in snack barom. Bridge room in bridge klub. Trgovina s spominki. Sedež sekcije barmanov Jugoslavije. Lepo urejeni klubski prostori in banketna dvorana za konference, sprejeme, slavnostna kosila, cocktail parties in razne prireditve. Menjalnica v hotelu. Uslužbenci hotela govorijo vse svetovne jezike.

Dobrodošli!

DRAGI ROJAKI!

Ali ne bi bilo lepo, ko bi vas vsak teden obiskal prijatelj iz domovine in vam povedal, kaj je novega, kakšne uspehe so dosegli delovni ljudje in kaj jih tare? Vse to in še mnogo drugega zanimivega boste izvedeli, če vpišete svoje ime in naslov v spodnjo naročilnico in jo pošljete na naslov slovenske ilustrirane revije »Tovariš«, Ljubljana, Tomšičeva 3. V kratkem bo prišel vsak teden k vam na obisk.

NAROČAM

ilustrirano
revijo
TOVARIŠ

Ime:

Ulica:

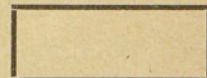
Mesto:

Država:

„Tovariš“
Ljubljana
Tomšičeva 3
Jugoslavija

Letna naročnina je 14,5 USA dolarjev, trimesečna 3,6 USA dolarjev, plačljivo vnaprej na Kreditno banko, Ljubljana, Šubičeva 1, tek. rač. 501-620-7-32000-160 s pripisom »Za revijo Tovariš«.

Podpis:

Čitljivo izpolni in odpošlji v pismu

ELEKTROTEHNA

TRGOVSKO UVOZNO IN IZVOZNO PODJETJE Z ELEKTROTEHNIČNIM MATERIALOM

LJUBLJANA, TITOVA 51

Ko pridete na obisk v domovino in nameravate obdariti svoje drage z električnimi aparati za gospodinjstvo ali drugimi aparati, tedaj obiščite naše specializirane prodajalne z elektrotehničnim blagom v LJUBLJANI na:

Titovi 23

Gospodsvetski 10

Rimski 12

Miklošičevi 38

Šmartinski 10

Titovi 51

ter v drugih krajih Slovenije:

NOVO MESTO, Glavni trg 26

KRANJ, Prešernova 9

MURSKA SOBOTA, Titova 17

CELJE, Stanetova 16

KOPER, Ulica JLA 1

KRŠKO, Ulica krških žrtev 42

SLOVENJ GRADEC, Glavni trg 12

SEVNICA, pri železniški postaji

PRI PLAČILU V DEVIZAH 10 % POPUSTA.

Postreženi boste hitro, točno, solidno in po konkurenčnih cenah

ELEKTROTEHNA LJUBLJANA

ZA RAZVEDRILO

Ti, kaj pa če motor zato ne vžge, ker sem ključek pozabila doma?

You, perhaps the engine won't start because I have left the key at home?

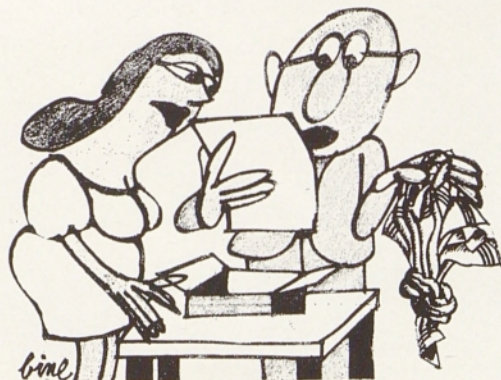
Náš Andrejček je tako dobrega srca, da nama z možem nikoli ne pove, kdaj je v šoli roditeljski sestanek, da se ne bi razburila

Our little Andy has such a good heart that he never tells me or my husband when there is a parent's meeting in school, not to agitate us

Skoda, da nisem stara 50 let. Pomisli mamica, kako velika bi morala biti torta za petdeset svečk!

It is a pity I am not 50 years old. Mammy, think how big the cake would be with 50 candles!

Z letošnjih volitev: Spoštovani tovariš poslanec! Ta robček vam poklanjamo v trajen spomin na vaše predvolilne govore. Vaši volivci

From the this year's elections: "Respected member of parliament! We are glad to present you this handkerchief in memory of your pre-election speeches! Your electors."

Pri zdravniku

Zdravnik: Po treh tednih, ki jih bo vaša žena preživela v zdravilišču, boste dobili domov čisto drugo ženo.

Mož: Hudiča, kaj pa če bo žena zvedela zanjo?

Po domače

Zakonca na počitnicah sta šla v gostilno na kosilo.

— Pri nas boste jedli čisto tako kot doma, se je pobahal gostilničar.

— Če ne bo nič boljše, greva pa drugam, se je užaljeno namrdnil mož in odšel proti vratom.

Kakor Eva

— Ljubica, ko se bova poročila, se boš imela kakor Eva v raju.

— Kaj, misliš reči, da ne bom imela čisto nič za obleči?!

ljilj

Na sodišču

Sodnik: — Komaj ste prišli iz zapora, pa ste spet kradli, kako to?

Jaka: — Ja, kaj sem pa hotel, ko pa je odvetnik zahteval tako visok honorar.

Budnica

— Očka, brž se zbudi, ti bom nekaj važnega povedal.

— Le kaj je takega, da me tako zgodaj budiš, Lukec?

— Saj boš vesel. Samo spomnil bi te rad, da je danes praznik in ti ni treba vstati tako zgodaj.

Pozno spoznanje

— Minka, srček, zelo mi je žal, a priznati moram, da sem brez ficka.

— Oh, Tone, pa zdaj poveš! Potem sem te pa zares vzela iz ljubezni.

Janez Zrnec: Naši ribiči v Izoli — Fishermen of Izola

